

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

Διπλωματική Εργασία

**Η ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΩΝ
ΜΑΖΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ**

Zhorzheta Nedyalkova Palazova

Πειραιάς, 2014

Αφιερώνεται στη μητέρα μου Βιολέτα και στην αδελφή μου Στανιμίρα

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου κυρία Μαίρη Μπόση για την δυνατότητα που μου έδωσε να εκπονήσω την διπλωματική μου εργασία πάνω στο πολύ ενδιαφέρον αντικείμενο της τρομοκρατίας, καθώς και για την καθοδήγηση και την επιστημονική της συμβολή.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Δημήτρη Δρόσο τόσο για την υποστήριξη όσο και για τις συμβουλές και την βοήθεια που μου προσέφερε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Δομή της εργασίας

Κεφάλαιο 1: ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΑΠΟΛΥΤΑΡΧΙΚΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ

1.1 : Ανατομία των μαζικών πολιτικών κινημάτων του 20ου αιώνα

1.2 : Ορισμός της τρομοκρατίας

Κεφάλαιο 2: ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

2.1: Ρωσία – τρομοκρατικές πρακτικές πριν την κομμουνιστική επανάσταση

2.2 : Κομμουνιστική εξουσία και κρατική τρομοκρατία – Σταλινισμός

2.3: Κίνα

2.4: Γκουλάγκ

2.4.1: Τα βουλγάρικα Γκουλάγκ

Κεφάλαιο 3: ΦΑΣΙΣΜΟΣ

3.1: Η άνοδος του Ιταλικού Φασισμού

3.2: Συγκρότηση των Μελανοχίτωνων

3.3: Πορεία προς τη Ρώμη και άνοδος στην εξουσία

3.4: Η φασιστική δικτατορία

Κεφάλαιο 4: ΕΘΝΙΚΟΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

4.1: Δημοκρατία της Βαϊμάρης – Πολιτικές παρατάξεις και παραστρατιωτικές ομάδες

4.2: Τάγματα εφόδου – τάγματα ασφαλείας, τρομοκρατικές πρακτικές και τελική σύγκρουση

4.3: Διώξεις, πογκρόμ και στρατόπεδα συγκέντρωσης

Κεφάλαιο 5 : ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ (ΘΥΜΑΤΑ, ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΚΤΛ.)

Βιβλιογραφία

Δομή της εργασίας

Κεφάλαιο 1: Τρομοκρατία και μαζικά πολιτικά κινήματα απολυταρχικής μορφής που αναπτύχθηκαν κατά τον 20ο αιώνα

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται μια σύντομη ιστορική επισκόπηση των απολυταρχικών κινήματων. Παράλληλα αναφέρεται στο ορισμό της τρομοκρατίας γενικά, καθώς και στον ορισμό της ατομικής και κρατικής τρομοκρατίας αναλυτικά.

Κεφάλαιο 2 : Κομμουνισμός

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις προεπαναστατικές τρομοκρατικές πρακτικές του κομμουνισμού στη Ρωσία, καθώς και στην κρατική τρομοκρατία στην ΕΣΣΔ. Επίσης γίνεται αναφορά στα κομμουνιστικά καθεστώτα Κίνας και Βουλγαρίας.

Κεφάλαιο 3 : Φασισμός

Με το τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η πορεία του φασισμού στην Ιταλία από το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου έως και την περίοδο της εξουσίας, η αντιπαράθεση του με την Αριστερά και καταγράφονται τα θύματα της φασιστικής βίας.

Κεφάλαιο 4 : Εθνικοσοσιαλισμός

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο περιγράφεται η δομή και η οργάνωση του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος της Γερμανίας, καθώς και τον παραστρατιωτικών ομάδων κρούσης του. Επίσης, αποτυπώνονται οι ενδιάμεσοι σταθμοί τρομοκρατικής έξαρσης του Ναζιστικού καθεστώτος μέχρι το αποκορύφωμα του Ολοκαυτώματος.

Κεφάλαιο 5 : Συγκριτική ανάλυση των συνεπειών της τρομοκρατικής βίας των παραπάνω κινήματων (θύματα, καταστροφής κτλ.)

Η συσχέτιση του ιταλικού φασισμού και προπάντων του γερμανικού ναζισμού με τον συγχρονικό τους σταλινικό κομμουνισμό ως βασικές εκδοχές του ολοκληρωτισμού αποτελεί το αντικείμενο του τελευταίου κεφαλαίου. Επιπλέον, εξάγεται ένα τελικό συμπέρασμα το κατά πόσον οι πρακτικές των παραπάνω κινήματων επηρέασαν την σύγχρονη κοινωνία.

Κεφάλαιο 1: Τρομοκρατία και μαζικά πολιτικά κινήματα απολυταρχικής μορφής που αναπτύχθηκαν κατά τον 20ο αιώνα

1.1 Ανατομία των μαζικών πολιτικών κινήματων του 20ου αιώνα

Αναμφισβήτητα ο 20ος αιώνας είναι ο αιώνας κατά τον οποίο αναπτύχθηκαν τα μαζικότερα και πιο επιδραστικά πολιτικά κινήματα στην ιστορία. Κατάφεραν να επηρεάσουν εκατομμύρια ανθρώπους οι οποίοι αγωνίστηκαν για την επικράτηση τους και οδήγησαν σε επικές συγκρούσεις αφήνοντας σαν κληρονομία εκατομμύρια θύματα, στιγματίζοντας την νεώτερη ιστορία κυρίως της Ευρώπης και κατ' επέκταση του κόσμου. Παρά την διεθνή απήχηση των ιδεολογιών τους αναπτύχθηκαν και επικράτησαν σε συγκεκριμένες χώρες ταυτιζόμενα πλήρως με την πληθωρική προσωπικότητα των ηγετών τους. Τα κινήματα αυτά ήταν ο κομμουνισμός στη Ρωσία και Κίνα, ο φασισμός στην Ιταλία και ο εθνικοσοσιαλισμός στην Γερμανία.

Οι ιδεολογικές διαφορές τους ήταν θεμελιακές μοιράζονταν όμως το ίδιο μίσος για την αστική δημοκρατία, την νεωτερικότητα και γενικότερα την φιλελεύθερη ιδεολογία η οποία έχει επικρατήσει στην ευρωπαϊκή ήπειρο μετά την Γαλλική Επανάσταση. Στον πυρήνα της σκέψης και της τακτικής τους βρισκόταν η βία την οποία υιοθέτησαν και εφέρμοσαν απροκάλυπτα. Μετά την επικράτησή τους δημιούργησαν απολυταρχικά καθεστώτα κεντρικά οργανωμένα, όπου το κράτος και η πολιτική κυριάρχησαν σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Αυτά τα καθεστώτα αξιοποίησαν τις δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας και του συγχρόνου κρατικού συγκεντρωτισμού εξαπολύοντας ένα κύμα μαζικής προπαγάνδας και μαζικής βίας και τρομοκρατίας που όμοια τους δεν έχει γνωρίσει η ανθρωπότητα. Συγγενή ιδεολογικά κινήματα και καθεστώτα αναπτύχθηκαν και σε άλλες χώρες της Ευρώπης, δεν μπορούν να συγκριθούν όμως με την δυναμική, την ένταση, το ριζοσπαστισμό και τον ολοκληρωτισμό τους.

Η Σοβιετική Ένωση υπήρξε η πρώτη χώρα με κομμουνιστικό καθεστώς. Συνιστούσε την καρδιά, τον κινητήρα ενός παγκόσμιου κομμουνιστικού συστήματος που οικοδομήθηκε λίγο-λίγο και γνώρισε μια εκπληκτική εξάπλωση μετά το 1945. Το

κοσμοϊστορικό αυτό γεγονός δεν ήταν αποτέλεσμα μιας στιγμής, ήταν έργο πολλών διαδοχικών πράξεων. Από τις αρχές του 20ου αιώνα, στους κόλπους της Διεθνούς διακρινόταν μια εξτρεμιστική πτέρυγα στην οποία ανήκε το πιο σκληρό τμήμα των Ρώσων σοσιαλιστών, οι μπολσεβίκοι. Με επικεφαλής τον Λένιν, το μπολσεβίκικο κόμμα μπήκε μπροστά της ταξικής πάλης του προλεταριάτου και των άλλων καταπιεσμένων λαϊκών στρωμάτων, κυρίως της φτωχής αγροτιάς και των προλετάρων της Ρωσίας και οδήγησε έως τη νίκη, με την κατάληψη της εξουσίας και την εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου, στη Μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση. Έτσι, άνοιξε ο δρόμος για την οικοδόμηση του υπαρκτού σοσιαλισμού για πρώτη φορά στον κόσμο.

Η λενινιστική και σταλινική ΕΣΣΔ υπήρξε το σημείο αναφοράς και εκκίνησης του σύγχρονου κομμουνισμού. Όσον αφορά τις λενινιστικές αρχές για τη χρήση της βίας, αυτές φαίνονται ξεκάθαρα στις «Δύο τακτικές της Σοσιαλδημοκρατίας στη δημοκρατική επανάσταση (1905)», όπου ο ίδιος έχει γράψει ότι «τα μεγάλα προβλήματα της πολιτικής ελευθερίας και της ταξικής πάλης λύνονται σε τελευταία ανάλυση μόνο με την βία». Ο λενινισμός λοιπόν μπορεί να ερμηνευθεί ως η υιοθέτηση της πρότασης κατάληψης της εξουσίας και επιβολής ενός επαναστατικού προγράμματος, το οποίο δεν αντιμετώπιζε ηθικούς ή πολιτικούς φραγμούς στη χρήση βίας σε μαζική κλίμακα. Με αυτή την έννοια, ο σταλινισμός είναι στην ουσία η συνέχεια του λενινισμού με την διαφορά ότι το σταλινικό καθεστώς στράφηκε και εναντίον προβεβλημένων μπολσεβίκων. Για τον Στάλιν, η χωρίς ηθικά όρια άσκηση της εξουσίας, η μαζική βία και η τρομοκρατία ήταν επιτρεπτές και ανεκτές. Ως ηγεμόνας κέρδιζε εξουδετερώνοντας τους αντιπάλους του, βασιζόμενος στους ευπιστία τους. Το κομμουνιστικό σύστημα κατέρρευσε στην Ευρώπη το 1991. Όμως, ο κομμουνισμός δεν άφησε πίσω του μόνο την ανάμνηση ενός λάθους εγχειρήματος, αλλά και εκατόμβες αθών θυμάτων.

Ωστόσο, μια σειρά από χώρες με τη βοήθεια της σοβιετικής ισχύος πέρασαν στη σφαίρα επιρροής της Μόσχας. Μία κολοσσιαία κοινωνική αλλαγή με καταλυτικές συνέπειες για το παγκόσμιο εποικοδόμημα ήταν η νίκη των κομμουνιστών στην Κίνα την 1η Οκτωβρίου του 1949, οπότε ιδρύθηκε επίσημα η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας και άρχισε το χτίσιμο μίας νέας κοινωνίας. Ξαφνικά ένας νέος παίκτης αναδύθηκε στην παγκόσμια σκακιέρα, ματαιώνοντας τους σοβιετικούς πόθους για παντοκρατορία στον κομμουνιστικό κόσμο. Το 1935 ο Μάο τσε Τουνγκ δεν τέθηκε μόνο επικεφαλής της ηγεσίας του ΚΚΚ, αλλά αναδείχτηκε και σε ηγέτη παγκόσμιας εμβέλειας και σε σύμβολο αντίστασης στην αποικιοκρατία. Στην χώρα όπου οι

κομμουνιστές κατέλαβαν την εξουσία το 1949, η βία και οι σφαγές, αποτέλεσαν συνήθη μέσα διακυβέρνησης καθώς και αντιπαράθεση ή ακόμα και ρύθμισης διαφορών. Ταυτόχρονα ο μαοϊσμός ως πολιτική θεωρία εντός του μαρξιστικού υποδείγματος, ενέπνευσε και εξακολουθεί να εμπνέει μια σειρά από εξεγέρσεις και αντάρτικα ανά τον κόσμο. Η πρωτοκαθεδρία της υπαίθρου, η στρατηγική της περικύκλωσης των πόλεων, η προτεραιότητα των παραγωγικών σχέσεων και του εποικοδομήματος αποτελούν το σκληρό πυρήνα του μαοϊσμού, που τον οριοθετεί από τα υπόλοιπα μαρξιστικά ερμηνευτικά σχήματα.

Ξεπερνώντας τα ατομικά εγκλήματα και τις περιστασιακές σφαγές τα κομμουνιστικά καθεστώτα, προκειμένου να εξασφαλίσουν την εξουσία τους, αναγόρευαν το μαζικό έγκλημα σε αληθινό σύστημα διακυβέρνησης. Ακόμα και τα κομμουνιστικά πειράματα που για κάποια στιγμή υπήρξαν δημοφιλή στη Δύση δεν ξέφυγαν από αυτόν τον κανόνα όπως η Κίνα του Μάο, η Κορέα του Κιμ Ιλ Σουνγκ, το Βιετνάμ, η Κούβα, καθώς και η Αιθιοπία του Μενγκίστου, η Αγκόλα του Νέτο και το Αφγανιστάν του Νατζιμπουλλάχ.

Στις δεκαετίες του '20 και του '30, το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα είχε επικεντρώσει τις προσπάθειές του στην προετοιμασία ένοπλων εξεγέρσεων που όλες τους απέτυχαν. Εγκατέλειψε ως εκ τούτου αυτή την μορφή δράσης και επωφεληθήκε, στη δεκαετία του '40, από τους εθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους ενάντια στο ναζισμό και τον ιαπωνικό милитарισμό και στη συνέχεια, στις δεκαετίες του '50 και του '60, από τους ανταποικιακούς πολέμους για να δημιουργήσει στρατιωτικούς σχηματισμούς - τους παρτιζάνους- ομάδες αντάρτικου που μετασχηματίστηκαν σε πραγματικούς κόκκινους στρατούς. Στη Γιουγκοσλαβία, στην Κίνα, στη Βόρειο Κορέα και ύστερα στο Βιετνάμ και στην Καμπότζη, αυτή η μορφή δράσης επέτρεψε στα κομμουνιστικά κόμματα να καταλάβουν την εξουσία. Ωστόσο, η τρομοκρατικές ενέργειες δεν ήταν πάντα τόσο ορατές, με τη βομβιστική απόπειρα στη μητρόπολη της Σόφιας το 1924 να αποτελεί εξαίρεση. Φαίνεται ότι η διάκριση ανάμεσα στην καθαρή και απλή τρομοκρατία και στην προετοιμασία για μια ενδεχόμενη ένοπλη εξέγερση είναι σχετική. Συχνά είναι οι ίδιοι άνθρωποι που λαμβάνουν μέρος στις επιχειρήσεις, παρόλο που πρόκειται για δύο διαφορετικές υποθέσεις.

Σε ορισμένες περιπτώσεις οι κομμουνιστικές χώρες προχώρησαν κατευθείαν σε τρομοκρατικές ενέργειες με τα μέσα των ειδικών υπηρεσιών τους. Τέτοια είναι η περίπτωση τον Νοέμβριο του 1987, όταν δύο Βορειοκορεάτες πράκτορες άφησαν στο Αμπό Ντάμπι ένα παγιδευμένο τρανζίστορ στο εσωτερικό ενός αεροπλάνου της

Korean Air που ετοιμαζόταν να ταξιδέψει στην Μπανγκόκ. Η έκρηξη προκάλεσε το θάνατο 115 ανθρώπων. Ακόμα και σήμερα, η Βόρεια Κορέα παραμένει αναμφίβολα η μόνη κομμουνιστική χώρα που εφαρμόζει συστηματικά τη κρατική τρομοκρατία.

Τα μεγάλα πολιτικά κινήματα του 20ου αιώνα μαζικοποιήθηκαν κατά την διάρκεια ή μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στον αντίποδα των κομμουνιστικών κινήματων της Ευρώπης δημιουργήθηκαν νέα πολιτικά ρεύματα, τα οποία εξέφραζαν τόσο την αντίθεση προς τον κομμουνισμό όσο και προς την νέα κατάσταση που είχε δημιουργηθεί μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην πάλη τους για την κατάκτηση της εξουσίας δεν δίστασαν να χρησιμοποιήσουν ακραίες και βίαιες μεθόδους ενώ μετά την επικράτηση τους χρησιμοποίησαν κάθε μέσο για να τρομοκρατήσουν τους πολιτικούς τους εχθρούς και να εκμηδενίσουν κάθε εστία αντίστασης. Η βούληση τους για επιβολή των ιδεών τους ξεπέρασε τα σύνορα τους και οδήγησε στον καταστρεπτικότερο πόλεμο της ιστορίας, τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αυτά τα κινήματα ήταν ο ιταλικός φασισμός και ο γερμανικός εθνικοσοσιαλισμός και ταυτίστηκαν απόλυτα με τους ηγέτες τους, τον Μπενίτο Μουσολίνι και τον Αδόλφο Χίτλερ αντίστοιχα.

Η κυριαρχία του φασισμού έρχεται πρώτα στην Ιταλία, ακόμη από το 1922. Με τη λήξη του πολέμου, η ιταλική αστική τάξη - αν και βρισκόταν στο στρατόπεδο των νικητών - είχε κάθε λόγο να είναι δυσαρεστημένη απέναντι στους συμμάχους της καθώς τα εδαφικά οφέλη που αποκόμησε ήταν μηδαμινά. Η διεθνής θέση της Ιταλίας είχε χειροτερεύσει και οι σχέσεις της με τις ΗΠΑ, την Αγγλία και τη Γαλλία περνούσαν κρίση. Η κοινωνική δυσαρέσκεια κυρίως των εργατικών και αγροτικών μαζών αλλά και των εθνικιστών βετεράνων του πολέμου έτεινε να σχηματίσει ένα επαναστατικό μπλοκ που αμφισβητούσε το ίδιο το αστικό σύστημα ενώ οι στρατιές των ανέργων συνεχώς αυξάνονταν.

Οι πρώτες φασιστικές οργανώσεις στην Ιταλία εμφανίστηκαν το 1919 και το 1921 δημιουργήθηκε το φασιστικό κόμμα. Η ραγδαία άνοδος του οφείλεται κυρίως στις ικανότητες του ηγέτη του, Μπενίτο Μουσολίνι. Ο Μουσολίνι, επιφανές στέλεχος του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και διευθυντής παλιότερα της σοσιαλιστικής εφημερίδας «Avanti», κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο μετατρέπεται σε ακραίο εθνικιστή και υπέρμαχο του πολέμου. Υιοθετεί ένα άκρως εθνικιστικό και ριζοσπαστικό πρόγραμμα που στρέφεται κατά του σοσιαλισμού, του κομμουνισμού και του αστικού κοινοβουλευτισμού. Εκμεταλλευόμενος την κοινωνικοοικονομική κρίση της Ιταλίας μετά τον πόλεμο και κατακρίνοντας την ανικανότητα των

φιλελεύθερων κυβερνήσεων επιζητούσε ένα δυναμικό καθεστώς, που θα αναστύλωνε το κράτος και θα του χάριζε μεγαλεία. Μ' αυτές τις αρχές ίδρυσε το Εθνικό Φασιστικό Κόμμα στρατολογώντας διάφορα ετερόκλητα στοιχεία, τόσο από τις εξαθλιωμένες λαϊκές μάζες όσο και από τους μεγαλοαστούς αριστοκράτες.

Ο Μπενίτο Μουσολίνι βέβαια, ήταν ένας γεννημένος εξτρεμιστής. Σε ηλικία 17 ετών, σαν νεαρός σοσιαλιστής επαινούσε τη δολοφονία του βασιλιά Ουμπέρτο από έναν αποκαλούμενο αναρχικό και υποστήριζε την πολιτική βία ως μέσο αγώνα. Διακατεχόταν από έντονη αντιθρησκευτικότητα και στην πραγματικότητα ήταν, σε αυτό τον τομέα, πιο ριζοσπαστικός από ό,τι οι περισσότεροι σοσιαλιστές. Ο πυρήνας της πολιτικής φιλοσοφίας του και ένα σταθερό χαρακτηριστικό και της σοσιαλιστικής και της φασιστικής σταδιοδρομίας του, ήταν η πίστη του στην αναγκαιότητα και την αποτελεσματικότητα της βίας ως μέσου για την κοινωνική αλλαγή. Υπάρχουν πολυάριθμα παραδείγματα της εξύμνησης της βίας από τον Μουσολίνι. Υποστήριζε την προπαγάνδα με τη δράση και έγραφε ότι η απαλλοτρίωση θα συνοδευτεί για μια μακρά περίοδο από βίαιες ενέργειες. Ο Μουσολίνι επιδοκίμασε τη βόμβα στο θέατρο του Μπουένος Άιρες το 1910, σε ένα άρθρο του στην εφημερίδα «Ταξική Πάλη» και υποστήριξε επίσης τους αποκαλούμενους αναρχικούς της υπόθεσης. Η συμπάθειά του προς τη βία δεν ήταν απλώς φιλολογική. Το 1909, αναμίχθηκε σε ένα σχέδιο ανατίναξης ενός αστυνομικού σταθμού στο Τρέντο. Οι μελλοντικές φασιστικές ιδέες του Μουσολίνι μπορούν να αναγνωριστούν και από τα πρώιμα γραπτά του. Υποστήριζε ότι το νέο σοσιαλιστικό σύστημα θα πραγματωνόταν μόνο μέσα από το θρυμματισμό της παλιάς κοινωνίας και η ανθρωπότητα θα φτάσει στις κορυφές του ιδεώδους μόνο διαμέσου του θανάτου. Έβλεπε το σοσιαλισμό ως τη σημαντικότερη πράξη άρνησης και καταστροφής μέσα στην ιστορία και πίστευε ότι ο σοσιαλισμός είναι πολεμικός.

Πιστός στις милитарιστικές κι επαναστατικές του ιδέες, ο Μουσολίνι χρησιμοποίησε απροκάλυπτα την βία και την τρομοκρατία με σκοπό την κυριαρχία στο πολιτικό σκηνικό της Ιταλίας. Βασιζόμενος κυρίως στους Ιταλούς βετεράνους δημιουργεί τους Μελανοχιτώνες, τα τάγματα κρούσης του φασιστικού κόμματος. Ακολούθησε ένα όργιο βίας κατά παντός αντιπάλου. Οι ειρηνικές διαδηλώσεις διακόπτονταν πλέον από τις προβοκάτσιες των μελανοχιτώνων, οι έδρες των συνδικαλιστικών οργανώσεων καταστρέφονταν, οι σοσιαλιστές και οι κομμουνιστές αξιωματούχοι εξαναγκάζονταν σε παραίτηση, όσοι αρνούσαν να εγκαταλείψουν τις κυβερνητικές τους θέσεις δολοφονούνταν, η χώρα είχε παραδοθεί στην τρομοκρατική δράση των φασιστικών ομάδων κρούσης του Μουσολίνι.

Το 1922 ο Μουσολίνι με μερικές χιλιάδες οπαδούς του κάνουν τη λεγόμενη «Πορεία προς τη Ρώμη» και ο βασιλιάς Βίκτωρ Εμμανουήλ τον ορίζει πρωθυπουργό. Η φασιστική Ιταλία μετετρέπεται πλέον σε μονοκομματικό ολοκληρωτικό κράτος. Οι Μελανοχιτώνες νομιμοποιούνται και αποκτούν πλήρη ελευθερία δράσεως μετατρέποντας τον εξανδραποδισμό των αντιπάλων σε καθιερωμένη πολιτική πρακτική. Ο αρχηγός (Ντούσε) επιβάλλει τον έλεγχο της νεολαίας με υποχρεωτική ένταξη σε οργανώσεις, χρησιμοποιεί, δε, το ραδιόφωνο για την προπαγάνδα του καθεστώτος και εφαρμόζει λογοκρισία του τύπου. Τα εργατικά συνδικάτα καταργούνται και αντικαθίστανται από μικτά συμβούλια εργαζομένων και εργοδοτών, ελεγχόμενα από το μόνο νόμιμο κόμμα το φασιστικό. Ιδεολογικά προσεγγίζει τη ναζιστική Γερμανία και συμμαχεί μαζί της σχηματίζοντας τον άξονα Βερολίνου-Ρώμης.

Το Εθνικοσοσιαλιστικό (ναζιστικό) κόμμα της Γερμανίας επηρεάστηκε σε πολλά σημεία από τον ιταλικό φασισμό που ήταν και προγενέστερος. Όπως και στο φασιστικό κίνημα, σπουδαίο ρόλο στην πορεία του ναζισμού έπαιξε η φυσιογνωμία του ηγέτη του Αδόλφου Χίτλερ. Ο Αδόλφος Χίτλερ γεννήθηκε το 1889 στο Μπράουνου αμ Ιν, ένα χωριό της Αυστρίας στα σύνορα με τη Γερμανία. Στα πρώτα νεανικά του χρόνια ο Χίτλερ έζησε στη Βιέννη που φαίνεται ότι διαμόρφωσε σε μεγάλο βαθμό την πολιτική του φυσιογνωμία. Ο ίδιος γράφει ότι η Βιέννη αποτέλεσε γι' αυτόν το πιο σκληρό και το πιο διδακτικό σχολείο της ζωής του κι ότι εκεί διαμόρφωσε τις απόψεις του για τους Εβραίους, τους σοσιαλδημοκράτες, το μαρξισμό και το κοινωνικό ζήτημα. Από τη Βιέννη ο Χίτλερ γράφει ότι έφυγε οριστικά την άνοιξη του 1912 και πήγε στο Μόναχο.

Εκεί έζησε μέχρι που ξέσπασε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, οπότε και κατατάχτηκε εθελοντής στο στρατό. Πολέμησε στο μέτωπο, τραυματίστηκε δύο φορές και άλλες δύο παρασημοφορήθηκε με τον πολεμικό σταυρό αλλά ποτέ δεν προήχθη πάνω από το βαθμό του δεκανέα. Με τη λήξη του πολέμου παρέμεινε στο στρατό μέχρι τον Απρίλη του 1920 οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Στο διάστημα αυτό, από το τέλος δηλαδή του πολέμου και έως τη συνταξιοδότησή του, η στρατιωτική υπηρεσία που ασκούσε ήταν αυτή του ειδικού πολιτικού παρατηρητή των νέων εθνικιστικών ομάδων που δημιουργούνταν και οι οποίες αποτέλεσαν τα φύτρα του γερμανικού φασισμού. Τις ομάδες αυτές τις παρακολουθούσε και συνέτασσε εκθέσεις για τη δράση και τις ιδέες τους. Με αυτή την ιδιότητα του παραβρέθηκε σε κάποια συνάντηση ρουτίνας του DAP (Deutsche Arbeiter Partei - Γερμανικό Εργατικό Κόμμα)

το Σεπτέμβριο του 1919, κι αμέσως συγκινήθηκε από τις ιδέες του, οι οποίες φαίνονταν να εξηγούν το πώς οι ριζοσπαστικές αντισημιτικές του αντιλήψεις θα μπορούσαν να συνδυαστούν με δημοφιλή κοινωνικοοικονομικά δόγματα, για να δημιουργήσουν ένα ευρύ εθνικιστικό κίνημα. Ο Χίτλερ έγινε αμέσως το πεντηκοστό πέμπτο μέλος του DAP.

Ο Χίτλερ πήρε πολύ γρήγορα τον έλεγχο του DAP στα χέρια του και κατάφερε να το αναμορφώσει ουσιαστικά. Το ναζιστικό κόμμα, ως το 1930 ήταν ένα πολύ μικρό κόμμα, την εξέλιξη του οποίου δεν μπορούσε εύκολα κανείς να φανταστεί. Ήταν πιο εύκολο να υποτεθεί ότι τα πράγματα θα ακολουθούσαν την ακριβώς αντίθετη πορεία απ' αυτή που γνωρίζουμε για τους Ναζί. Ιδιαίτερα μάλιστα αν ληφθεί υπόψη ότι το Νοέμβρη του 1923 επιχείρησαν να ανατρέψουν την κυβέρνηση της Βαυαρίας με το διαβόητο «Πραξικόπημα της Μπυραρίας», τη διαδήλωση δηλαδή περίπου δύο χιλιάδων ακροδεξιών, τον έλεγχο των οποίων ο Χίτλερ κατάφερε να αποκτήσει σε μία από τις μεγαλύτερες μπυραρίες του Μονάχου. Το «πραξικόπημα» εκείνο στοίχισε στον Χίτλερ μια καταδίκη σε φυλάκιση 5 ετών με ανασταλτικό δικαίωμα για τα 4 απ' αυτά.

Κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού του στις φυλακές, ο Χίτλερ θα συγγράψει το βιβλίο «Ο Αγών μου (Mein Kampf)». Το βιβλίο αυτό συνοψίζει την ακραία ιδεολογία του Ναζισμού, που οδήγησε στις εκατόμβες των νεκρών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και στο Ολοκαύτωμα. Βαθύτατα αντισημιτικό, επισείει σε κάθε ευκαιρία τον Εβραϊκό Κίνδυνο, κάνοντας λόγο για μία εβραϊκή συνωμοσία με στόχο την παγκόσμια κυριαρχία. Εχθρός για τον Χίτλερ είναι επίσης ο Κομμουνισμός, ο οποίος έχει εβραϊκές ρίζες. Ως βασικό επιχείρημα για να ενοχοποιήσει τους Εβραίους για τα δεινά των Γερμανών χρησιμοποιεί τα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών», ένα αντισημιτικό κείμενο, το οποίο πιστεύεται ότι κατασκευάστηκε από τις μυστικές υπηρεσίες του τσάρου.

Ακόμη, ο Χίτλερ υιοθετεί τη θεωρία του Ζωτικού Χώρου (Lebensraum), σύμφωνα με την οποία ο γερμανικός λαός έχει ανάγκη νέων εδαφών, κυρίως προς Ανατολάς, για να εκπληρώσει την ιστορική αποστολή του. Στο βιβλίο αναφέρονται τα στάδια για την επέκταση της Γερμανίας, μετά την ταπείνωση του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτό θα επιτυγχάνονταν με ένα πρόγραμμα μαζικού επανεξοπλισμού. Ο Χίτλερ θεωρούσε ότι η χώρα του έπρεπε να συμμαχήσει με τη Μεγάλη Βρετανία, την οποία θεωρεί αδελφή χώρα και τη φασιστική Ιταλία, εναντίον της Γαλλίας και των ανατολικοευρωπαϊκών συμμάχων της πρώτα και κατά του εβραιομπολσεβικικού καθεστώτος της Σοβιετικής

Ένωσης στη συνέχεια. Η τελική μάχη για την παγκόσμια κυριαρχία θα δινόταν το 1980, ανάμεσα στις ΗΠΑ από την μία πλευρά και την Μεγάλη Βρετανία και Γερμανία από την άλλη.

Οι Ναζί υιοθέτησαν ακόμη την οπτική των κοινωνικών Δαρβινιστών για την εξελικτική θεωρία του Δαρβίνου σχετικά με την «επιβίωση του ισχυροτέρου». Για τους Ναζί, η επιβίωση μιας φυλής εξαρτιόταν από την ικανότητα της να αναπαραχθεί και να πολλαπλασιαστεί, τη συγκέντρωση εδαφών για την υποστήριξη και τη σίτιση του αυξανόμενου πληθυσμού, και την διατήρηση των μοναδικών φυλετικών χαρακτηριστικών με τα οποία η φύση την εφοδίασε ώστε να επιτύχει στον αγώνα επιβίωσής της. Εφόσον κάθε φυλή επεδίωκε να επεκταθεί και ο χώρος της Γης ήταν πεπερασμένος, ο αγώνας επιβίωσης κατέληγε φυσιολογικά σε βίαιες εδαφικές κατακτήσεις και στρατιωτικές αντιπαραθέσεις. Συνεπώς, ο συνεχής πόλεμος αποτελούσε μέρος της φύσης και της ανθρώπινης κατάστασης.

Με βάση τον κοινωνικό δαρβινισμό, τέθηκαν στερεότυπα σχετικά με την εμφάνιση της εθνικής ομάδας, της συμπεριφοράς και της κουλτούρας της. Αυτά τα στερεότυπα παρέμεναν αμετάβλητα και ριζωμένα στη βιολογική κληρονομιά, αναλλοίωτα στο πέρασμα του χρόνου και απρόσβλητα από τις περιβαλλοντικές αλλαγές, τη διανοητική ανάπτυξη ή την κοινωνικοποίηση. Οι Εβραίοι σύμφωνα με αυτές τις αντιλήψεις, παρουσιάζονταν ως «φυλή», αφού ο Ναζισμός θεωρούσε την εβραϊκή θρησκεία ως άνευ σημασίας στον φυλετικό προσδιορισμό. Πληθώρα αρνητικών στερεότυπων συνδέθηκαν με τους Εβραίους και την εβραϊκή συμπεριφορά, σε μια αμετάβλητη και βιολογικά προκαθορισμένη κληρονομιά η οποία ωθούσε την εβραϊκή φυλή, παρόμοια με τις υπόλοιπες φυλές, να αγωνίζεται για να επιβιώσει εις βάρος, των άλλων φυλών.

Πιστός στην θεωρία του κοινωνικού δαρβινισμού, ο Χίλερ δεν δίστασε να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο για να εκμηδενίσει τους αντιπάλους του. Αυτοί που εναντιώνονταν στην Ναζιστική ιδεολογία δεν ήταν απλά πολιτικοί αντίπαλοι αλλά εχθροί της γερμανικής φυλής που την ωθούσαν στον εκφυλισμό και την καταστροφή και γι' αυτό τον λόγο έπρεπε να εκλείψουν. Βασισζόμενος λοιπόν στα τάγματα κρούσης του Ναζιστικού κόμματος, τα SA αρχικά και αργότερα τα SS, εξαπέλυσε ένα πρωτοφανές κύμας βίας και τρομοκρατίας που του έδωσε την κυριαρχία στους δρόμους της Γερμανίας και τελικά τον οδήγησε στην εξουσία.

Μετά την κατάληψη της εξουσίας από τους Ναζί, οι τρομοκρατικές πρακτικές πέρασαν σε άλλο επίπεδο. Στο ολοκληρωτικό κράτος που δημιουργήθηκε, η αντίθετη άποψη ισοδυναμούσε με θάνατο. Τα τάγματα κρούσης δεν αποτελούσαν απλά το μάχιμο (και ημιπαράνομο) τμήμα του Ναζιστικού κόμματος που έκανε τη «βρώμικη δουλειά» αλλά ένα νομιμοποιημένο εργαλείο στα χέρια του καθεστώτος, που δρούσε στα πλαίσια ενός οργανωμένου σχεδίου μαζικής εξόντωσης των εχθρών του. Μέρος αυτού του σχεδίου ήταν η δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης, καταναγκαστικής εργασίας και αργότερα εξόντωσης. Η θεωρία περί ζωτικού χώρου θα έπαιρνε σάρκα και οστά οδηγώντας στην αιματοχυσία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ενώ θα γραφόταν και η πλέον φρικιαστική σελίδα στην ανθρώπινη ιστορία με την οργανωμένη γενοκτονία εθνοτικών ομάδων και το ολοκαύτωμα των Εβραίων.

Παρά τις βίαιες πρακτικές τους, τα φασιστικά κινήματα επηρέασαν ένα μεγάλο μέρος των ευρωπαϊκών λαών. Αναμφισβήτητα, κοιτίδες του ναζιστικού-φασιστικού φαινομένου ήταν η Γερμανία και η Ιταλία. Ωστόσο, υπήρξαν πολλές χώρες στις οποίες εγκαθιδρύθηκαν φασιστικά και αυταρχικά καθεστώτα εκείνη την περίοδο. Ενδεικτικά, σαν φιλοφασιστικά καθεστώτα του Μεσοπολέμου μπορούμε να αναφέρουμε το καθεστώς Φράνκο στην Ισπανία, του Ναυάρχου Horthy την Ουγγαρία, του Antanas Smetona στην Λιθουανία και τη δικτατορία Μεταξά στην Ελλάδα. Επίσης σε αρκετές χώρες υπήρχαν ενεργές φασιστικές οργανώσεις που δεν κατάφεραν ποτέ να φτάσουν στην εξουσία. Τέτοιες οργανώσεις ήταν η Βρετανική Ένωση Φασιστών του Mosley, η Σιδηρά Φρουρά του Contreanu στη Ρουμανία καθώς και οι διάφορες ναζιστικές οργανώσεις της Ολλανδίας και των Σκανδιναβικών χωρών. Σε καμία από αυτές τις χώρες όμως, τα φασιστικά κινήματα δεν ήταν τόσο μαζικά ούτε επέδρασαν με τόσο καταλυτικό τρόπο στην πολιτική, στον πολιτισμό και στην καθημερινότητα όσο στην Ιταλία και την Γερμανία. Ακόμη περισσότερο, σε καμία άλλη χώρα, η χρήση της τρομοκρατίας ως εργαλείο επικράτησης δεν πήρε τέτοιες διαστάσεις.

1.2 Ορισμός της τρομοκρατίας

Η τρομοκρατία, αν και αποτελεί σημαντικό όρο στο λεξιλόγιο της πολιτικής, δεν κατέστη δυνατό να προσδιορισθεί με έναν κοινά αποδεκτό ορισμό. Ο Alex P. Smith (2005) αναφέρει ότι οι ακαδημαϊκοί πολλών πεδίων έχουν χύσει τόσο μελάνι όσο αίμα έχουν χύσει οι πράξεις των τρομοκρατών αλλά ακόμα δεν υπάρχει ένας

συναινετικός ορισμός για την τρομοκρατία. Ομοίως, η Μπόση αναφέρει ότι η τρομοκρατία με τους τρόπους και τις μεθόδους που έχει εμφανιστεί, δεν έχει ενταχθεί σε ένα ικανοποιητικό ερμηνευτικό πλαίσιο που θα αποκωδικοποιούσε επακριβώς τις εκφάνσεις της ή θα οριοθετούσε τη δράση της. (Μ. Μπόση, Περί ορισμού της τρομοκρατίας, Π. Τραύλος 2000, σ. 70)

Με άλλα λόγια, μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός περι «τρομοκρατίας» και «τρομοκρατών», αλλά ερμηνεύονται κατά το δοκούν. Ωστόσο, υπάρχουν και μερικές σημαντικές απόψεις. Μία άποψη προσδιορίζει την ουσία της τρομοκρατίας έχοντας σαν αφετηρία την συνέπεια, που είναι η διάδοση τρόμου.

Μια άλλη αντίληψη επισημαίνει την σχέση μεταξύ του σκοπού και των μέσων προς επίτευξη του. Πρόκειται τελικά για την άσκηση βίας κατά ανθρώπων και πραγμάτων για την επίτευξη πολιτικών ή ηθικών στόχων. Η άσκηση βίας σύμφωνα με το σύνταγμα και τους νόμους μέσω κρατικών οργάνων δεν ανήκει σε μία τέτοια περίπτωση, εκτός εάν η βία αντιτίθεται στα ανθρώπινα δικαιώματα όπως η κρατική τρομοκρατία.

Κατά τον Λοβέρδο δεν είναι δυνατόν να υπάρξει κάποιος ενιαίος ορισμός της τρομοκρατίας κι αυτό οφείλεται στους ακόλουθους παράγοντες:

1. το φαινόμενο της τρομοκρατίας παρουσιάζεται με τις μορφές της κρατικής τρομοκρατίας αλλά και αυτής που στρέφεται εναντίον του κράτους
2. η μη κρατική τρομοκρατία εμφανίζεται σε τέσσερεις διαφορετικές παραλλαγές, ως πρακτική εναντίον δικτατορικών καθεστώτων, ως πρακτική εθνικό-απελευθερωτικών κινημάτων, ως εισαγόμενη τρομοκρατία και ως πολιτική πρόταση σε συνθήκες λειτουργούντων δημοκρατικών πολιτευμάτων
3. η ύπαρξη της τρομοκρατίας του ποινικού δικαίου
4. η οριζόντια τρομοκρατία (αυτή που εκκινεί και στρέφεται εναντίον της κοινωνίας) (Λοβέρδος, Για την τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νομικό Τμήμα.1985-1986 σ.. 110)

Το Λεξικόν Νέας Ελληνικής Γλώσσας (Γ. Ζευγώλη κ.α., Αθήναι, 2ος τόμος, σ. 2424) δίνει τον εξής ορισμό: «Η δια του τρόπου επικράτησης ή επιβουλή της εξουσίας υπό κοινωνικής τινος τάξεως δια σκληρών μέτρων βίας: «λευκή τρομοκρατία», η ασκουμένη υπό της κρατούσης αστικής τάξεως, «ερυθρά τρομοκρατία», η χρησιμοποιουμένη υπό των επαναστατών εναντίον της αστικής».

Σύμφωνα με τον Walter Laqueur στο βιβλίο του «The Age of Terrorism»: «Η τρομοκρατία συνιστά την παράνομη χρήση βίας για την εκπλήρωση ενός πολιτικού σκοπού όταν στοχεύει αθώο πληθυσμό». Μια τέτοια βία έχει σαν βάση όχι θεσμούς, αλλά την αυτοεξουσιοδότηση λόγων ιδίων πολιτικών σκοπών.

Σήμερα, η έννοιες της ατομικής και κρατικής τρομοκρατίας διαφοροποιούνται από την έννοια της τρομοκρατίας εν γένει. Η κρατική τρομοκρατία θα μπορούσε να οριστεί ως η πολιτική ενός αυταρχικού κράτους που κυβερνά με τη χρήση του τρόμου και της αυθέραιτης βίας, ώστε να δημιουργήσει υπηκόους και όχι πολίτες και να υιοθετηθεί από την κοινωνία η νοοτροπία της υποταγής μέσω της διαρκούς ενοχής και ενός απροσδιόριστου φόβου. Το κράτος, είχε πάντοτε εξ ορισμού δίκιο, είτε διότι ενσάρκωνε την παρουσία του Θεού στη Γη δια μέσω των εκπροσώπων του – ηγετών, είτε διότι είχε δήθεν εξασφαλίσει τους καλύτερους δυνατούς θεσμούς ώστε να λειτουργεί ομαλά η κοινωνία. Η τρομοκρατία του κράτους ασκείται με απόφαση της πολιτικής ηγεσίας αλλά και μέσα από συγκεκριμένους θεσμούς, δομές και μηχανισμούς και στοχεύει στην προστασία της κρατούσας ιδεολογίας και κατ' επέκταση του ίδιου του λαού που εκπροσωπεί. Θεωρητικά, το κράτος έχει την υποστήριξη του λαού αφού από αυτόν εκπορεύεται η εξουσία του. Η κρατική τρομοκρατία λοιπόν, είναι νομιμοποιημένη αφού ασκείται από ένα νόμιμο κάθεστώς που ανήλθε στην εξουσία με τη λαϊκή βούληση.

Ατομική τρομοκρατία πλέον, θεωρείται η χρήση βίας από ένα άτομο που έχει ως υποκειμενικό στόχο την αντίσταση και που αντικειμενικά και νομικά εκλαμβάνεται από την Πολιτεία, ως μια αντικοινωνική συμπεριφορά που είναι ένα βήμα παραπάνω από το απλό έγκλημα (όπως αυτό κάθε φορά προκύπτει από το ισχύον νομικό πλαίσιο) και ένα βήμα πίσω από την ένταξη σε μια τρομοκρατική οργάνωση. Μία τρομοκρατική οργάνωση που έχει εκπονήσει ένα δικό της σχέδιο, με απώτερο σκοπό την ανατροπή μιας παγιωμένης κατάστασης που η ομάδα θεωρεί πως πρέπει να αποδομηθεί πλήρως και με κάθε μέσο. Η εννοιολογική αυτή διαφοροποίηση έχει μεγάλο ενδιαφέρον τόσο από νομικής όσο και από ιδεολογικής πλευράς: Τρομοκράτης θεωρείται κυρίως αυτός που έχει αναγάγει σε πολιτική του επιδίωξη την αλλαγή μιας πολιτικής κατάστασης με τη χρήση βίας, όταν η πολιτική του αυτή επιδίωξη είναι κοινός σκοπός μιας ομάδας/οργάνωσης που έχει κοινή αντίληψη τόσο ως προς τον σκοπό όσο και ως προς τα αναγκαία μέσα (πολιτικό έγκλημα). Ο ατομικός τρομοκράτης ταυτίζεται τόσο με τον κοινό εγκληματία όσο και με τον εν δυνάμει πολιτικό εγκληματία.

Το ζήτημα του εγκλήματος που διεπράχθη από ένα κράτος, αντιμετωπίστηκε για πρώτη φορά υπό νομικό πρίσμα το 1945 από το δικαστήριο της Νυρεμβέργης, το οποίο συνεστήθη για να δικάσει τα εγκλήματα των Ναζί. Το άρθρο 6 του καταστατικού του δικαστηρίου είχε καθοριστεί την φύση αυτών των εγκλημάτων, ορίζοντας τρία μείζονα εγκλήματα:

1. εγκλήματα κατά της ειρήνης
2. εγκλήματα πολέμου
3. εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας

Αναλύοντας το σύνολο των εγκλημάτων που διεπράχθησαν τόσο στα φασιστικά-ναζιστικά όσο και στα κομμουνιστικά καθεστώτα, ξεκάθαρα φαίνονται και οι τρεις κατηγορίες. (Η μαύρη βίβλος του κομμουνισμού , Εκδόσεις Εστία 2001, σ. 44)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η μαύρη βίβλος του κομμουνισμού, εκδόσεις Εστία, 2001.

Λιβάνης, Α 2000, «Η ιστορία και ο πολιτισμός της Κίνας», εκδόσεις Νέα Σύνορα.

Λοβέρδος, Α 1986, «Για την τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νομικό Τμήμα, Θεσσαλονίκη.

Μπόση, Μ 2000, «Περί του ορισμού της Τρομοκρατίας», Π. Τραυλός, Αθήνα.

Ντούτσερ, 1971, «Μαοϊσμός-Οι ρίζες του και η προοπτική του», Νέοι Στόχοι

Οι φάκελλοι Mondatori: Λένιν, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Οι φάκελλοι Mondatori: Μουσολίνι, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Στάνλει, Πέιν 2000, «Η ιστορία του φασισμού 1914-1945», εκδόσεις Φιλίστωρ.

Τα φοβερά ντοκουμέντα: Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών, εκδόσεις Mondatori-Φυτράκης, 1974

Κεφάλαιο 2: Κομμουνισμός

2.1. Ρωσία – τρομοκρατικές πρακτικές πριν την κομμουνιστική επανάσταση

Στο ξεκίνημα του 20^{ου} αιώνα η Ρωσία τοποθετούνταν ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης. Αλλά όπως αναφέρει η Sheila Fitzpatrick στο έργο της «The Russian Revolution» ήταν μια Μεγάλη Δύναμη που χαρακτηριζόταν από όλους τους συγχρόνους της ως καθυστερημένη σε σχέση με τις υπόλοιπες, την Βρετανία, την Γερμανία και την Γαλλία. Με οικονομικούς όρους, αυτό σημαίνει ότι είχε καθυστερήσει στη μετάβαση από τον φεουδαλισμό στον καπιταλισμό.

Η συστηματική τρομοκρατία στη Ρωσία ξεκινά το δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα και από την αρχή υπήρχαν διαφορετικές κατηγορίες. Οι Ρώσοι επαναστάτες αγωνίζονταν ενάντια σε μια αυταρχική κυβέρνηση την περίοδο 1878-81 και στα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα. Οι τσαρικές κυβερνήσεις οργάνωσαν συνειδητά «από τα πάνω» την βιομηχανική και καπιταλιστική ανάπτυξη προσπαθώντας να ισχυροποιήσουν τη θέση της Ρωσίας στον σύγχρονο καπιταλιστικό κόσμο και επιχείρησαν να στηριχθούν στα νέα μεγαλοαστικά στρώματα. Ωστόσο, ολοένα και περισσότερο το τσαρικό καθεστώς απομονωνόταν από την κοινωνία στρέφοντας εναντίον του περισσότερα κοινωνικά στρώματα καθώς τα πολιτικά εργαλεία άσκησης της πολιτικής δεν ταίριαζαν με τη νέα πραγματικότητα και αδυνατούσε να συνταιριάξει τις δομές του Παλαιού Καθεστώτος με σύγχρονες δομές ενσωμάτωσης και κοινωνικών συμμαχιών.

Οι κοινωνικές αυτές διεργασίες δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση ριζοσπαστικών ιδεών στα μικροαστικά στρώματα, καθώς προβληματίζουν και στρέφουν προς τις σοσιαλιστικές ιδέες μια σημαντική μερίδα προοδευτικών διανοουμένων και φοιτητών. Με αυτόν τον τρόπο συγκροτείται στην Ρωσία ένα νέο μοντέλο κοινωνικών συμμαχιών, κατά το οποίο μερίδες των μικροαστικών στρωμάτων αναγνωρίζουν είτε στα αγροτικά στρώματα είτε στην νέο-εμφανιζόμενη εργατική τάξη την ικανότητα της συνολικής επίλυσης του αδιεξόδου της κοινωνικής κρίσης με την ανατροπή του καπιταλιστικού συστήματος και τη μετάβαση σε ένα σοσιαλιστικό μοντέλο οργάνωσης της παραγωγής.

Από αυτό το σημείο και μετά οι τρομοκρατικές ομάδες αρχίζουν να έχουν διαφορετική μορφή. Στα θύματα της ρωσικής τρομοκρατίας περιλαμβάνεται ο τσάρος Αλέξαν-

δρος II, ηγετικά μέλη της τσαρικής οικογένειας, Υπουργοί, ανώτατοι αστυνομικοί, τοπικοί κυβερνήτες και αξιωματικοί του στρατού. Ο ένοπλος αγώνας όμως κόστισε και τη ζωή εκείνων που πολεμούσαν το καθεστώς. Η διάρκεια ζωής ενός τρομοκράτη ήταν κατά κανόνα σχετικά μικρή και οι τρομοκρατικές οργανώσεις δεν είχαν διάρκεια ζωής περισσότερο από τρία ή τέσσερα χρόνια.

Το δεύτερο μεγάλο κύμα τρομοκρατίας προέρχεται από τους Σοσιαλεπαναστάτες με την δολοφονική απόπειρα του Μπαλμάσωφ κατά του Υπουργού Εσωτερικών Σιπιάγκιν το 1902. Ένα χρόνο νωρίτερα, ένας νέος ευγενικής καταγωγής ονόματι Καρπόβιτς δολοφόνησε τον Υπουργό Εκπαίδευσης Μπογκολιέπωφ. Το Σοσιαλιστικό-Επαναστατικό Κόμμα (Social-Revolutionary Party-SRP) ιδρύθηκε το 1902 από τη Βόρεια Ένωση των Σοσιαλιστών Επαναστατών (ιδρύθηκε το 1896) και πολλές τοπικές σοσιαλιστικές-επαναστατικές ομάδες που είχαν ιδρυθεί κατά την δεκαετία του 1890. Οι Σοσιαλ-Επαναστάτες ήταν το μόνο οργανωμένο αριστερό κόμμα στη Ρωσία που περιέλαβε τρομοκρατικές τακτικές στο πρόγραμμα του και την τακτική του. Οι Εσέροι έφτασαν να θεωρούνται το «κόμμα του τρόμου», καθώς ήταν διάσημοι για τις επαγγελματικά σχεδιασμένες και συνήθως επιτυχημένες δολοφονικές απόπειρες κατά εκπροσώπων της κεντρικής διοίκησης στην Πετρούπολη, τη Μόσχα και τις μεγάλες επαρχιακές πόλεις. Η Κεντρική Επιτροπή του Σοσιαλ-Επαναστατικού Κόμματος ίδρυσε στα 1901 μια ξεχωριστή τρομοκρατική μονάδα που έλαβε το όνομα «Οργάνωση Μάχης». Το 1903 οι Σοσιαλεπαναστάτες διέπραξαν μόνο τρεις δολοφονικές απόπειρες, μεταξύ των οποίων τη δολοφονία των τοπικών κυβερνητών Ομπολένσκι και Μπογντάνοβιτς. Το 1904 ακολούθησαν δύο απόπειρες, όμως το 1905 (έτος πολέμου με την Ιαπωνία) ο αριθμός αυξήθηκε στις 54. Το 1906 ήταν 82, το 1907 ακόμη 71. Μετά ο αριθμός έπεσε αισθητά: τρεις το 1908, δύο το 1909 και μία το 1910. Η σημαντικότερη απόπειρα ήταν η δολοφονία του Υπουργού Εσωτερικών και ισχυρού ανδρός της κυβέρνησης Πλέβε.

Ο «τερρορισμός» αποτέλεσε το βασικό θέμα πάνω στο οποίο διασπάστηκε το Σοσιαλ-Επαναστατικό ρεύμα, στους Εσέρους Μαξιμαλιστές από τα αριστερά και Λαϊκούς Σοσιαλιστές από τα δεξιά, κατά το Δεύτερο Συνέδριο το 1906 στην Ιμάτρα. Οι Μαξιμαλιστές υιοθετούσαν όχι μόνο επιθέσεις εναντίον των πολιτικών και κυβερνητικών στόχων, αλλά επίσης και εναντίον οικονομικών στόχων, δηλαδή εναντίον μεγαλογαιοκτημόνων, ιδιοκτητών εργοστασίων κλπ. Την περίοδο 1905-1906 ο οικονομικός τερρορισμός των Μαξιμαλιστών πήρε διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένων του «αγροτικού τερροτισμού», του «εργοστασιακού τερρορισμού» και των επαναστατικών απαλλοτριώσεων. Οι μαξιμαλιστές θα φτάσουν

στη μέγιστη δύναμή τους το 1907, αριθμώντας 2.500 ενεργά μέλη σε όλη τη Ρωσία. Η σημαντικότερη μπροσούρα τους υπήρξε «Ο εξαγνισμός του ανθρώπινου είδους» που γράφτηκε το 1907 από τον Ιβάν Παβλόφ, ενός από τους θεωρητικούς του μαξιμαλισμού.

Οι μαρξιστές την πρώτη αυτή περίοδο είναι κυρίως οργανωμένοι σε μικρούς μορφωτικούς πυρήνες στους οποίους διδάσκουν στους εργάτες από γραφή και ανάγνωση έως πολιτικής οικονομίας. Σύντομα, οι ομάδες αυτές προσανατολίζονται στην προπαγανδιστική δράση μέσα στους εργατικούς χώρους. Έτσι, την περίοδο 1893-1899 υλοποιήθηκε η αλματώδης ανάπτυξη και μετατροπή των Ρώσων μαρξιστών από μία προπαγανδιστική σχέση απομονωμένη από τους εργάτες, σε μία ομάδα οργανωτών της οικονομικής πάλης των εργατών. Το Φεβρουάριο του 1897 ο Βλαντιμίρ Ουλιάνοφ εξορίστηκε για τρία χρόνια στην ανατολική Σιβηρία. Εκεί άρχισε να υπογράφει με το ψευδώνυμο Λένιν. Κατά τη διάρκεια της εξορίας ο Λένιν συνέγραψε το έργο «Τα καθήκοντα των Ρώσων Σοσιαλδημοκρατών». Την άνοιξη του 1900 ο Λένιν επιστρέφει από την εξορία, αλλά επιχειρεί να διαμορφώσει ένα πολιτικό σχέδιο οργανωτικής ανάπτυξης της Ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας μαζί με τον Μαρτόφ. Στο βιβλίο «Τι να κάνουμε;» ο Λένιν ορίζει για πρώτη φορά ένα εναλλακτικό αντιπαραθετικό σχέδιο απέναντι στην επικρατούσα «οικονομίστικη», όπως την χαρακτηρίζει, μορφή οργάνωσης και πολιτικής τακτικής της Ρωσικής Σοσιαλδημοκρατίας. Σύμφωνα με αυτή, οι επαναστάτες οφείλουν να καθοδηγούν με πολιτικά αιτήματα και να πολιτικοποιούν τον αγώνα της εργατικής τάξης. Ταυτόχρονα, θέτει τα κριτήρια για την διαμόρφωση μιας νέας οργανωτικής κομμουνιστικής μορφής. Αναπτύσσοντας και πλουτίζοντας τις θεμελιακές ιδέες του Κ. Μαρξ και του Φ. Ενγκελς για το προλεταριακό κόμμα, ο Βλαντιμίρ Ίλιτς Ουλιάνοφ-Λένιν, για πρώτη φορά στην ιστορία του μαρξισμού, δημιούργησε μια αρμονική και ολοκληρωμένη διδασκαλία για το Κομμουνιστικό Κόμμα – το κόμμα νέου τύπου, το οποίο χαρακτηρίζεται ως κόμμα της σοσιαλιστικής επανάστασης και της δικτατορίας του προλεταριάτου, της σοσιαλιστικής οικοδόμησης.

Στο Δεύτερο Συνέδριο του ΣΔΕΚΡ (17/7 ως 10/8-1903) οι δύο φράξιες ήταν αρχικά γνωστές ως οι «σκληροί» (υποστηρικτές του Λένιν) και οι «μαλακοί» (υποστηρικτές του Μαρτόφ). Σύντομα, εντούτοις, η ορολογία άλλαξε σε "Μπολσεβίκους" και "Μενσεβίκους", από το ρωσικό "bolshinstvo" (πλειοψηφία) και "menshinstvo" (μειοψηφία), βασισμένη στο γεγονός ότι οι υποστηρικτές του Λένιν υπερεπεβίωσαν ελαφρώς των υποστηρικτών του Μαρτόφ. Με βάση τις αποφάσεις των οπαδών του Λένιν στο Συνέδριο του 1903 οργανώνεται το νέο μπολσεβίκικο κόμμα και γεννιέται ο

μπολσεβικισμός. Θεμελιώνεται συνειδητά η οικοδόμηση ενός στενού κόμματος υπέρ του συγκεντρωτισμού και ενάντια στην αυτονομία δομημένου «από τα πάνω προς τα κάτω».

Για τον Λένιν και τους μπολσεβίκους η σωστή θέση πάνω στο θέμα του τερρορισμού δεν ήταν κάτι που θα μπορούσε να διευθετηθεί άπαξ και δια παντός. Η θέση του διέφερε αναλόγως των αλλαγών στους πολιτικούς του στόχους και προτεραιότητες. Πριν την επανάσταση του 1905, ο Λένιν διαχωριζόταν από κάθε είδους τερροριστική πράξη. Όμως όταν κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1905, ο Λένιν προσέγγιζε το ζήτημα όχι ως μέσο ατομικής διαμαρτυρίας αλλά ως στοιχείο κοινωνικοπολιτικής εξέγερσης κατά ολόκληρης της κοινωνικοπολιτικής τάξης. Σε κάθε περίπτωση τα μέλη της βάσης του Κόμματος συμμετείχαν πολύ συχνά σε βίαιες ενέργειες εναντίον ιδιοκτητών, κρατικών αξιωματούχων ή απαλλοτριώσεις. Οι μενσεβίκοι σοσιαλδημοκράτες ήταν οι πιο συνεπείς στο να απορρίπτουν τον τερρορισμό ως μέθοδο πολιτικής πάλης. Παρ' όλα αυτά, οι μενσεβίκοι θεωρούσαν τους τερροριστές ως «συντρόφους που πήραν τον λάθος δρόμο» και ποτέ ως εχθρούς της επανάστασης. Σε πολλές μάλιστα περιπτώσεις εξέφραζαν το θαυμασμό τους για ηρωικές πράξεις τους. Για κάθε μαρξιστή επαναστάτη η μελλοντική κοινωνία δεν θα προκύψει μέσω μιας ομαλής μετάβασης από την υπάρχουσα. Η βία όπως υποστήριξε ο Λένιν είναι η μαμή της ιστορίας. Η μάχη για την κατάληψη της εξουσίας θα είναι μια μάχη φυσική και όχι μια μάχη ιδεών. Έτσι, οι μπολσεβίκοι ύπο την προεδρία του Λένιν, στις μέρες του Οκτωβρίου του 1917, αναδειχθήκαν ως η μόνη δύναμη που μπόρεσε να εκφράσει τις δυναμικές της νέας επανάστασης. Το 1917, το πραξικόπημα των μπολσεβίκων εγκαινιάζει μια περίοδο εξάπλωσης της προσπάθειας εισαγωγής της ουτοπίας στην πραγματικότητα που θα γεννήσει ένα καινούργιο κοινωνικό σχήμα, το ολοκληρωτικό Κράτος.

Παρόλο που ήταν μια μικρή σχετικά πολιτική ομάδα της άκρας αριστεράς, έξι εβδομάδες μετά την επανάσταση στις 7 Δεκεμβρίου 1917, οι μπολσεβίκοι δημιούργησαν την Τσέκα, την πρώτη επίσημη τρομοκρατική οργάνωση και πρόγονο της Γκεπεού και της Καγκεμπέ. Η Τσέκα (συντομογραφία της «Πανρωσικής Έκτακτης Επιτροπής») δημιουργήθηκε με αποστολή να αγωνιστεί κατά της «αντεπαναστάσεως και του σαμποτάζ», αλλά κατά το τέλος του 1918 και αφού οι μπολσεβίκοι είχαν γίνει οι μόνοι κάτοχοι της εξουσίας, μετατράπηκε και αυτή σ' ένα όργανο εξουσίας και άρχισε να ασκεί συστηματικά την τρομοκρατία. Μετά την απόπειρα κατά του Λένιν, έχασε κάθε δισταγμό στη χρησιμοποίηση τρομοκρατικών μεθόδων. Οι εργαζόμενοι στη Τσέκα έφτασαν στους 31.000. Η σοβιετική κυβέρνηση νομιμοποίησε την

τρομοκρατία αυτή με το περίφημο διάταγμα « Περὶ Κόκκινης Τρομοκρατίας»: «Υπὸ τις παρούσες συνθήκες, εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο νὰ ἐνισχύσουμε τὴν Τσέκα [...], νὰ προστατέψουμε τὴ Σοβιετικὴ Δημοκρατία ἐναντίον τῶν ταξικῶν ἐχθρῶν τῆς ἀπομονώνοντάς τους σὲ στρατόπεδα συγκέντρωσης, ἐκτελώντας ἐπιτόπου ὁποιοδήποτε σχετίζεται με συνωμοσίες, με ἀνταρσίες ἢ ἐξεγέρσεις, νὰ δημοσιεύουμε τὰ ονόματα τῶν ἐκτελουμένων ἐξηγώντας τους λόγους γιὰ τους ὁποίους εἶναι στο ἀπόσπασμα». Στις 6 Φεβρουαρίου 1922, ἡ Τσέκα καταργήθηκε, ἀλλὰ τὸ ἔργο τῆς συνέχισε μίᾶ ἐνοποιημένη διεύθυνση κρατικῆς πολιτικῆς, ἡ διαβόητη «Γκεπεού» ἡ ὁποία δημιουργήθηκε ἀμέσως στὸ ὑπουργεῖο τῶν Ἐσωτερικῶν γιὰ νὰ ἀναλάβει τὴν κληρονομία τῆς Τσέκα.

Ἐνας ἀπὸ τους βασικούς ἰθύνοντες τῆς, ὁ Μ.Λάτσις στὸ βιβλίο «Ἡ ἑκτακτὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀντεπαναστάσεως» βεβαιώνει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων που ἐκτελέσθηκαν ἀπὸ τὴν Τσέκα στὴν περίοδο 1918-1921 ἔφτασε στους 12.733. Σὲ ἕνα ἄλλο βιβλίο του («Δυὸ χρόνια ἀγῶνων στὸ ἐσωτερικὸ μέτωπο»), ὁ ἴδιος συγγραφέας διευκρινίζει ὅτι ἀπὸ τὸ 1918 ὡς τους πρῶτους μῆνες τοῦ 1919, μόνον σὲ εἴκοσι ρώσικες ἐπαρχίες, τὰ θύματα ἦταν 8.389. Λίγο μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου διαδόθηκε ἡ φήμη ὅτι οἱ μπολσεβίκοι εἶχαν σκοτώσει πάνω ἀπὸ 1.700.000 ἀτομα κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐρυθρᾶς τρομοκρατίας. Με τὴν ἔλλειψη ἐξακριβωμένων στοιχείων, ὁμοῦς, ὁ υπολογισμὸς τῶν θυμάτων τῆς ἐρυθρᾶς τρομοκρατίας στὴ διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου δὲν μπορεῖ παρά νὰ εἶναι υποθετικὸς. Ὅποιος καὶ νὰ εἶναι ὁ ἀκριβὴς ἀριθμὸς τῶν θυμάτων, αὐτὴ ἡ τρομοκρατία καθιέρωσε ὀριστικὰ τὴν μπολσεβίκικη πρακτικὴ τῆς μεταχείρισης κάθε μορφῆς πραγματικῆς ἢ πιθανῆς διαμαρτυρίας στα πλαίσια ἐνὸς ἀμείλικτου ἐμφυλίου πολέμου που υπάκουε, σύμφωνα με τὰ λόγια τοῦ Λάτσις, στους «δικούς τους νόμους». Σ' ἕνα βιβλίο που ἐκδόθηκε στὸ Βερολῖνο τὸ 1924 με τὸν τίτλο «Ἡ κόκκινη τρομοκρατία στὴ Ρωσία», ὁ Ρώσος ἱστορικὸς καὶ σοσιαλιστὴς Σεργκέι Μελγκούνοφ ἀναφέρει λέξη πρὸς λέξη τὰ λόγια τοῦ Λάτσι ὅταν δίνει ὁδηγίες στους μπράβους του: «Δὲν διεξάγουμε πόλεμο ἐναντίον συγκεκριμένων ἀτόμων. Ἐξολοθρεύουμε τους ἀστούς ὡς τάξη. Μὴν ψάχνετε στὴν ἐρευνά σας στοιχεῖα καὶ ἀποδείξεις γιὰ τὸ τι ἔκανε ὁ κατηγορούμενος ἐναντίον τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας, με πράξεις ἢ με λόγια. Ἡ πρώτη ἐρώτηση που πρέπει νὰ του ἀπευθύνετε εἶναι σὲ ποῖα κοινωνικὴ τάξη ἀνήκει, ἀπὸ ποῦ κατάγεται, ποῖα εἶναι ἡ μόρφωσή του, ἡ παιδεία του, τὸ ἐπάγγελμα του».

2.2. Κομμουνιστική εξουσία και κρατική τρομοκρατία – Σταλινισμός

Το βασικό πρόβλημα που αναδύεται από τις ιστορικές μελέτες είναι το έγκλημα ως αναγκαίο συνοδευτικό κάθε κομμουνιστικού καθεστώτος. Η ιδέα σύμφωνα με την οποία τα πάντα είναι εφικτά αρκεί να υπάρχει επαρκής πολιτική βούληση, είναι ο λόγος για το οποίο η εφαρμογή του κομμουνισμού οδήγησε πάντα στη εγκαθίδρυση εγκληματικών καθεστώτων. Αυτή η πολιτική βούληση συνδέεται με την τάση πανπολιτικοποίησης, δηλαδή υπαγωγής όλων των δραστηριοτήτων της κοινωνίας στις πολιτικές αποφάσεις της κεντρικής εξουσίας. Η ιδεολογία πλέον νομιμοποιεί κάθε ενέργεια και χρησιμοποιεί την τρομοκρατία ως κύριο μέσο επιβολής πολιτικών αποφάσεων. Το τρομοκρατικό στοιχείο διαπερνά το κομμουνιστικό σύστημα διακυβέρνησης και είναι η πηγή της εγκληματικής του δραστηριότητας. Αυτός ο τρομοκρατικός χαρακτήρας είναι συνυφασμένος με μια μέθοδο δράσης που απαντάται σε όλα τα κομμουνιστικά καθεστώτα. Αυτά τα καθεστώτα κατέφευγαν σε μαζικές εγκληματικές πράξεις, χωρίς ενδοιασμούς ή αναστολές. Η πεποίθηση ότι πρέπει να υπερισχύσει η θέληση του Κόμματος πάντοτε και παντού, έκανε τους κατά τόπους κομμουνιστές αδίστακτους σε ακραίο βαθμό και ενίσχυε την ιδέα του κόμματος ως αδελφότητας, αλλά και ως οργάνωσης στην οποία οφείλεται απόλυτη αφοσίωση ακόμα και στην ήττα.

Από το 1917, η ηγεσία της πρώτης κομμουνιστικής επανάστασης, δηλαδή οι Λένιν, Στάλιν και Τρότσκι, είχε αποφασίσει ότι θα δημιουργούσε τεχνητά τις συνθήκες εκβιομηχάνισης που ήταν απαραίτητες για να μπορέσει να οικοδομηθεί ο σοσιαλισμός, κατά τον Μαρξ, και έπειτα θα επέστρεφε στην πορεία που είχε προβλέψει ο τελευταίος και θα εξασφάλιζε τη δημοκρατία και την ελευθερία. Όμως η τρομοκρατία που επιβλήθηκε για να δημιουργηθούν οι συνθήκες εκβιομηχάνισης αποσταθεροποιήθηκε. Το κομμουνιστικό κόμμα, με την ενίσχυση της τεράστιας κρατικής μηχανής, εξασφάλισε ότι καμία δύναμη στο εσωτερικό της χώρας δεν θα αντιστεκόταν και δεν λογάριασε τις θυσίες σε ανθρώπινες ζωές, θεωρώντας ότι είχαν μηδενικό κόστος. Σύμφωνα με τον Στάλιν «έπρεπε το συνολικό βάρος του κράτους να χρησιμοποιηθεί ως μέσο πίεσης, αν χρειαζόταν για να καμφθεί έστω και ένα άτομο». Το κυρίαρχο κίνητρο για την στάση αυτή είναι η πεποίθηση ότι δεν έχει σημασία πόσοι θα θυσιασθούν για την επίτευξη του τελικού σκοπού του κομμουνισμού. Έπρεπε να επιβληθεί ένα τέτοιο σκληρό σύστημα διότι αυτός ήταν ο τρόπος να επιτευχθεί η εκβιομηχάνιση της Ρωσίας και στη συνέχεια άλλων σοσιαλιστικών χωρών.

Όσο αφορά τον λεγόμενο «σταλινισμό», αυτός δεν ήταν το αποτέλεσμα ενός ιστορικά τυχαίου γεγονότος που συνδέεται με την προσωπικότητα του Ιωσήφ Βησσαριόνοβιτς Τζουγκασβίλι (επονομαζόμενος Στάλιν ο «ατσαλένιος», ψευδώνυμο που του είχε προτείνει ο προσωπικά ο Λένιν). Ήταν απόρροια της πολιτικής βούλησης και της μονολιθικής οργάνωσης της εξουσίας, χωρίς τις διεξόδους που παρέχει η ελευθερία. Αυτή η οργάνωση σημαίνει ότι κάθε οικονομικό ή κοινωνικό πρόβλημα ανάγεται σε πολιτικό πρόβλημα που μόνο η εξουσία μπορεί να το λύσει, με αποτέλεσμα όλα να αποφασίζονται κεντρικά και να μην λαμβάνεται υπόψη το κόστος μιας απόφασης, διότι το κόστος έχει σημασία μόνο όταν γίνεται συναλλαγή μεταξύ ίσων. Από την άλλη μεριά, η πολιτικοποίηση κάθε θέματος όταν το κομμουνιστικό κόμμα βρίσκεται στην εξουσία, σημαίνει ότι η επιβολή της θέλησής του θα είναι πάντα αμείλικτη και βίαιη. Αναμφισβήτητα είναι ο Στάλιν αυτός που έθεσε σε εφαρμογή τη συστηματική καταστολή, φτάνοντας να μετατρέψει την τρομοκρατία σε μέθοδο διακυβέρνησης.

Ως εκ τούτου, το έγκλημα και η βία είναι αναγκαία συνοδευτικά του λενινιστικού/σταλινικού καθεστώ. Εν μέσω κομμουνιστικών καθεστώτων διαπράχθηκαν επίσης αναρίθμητα εγκλήματα κατά του πνεύματος, κατά του παγκόσμιου πολιτισμού καθώς και κατά της κουλτούρας διαφόρων εθνοτήτων (π.χ. ο Στάλιν έβαλε να κατεδαφίσουν δεκάδες εκκλησίες στη Μόσχα και όχι μόνο). Στην ουσία του φαινομένου της τρομοκρατίας, όμως, είναι τα εγκλήματα εναντίον των ατόμων. Τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν πολλά, όπως ο αφανισμός μέσω της πείνας (εσκεμμένοι λιμοί) και ο εκτοπισμός όπου ο θάνατος μπορούσε να συμβεί στην τοποθεσία της διαμονής και των καταναγκαστικών έργων (εξάντληση, πείνα, κρύο). Η έννοια του εγκλήματος κατά των ατόμων είναι πολύπλοκη και καλύπτει εγκλήματα ρητώς κατονομαζόμενα, αλλά ένα από τα πιο συγκεκριμένα είναι η γενοκτονία. Η γενοκτονία ως πράξη, που διαπράχθηκε με την πρόθεση της καταστροφής εν όλον ή εν μέρει μιας εθνικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας ανθρώπων. Το 1969 ο Ρόμπερτ Κόνκουεστ έγραψε: «Το γεγονός ότι τόσοι άνθρωποι «κατάπιαν» χωρίς αντιδράσεις [τη Μεγάλη Κάθαρση] ήταν αναμφίβολα ένας από τους παράγοντες που κατέστησαν δυνατές τις εκκαθαρίσεις. Εξαρχής, ο Λένιν και οι σύντροφοί του τοποθετήθηκαν στα πλαίσια ενός «ταξικού πολέμου» αποφασισμένοι να εξαφανίσουν κάθε αντιπολίτευση και κάθε αντίσταση που προβαλλόταν στην ηγεμονική τους εξουσία, όχι μόνον όταν αυτή προερχόταν από τους πολιτικούς τους αντιπάλους, αλλά επίσης και από κοινωνικές ομάδες, όπως η αριστοκρατία, η αστική τάξη, η ιντελιγκέντσια κ.λπ., δίνοντας καμία φορά σε αυτή την δράση μια διάσταση γενοκτονίας».

Από το 1920 ήδη, η «αποκαζακοποίηση» ταιριάζει αρκετά στον ορισμό της γενοκτονίας. Ένας πληθυσμός με εξαιρετικά καθορισμένη γεωγραφική εγκατάσταση, οι Κοζάκοι, εξουδετερώθηκε αυτούσιο: οι άντρες τουφεκίστηκαν, τα γυναικόπαιδα και οι ηλικιωμένοι εκτοπίστηκαν, τα χωριά τους καταστράφηκαν ολοσχερώς ή παραδόθηκαν σε νέους κατοίκους που δεν ήταν Κοζάκοι. Ο Λένιν ταύτιζε τον ξεσηκωμό των Κοζάκων με την εξέγερση της Βανδέας της Γαλλικής Επανάστασης (η εξέγερση βασιλοφρόνων και κληρικών του νομού της δυτικής Γαλλίας στις 10/3/1793) και επιθυμούσε να εφαρμόσει εναντίον τους την «λαοκτονία». Η «αποκουλακοποίηση» των ετών 1930-32 δεν ήταν παρά η επανάληψη σε μεγαλύτερη κλίμακα της «αποκαζακοποίησης», με επιπλέον στοιχείο τη διεκδίκηση της όλης επιχείρησης από τον ίδιο τον Στάλιν με σύνθημα «να εξοντωθούν οι κουλάκοι ως κοινωνική τάξη». Πλέον οι κουλάκοι που αντιστέκονταν στην κολεκτιβοποίηση εκτελούνταν ή εκτοπίζονταν.

Δεν εξολοθρεύτηκαν, βέβαια όλοι απευθείας, όμως τα καταναγκαστικά έργα στα οποία υποβλήθηκαν στη Σιβηρία τους άφηναν ελάχιστες πιθανότητες επιβίωσης. Αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες πέθαναν εκεί, ωστόσο ο ακριβής αριθμός των θυμάτων παραμένει άγνωστος. Όσον αφορά τον μεγάλο λιμό του 1932-33 στην Ουκρανία, που συνδέεται με την αντίσταση των εντόπιων αγροτικών πληθυσμών στη βίαια κολεκτιβοποίηση της γης, προκάλεσε σε μερικούς μήνες τον θάνατο 6.000.000 ατόμων.

Αναλύοντας τα πιο πάνω γεγονότα, βγαίνει στην επιφάνεια το συμπέρασμα ότι ο Λένιν και Στάλιν χρησιμοποίησαν τις ίδιες ακραίες πολιτικές επικράτησης έναντι των αντιπάλων του καθεστώτος. Η ροπή του πρώτου προς την χρήση εγκληματικής και μαζικής βίας φαίνεται και από το δημοσιευμένο μέρος των έργων του, που περιλαμβάνει διαταγές-τηλεγραφήματα-γράμματα προς τους υποτελείς του, με εντολές ή παραινέσεις για τρομοκρατικά μέτρα εναντίον «κουλάκων», «ταξικών εχθρών» και «εχθρών του λαού». Τα πολυάριθμα εγκλήματα διαπράχθηκαν υπό τον Λένιν και προπάντων υπό τον Στάλιν «στο όνομα ενός κράτους που ασκεί μια πολιτική ιδεολογικής ηγεμονίας». Δεκάδες εκατομμυρίων αθώων πέθαναν, χωρίς να μπορεί να τους αποδοθεί καμία συγκεκριμένη πράξη εκτός του ότι αναγνωριζόταν η ενοχή τους επειδή ήταν ευγενείς, αστοί, κουλάκοι, Ουκρανοί. Η ενεργητική αδιαλλαξία ήταν κομμάτι του εφαρμοζόμενου προγράμματος. Αυτό άλλωστε φαίνεται και σε μια διακήρυξη που κάνει ο Τόμσκι (ο μεγάλος αρχηγός των σοβιετικών συνδικάτων) στη γνωστή εφημερίδα «Труд» το 1927: «Στη χώρα μας μπορούν να υπάρχουν και άλλα

κόμματα. Αλλά η θεμελιώδης αρχή που μας διαφοροποιεί από τη Δύση είναι η εξής: ένα κόμμα βασιλεύει, όλα τ' άλλα βρίσκονται στη φυλακή».

Μια καινοτομία του Στάλιν επίσης ήταν ότι οι δήμιοι καλούνταν με την σειρά τους να γίνουν θύματα. Μετά την δολοφονία των δύο παλιών κομματικών του συντρόφων, του Ζινόβιεφ και του Κάμενεφ, ο Μπουχάριν διακηρύσσει στη σύντροφο του: «Πόσο ευχαριστημένος νιώθω που τουφεκίσανε αυτά τα σκυλιά!» Σε λιγότερο από δύο χρόνια, ο Μπουχάριν εκτελείται κι ο ίδιος. Αυτό το σταλινικό χαρακτήρα το συναντάμε στα περισσότερα κομμουνιστικά καθεστώτα. Προτού εξοντώσει ορισμένους από τους εχθρούς του, ο Στάλιν τους ανάγκαζε να εμφανίζονται σε θεαματικές δίκες. Ο Λένιν είχε εγκαινιάσει αυτή τη διαδικασία το 1922, με την διεξαγωγή της πρώτης στημένης δίκης, αυτής της σοσιαλεπαναστατών. Ο Στάλιν χρησιμοποίησε αυτή τη μέθοδο και την κατέστησε σταθερή συνιστώσα του κατασταλτικού μηχανισμού του, ενώ τη μεταφύτευσε και στην Ανατολική Ευρώπη μετά το 1948. Οι δίκες αυτές συνιστούσαν έναν τρομακτικό μηχανισμό μέσω του οποίου επιτυγχανόταν μια παιδαγωγική του ταξικού μίσους, του στιγματισμού του εχθρού. Στον ασιατικό κομμουνισμό αυτή η διαδικασία εξωθήθηκε ως τα άκρα: την οργάνωση ημερών μίσους. Στην παιδαγωγική του μίσους, ο Στάλιν είχε προσθέσει την παιδαγωγική του μυστηρίου: η πιο μεγάλη μυστικότητα περιέβαλλε τις συλλήψεις, τα κίνητρα, τις καταδίκες, την μοίρα των θυμάτων. Μυστήριο και απόκρυψη, στενά συνδεδεμένα με την παρουσία της τρομοκρατίας, δημιουργούσαν φοβερό άγχος και προληπτική καταστολή στο σύνολο του πληθυσμού.

Ο Στάλιν ήταν κληρονόμος της στρατηγικής του Λένιν αλλά η περίπτωση του ήταν μοναδική. Ξεπέρασε κατά πολύ τις παρακαταθήκες του προκατόχου του, υιοθετώντας ακραία μέσα για να εφαρμόσει μια ακραία πολιτική. Αναμφίβολα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ο σημαντικότερος πολιτικός άνδρας του 20ού αιώνα, αφού πέτυχε να ανυψώσει τη μικρή Σοβιετική Ένωση του 1922 στο επίπεδο της παγκόσμιας υπερδύναμης και να επιβάλει για πολλές δεκαετίες τον κομμουνισμό ως εναλλακτική λύση στον καπιταλισμό. Ταυτόχρονα μπορεί να κατηγορηθεί ως ένας από τους μεγαλύτερους εγκληματίες του αιώνα που πέρασε.

2.3 Κίνα

Η ανοδική πορεία του επαναστατικού κινήματος στη Κίνα συνέπεσε με το λυκόφως της επανάστασης στη Ρωσία. Η επικράτηση της γραφειοκρατίας εκφράστηκε με την επικράτηση του Στάλιν στο Κόμμα και η περιχαράκωση πλέον του καθεστώτος εκφράζονταν και μέσα από τη συντηρητικοποίηση των πολιτικών θέσεων. Η Κίνα στις αρχές του 20ου αιώνα βρισκονταν υπό την κυριαρχία της αυτοκρατορίας των Μαντζού, που κυβερνούσαν από το 1644. Παράλληλα η χώρα είχε μετατραπεί σε αρένα ενδοϊμπεριαλιστικών ανταγωνισμών. Παρ' όλα αυτά, στην Κίνα του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα τίποτα δεν προοιωνίζε την έκταση των ακροτήτων του επερχόμενου μαοϊσμού. Μολονότι η επανάσταση του 1911 (που ήταν μια αστική επανάσταση για την αποτίναξη του ξένου ζυγού και ανέτρεψε την αυτοκρατορία των Μαντζού) υπήρξε ελάχιστα δραματική, στα επόμενα δεκαέξι χρόνια χύθηκε αρκετό αίμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η περίπτωση του δικτάτορα Γιουάν Σικάι, ο οποίος από τον Ιούλιο του 1913 έως τον Ιούλιο του 1914 διέταξε την εκτέλεση πολλών χιλιάδων ατόμων. Επίσης, το 1925, η αστυνομία της Καντόνας δολοφόνησε 52 άτομα τα οποία συμμετείχαν σε μια εργατική διαδήλωση. Ολόκληρη η χώρα βρισκονταν βυθισμένη στο χάος.

Το 1921 ιδρύθηκε το Κομμουνιστικό Κόμμα Κίνας (ΚΚΚ) στη Σαγκάη και μέσα σε δέκα μήνες ο αριθμός των μελών του διπλασιάστηκε. Ο Μάο, το 1928 στο Γιανξί, ξεκίνησε την στρατολόγηση οπαδών δημιουργώντας έτσι την πρώτη κομμουνιστική βάση αλλά και τον Κόκκινο Στρατό. Οι ομάδες που δημιουργούσε σε κάθε χωριό ονομάζονταν σοβιέτ και ήταν ευπρόσδεκτες από τους αγρότες καθώς τους προστάτευε από την αυθαιρεσία των τοπικών γαιοκτημόνων. Καθώς η επιρροή του ΚΚΚ αυξάνονταν τα κυβερνητικά στρατεύματα πραγματοποιούσαν επιθέσεις στις περιοχές αυτές. Τα στρατεύματα του Μάο αναγκάζονταν να καταφεύγουν όλο και πιο βορειοδυτικά σε πιο ασφαλείς περιοχές ξεκινώντας έτσι αυτό που χαρακτηρίστηκε «Μεγάλη Πορεία». Η «Μεγάλη Πορεία» άρχισε τον Οκτώβριο του 1934 τερματίστηκε επισήμως στις 20 Οκτωβρίου 1935 και κατά την διάρκεια της οποίας επισφραγίστηκε η θέση του Μάο ως ηγέτη του ΚΚΚ. Μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στα μέσα Μαρτίου του 1946, ξέσπασε ο Εμφύλιος Πόλεμος μεταξύ του ΚΚΚ και Εθνικιστικού Κόμματος, με τελικό νικητή τους κομμουνιστές. Την 1 Οκτωβρίου 1949, ο Μάο κήρυξε την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας κι ανέλαβε Πρόεδρος της χώρας.

Αντίστοιχα με τη Ρωσία εφαρμόστηκε και στην Κίνα το 1952 ένα πενταετές πλάνο στην οικονομία. Με το «Μεγάλο Άλμα προς τα Εμπρός» των ετών 1958-1961 ο Μάο εφάρμοσε μια στρατηγική ανάπτυξης της οικονομίας που χαρακτηριζόταν από την επιτάχυνση της κολεκτιβοποίησης, τόσο στον γεωργικό όσο και στον βιομηχανικό τομέα. Στόχος ήταν η Κίνα να ξεπεράσει όλες τις καπιταλιστικές χώρες και να γίνει μια από τις ισχυρότερες χώρες του κόσμου. Σύμφωνα με τον Φρανκ Ντίκφτερ, τον μοναδικό ιστορικό που είδε τα αρχεία του ΚΚΚ, ο Μάο ήταν ο μεγαλύτερος δολοφόνος. Τα στοιχεία στα οποία βασίστηκε τα έχει μελετήσει μετά τον αποχαρακτηρισμό τους από το καθεστώς της Κίνας, το 2006. Τουλάχιστον 45 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους μέσα σε μόλις τέσσερα χρόνια το διάστημα 1958-1961, εξαιτίας του «Μεγάλου Άλματος προς τα Εμπρός» του Μάο Τσε Τουνγκ, εκτιμά ο Βρετανός ιστορικός. «Ο αριθμός των ανθρώπων που εργάστηκαν, πείνασαν ή ξυλοκοπήθηκαν μέχρι θανάτου στην Κίνα μέσα σε αυτά τα λίγα χρόνια είναι τεράστιος... Ο αριθμός αυτός κατατάσσει τον «Μεγάλο Τιμονιέρη» στην κορυφή του μακάβριου καταλόγου των μεγαλύτερων κατά συρροή δολοφόνων της παγκόσμιας ιστορίας» αναφέρει ο ίδιος στην εφημερίδα «The Independent».

Αφού μελέτησε την κινεζική αγροτική ιστορία και την τετραετία που έμεινε γνωστή ως «Περίοδος του Μεγάλου Λιμού», ο Βρετανός συνέκρινε τα συστηματικά βασανιστήρια, τη βία, τη λιμοκτονία και τις δολοφονίες στην ύπαιθρο της Λαϊκής Κίνας με τις χειρότερες ακρότητες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Στο βιβλίο του με τίτλο «Ο Μεγάλος Λιμός του Μάο: Η Ιστορία του πιο Καταστροφικού Αφανισμού στην Κίνα», γράφει ότι εξαιτίας του πολέμου που είχε ξεσπάσει μεταξύ των χωρικών και των κομματικών δυνάμεων, καταστράφηκε το ένα τρίτο όλων των σπιτιών της χώρας ώστε να υπάρξει χώρος για καλλιέργειες σε γόνιμα εδάφη. Εκατομμύρια πέθαναν από τον λιμό που ακολούθησε την καταστροφή της αγροτικής παραγωγής.

Αυτά τα απογοητευτικά αποτελέσματα του πενταετούς πλάνου είχαν προκαλέσει κοινωνική δυσαρέσκεια και ο Μάο τσε Τούνγκ αναγκάστηκε να παραδώσει επίσημα την κυβέρνηση της χώρας το 1962 στον «Πρόεδρο της Δημοκρατίας», περιοριζόμενος στον τίτλο του προέδρου του κόμματος και του ιδεολογικού καθοδηγητή των κομμουνιστικών μαζών.

Ο Μάο βέβαια δεν είχε χάσει εντελώς το παιχνίδι της εξουσίας. Είχε ακόμη υπό την επιρροή του αρκετές νησίδες αντίστασης σε σχεδόν όλες τις βαθμίδες της εξουσίας, αλλά του ήταν αδύνατον να τις κινητοποιήσει. Έτσι στράφηκε σε ηθικοπλαστικά ζητήματα υποστηρίζοντας ότι «το επαναστατικό ηθικό και η θέληση είναι ο κινητήριος

μοχλός για την επίτευξη της επανάστασης». Οπλισμένος με τέτοιες καθαρά ιδεαλιστικές και αντι-μαρξιστικές θέσεις, στράφηκε λοιπόν εύλογα στην νέα γενιά, στους νέους ανθρώπους της εφηβείας κυρίως στις ηλικίες από 14 ως 22 χρονών που φοιτούσαν είτε στα σχολεία είτε στα πανεπιστήμια. Η γενιά αυτή παρουσίαζε και το πλεονέκτημα ότι συνωστιζόταν στα αστικά κέντρα και δεν γνώριζε την καταστροφή που είχε προκαλέσει η οικονομική πολιτική του «Μεγάλου Άλματος» στην κινεζική ύπαιθρο. Έτσι με μια σειρά απλοϊκών προπαγανδιστικών συνθημάτων, ο Μάο θα συμπτύξει έναν νέο μηχανισμό, τους Ερυθροφρουρούς, που θα αποτελέσουν τον βασικό μοχλό πίεσης του για την επανάκτηση της εξουσίας στην Κίνα.

Ουσιαστικά λοιπόν το πραγματικό ελατήριο της εξαπόλυσης της «πολιτιστικής επανάστασης» ήταν η νομή της εξουσίας. Η κεντρική ιδέα της πολιτιστικής επανάστασης ήταν «η συντριβή όλων των συντηρητικών και αντιδραστικών μηχανισμών στα σχολεία και στα πανεπιστήμια, των ρεβιζιονιστών και των σκουριασμένων μυαλών». Σε άμεση προέκταση αυτής της ιδέας προβλήθηκε ως προτεραιότητα «η σφοδρή επίθεση της επανάστασης κατά των αστικών και αντιδραστικών στοιχείων που είχαν διεισδύσει στο κόμμα». Με την παρότρυνση του Μάο, ομάδες νεαρών Ερυθροφρουρών συμπύχτηκαν σε όλα τα σχολεία και πανεπιστήμια της χώρας. Οι αξιωματούχοι έπρεπε να ενθαρρύνουν τα παιδιά τους να συγκροτήσουν ή να ενταχθούν σε τέτοιες ομάδες. Η πρακτική τους ήταν παντού το ίδιο βάρβαρη και απάνθρωπη. Σύντομα ξεκίνησαν έντονες βιαιοπραγίες και ο Μάο έδωσε εντολή στην αστυνομία και στο στρατό να μην επεμβαίνουν καθόλου στις δράσεις της νεολαίας, αφήνοντας την ουσιαστικά ανεξέλεγκτη. Σε μαζικές συνελεύσεις Ερυθροφρουρών στα Πανεπιστήμια, οι καθηγητές τους υποβάλλονται σε πιεστικές ανακρίσεις και ταπεινωτικές μεταχειρίσεις. Πάνω από 2500 συγγραφείς και καλλιτέχνες βίωσαν την πολιτιστική αναμόρφωση της χώρας τους, ενώ πολλοί από αυτούς είτε δολοφονήθηκαν είτε αυτοκτόνησαν.

Ο Μάο τσε Τουνγκ φαίνεται ότι αδυνατούσε να προβλέψει το αιματοκύλισμα και το ξέσπασμα βίας που ακολούθησε. Μετά του ήταν πλέον πολύ δύσκολο να καταστείλει αυτό που μόνος του είχε δημιουργήσει. Ταυτόχρονα με τις ασύλληπτα απάνθρωπες δραστηριότητες, οι ερυθροφρουροί αναπτύσσουν ρατσιστικά ιδεολογήματα κατά τα οποία τα παιδιά από αντιδραστικές οικογένειες έχουν βεβαρημένη κληρονομικότητα και δεν μπορούν να γίνουν καλοί επαναστάτες και χρειάζονται επειγόντως αναμόρφωση και τιμωρία. Αντίθετα τα παιδιά των κομμουνιστών είναι εκ γενετής «κόκκινα», ανήκουν σε μια κομμουνιστική καθαρή γραμμή αίματος, άρα έχουν κληρονομήσει όλες τις επαναστατικές αρετές. Όσοι ερυθροφρουροί αποδεικνύονται

κακής γενετικής καταγωγής διώχονται βίαια. Στα σπίτια τους δέχονται τις επισκέψεις των πιο βίαιων ομάδων Ερυθροφρουρών με αιματηρά αποτελέσματα. Οι Ερυθροφρουροί πλέον εισβάλλουν παντού. Στο Πεκίνο μόνο σημειώθηκαν 1.700 δολοφονίες και 30.000 σπίτια ερευνήθηκαν και λεηλατήθηκαν συστηματικά. Στην Σαγκάη 150.000 σπίτια αλώθηκαν από τις ερυθρές τρομοκρατικές ομάδες.

Σύντομα, τον Σεπτέμβριο του 1966, η «Πολιτιστική Επανάσταση» θα παρεκτραπεί σε ένα παροξυσμό παράλογης και άσκοπης βίας. Ομάδες Ερυθροφρουρών με επικεφαλής την γυναίκα του Μάο Τσιάνγκ Κινγκ, θα καταστρέψουν πολλούς ναούς, θα καταστρέψουν με μανία τα κοστούμια της περίφημης Όπερας του Πεκίνου, ενώ θα αφαιρέσουν κι ένα τμήμα του Σινικού τείχους για να το χρησιμοποιήσουν για την κατασκευή χοιροστασίων. Η επέμβαση του στρατού έσωσε την τελευταία στιγμή το υπόλοιπο μνημείο. Σε δημόσια μέρη οι ερυθροφρουροί, πυρπολούσαν μεταφράσεις έργων ξένων συγγραφέων, θρησκευτικά κείμενα όπως το κοράνι και την αγία γραφή, διώχθηκαν οι βουδιστές καλόγεροι του βουνού Γουτάι, ενώ απαγορεύτηκε κι ο εορτασμός της έλευσης του νέου έτους. Απλοί θρησκευόμενοι άνθρωποι σπρώχνονταν στις πλατείες των πόλεων και δέχονταν συνεχείς ύβρεις και προσβολές από τον όχλο των Ερυθροφρουρών. Πολλοί αυτοκτονούσαν μην αντέχοντας τις συνεχείς ταπεινώσεις (1200 αυτοκτονίες μόνο στην Σαγκάη). Σημειώθηκαν καταστροφές στους τάφους ξένων, ενώ απαγορεύτηκαν και απλά πράγματα της καθημερινής ζωής (κατοικίδια, τα πουλιά, τα λουλούδια), καθώς απαιτούσαν φροντίδα και αποσπούσαν τους πολίτες από τα επαναστατικά τους καθήκοντα.

Οργανωμένες ομάδες περιφρούρησης των Ερυθροφρουρών κατέκλυσαν τους δρόμους των αστικών κέντρων. Επιτίθονταν σε νέους που φορούσαν παντελόνια τζιν τα οποία έσκιζαν, έκοβαν τα μακριά μαλλιά στις κοπέλες και τους αφαιρούσαν τα τακούνια. Εξανάγκαζαν επίσης περαστικούς να αποστηθίζουν εδάφια από το «Κόκκινο Βιβλιάρaki» του Μάο. Έκαναν βίαιες κατασχέσεις σε απαγορευμένα αντικείμενα (όπως καπέλα, παλαιά έπιπλα, τράπουλες, σαι σκακιού, δίσκους γραμμοφώνου), τα οποία έκαιγαν σε μεγάλες φωτιές στην μέση του δρόμου. Εκατοντάδες καταστήματα αναγκάστηκαν να αλλάξουν ονομασία έτσι ώστε να περιλαμβάνουν και την λέξη «κόκκινο». Συνεχίζοντας την πολιτιστική τους αναγέννηση, οι ερυθροφρουροί έκλεισαν δια της βίας πολλές καφετέριες, ενώ εμπόδιζαν τους γάμους και τις κηδείες ως δήθεν αντιδραστικούς θεσμούς σχηματίζοντας ανθρώπινες αλυσίδες. Όλα τα βιβλιοπωλεία πουλούσαν μόνο το

«κόκκινο βιβλιάρκι» του Μάο. Κάθε αρνητική αντίδραση στις ακρότητες αυτές καταδίκασε τον ένοχο να υποστεί τις επιπτώσεις του νόμου του Λύντς.

Το 1968, μετά από τρία χρόνια πολιτιστικής επανάστασης, οι μάζες των ερυθροφρουρών προσπαθώντας να επιτύχουν τον βασικό σκοπό του ηγέτη τους, κινήθηκαν για να καταλάβουν την εξουσία. Σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα με σημαντικότερη επιτυχία στην Σαγκάη, οι ερυθροφρουροί υπό την ανοχή του στρατού, επιτίθονται στους κρατικούς «αντιδραστικούς» αξιωματούχους του κράτους (μέλη τοπικής αυτοδιοίκησης, διοικήσεις εργοστασίων) σε ένα πρωτόγνωρο κύμα βίας και τρομοκρατίας. Χιλιάδες κομματικά στελέχη είτε διώχθηκαν είτε δολοφονήθηκαν. Όλες οι διώξεις έγιναν υπό τις ευλογίες του Μάο τσε Τούνγκ και την συνεργασία της αστυνομίας. Οι έφοδοι στα σπίτια, οι συλλήψεις και οι φυλακίσεις έλαβαν βιβλικές διαστάσεις. Πάνω από το 60% των μελών της κεντρικής επιτροπής του κόμματος φυλακίστηκαν και ανακρίθηκαν με βίαιο τρόπο. Την ίδια τύχη είχε το 75% των δημοτικών επιτροπών. Συνολικά στην διάρκεια της πολιτιστικής επανάστασης φυλακίστηκαν πάνω από 3.000.000 μέλη του ΚΚΚ σε σύνολο 18 εκατομμυρίων. Αυτό όμως στέρησε το κράτος από έμπειρα στελέχη και οδήγησε σε πλήρη αναρχία την χώρα. Σύντομα ξέσπασαν και αιματηρές μάχες ανάμεσα σε συμμορίες και μόνο στο Πεκίνο σε μια εβδομάδα είχαν χάσει 50 άτομα την ζωή τους από αδέσποτες σφαίρες.

Έτσι ανέλαβε την συνολική καταστολή του κινήματος ο στρατός, ο σιωπηλός φρουρός του Μάο και του κομμουνιστικού καθεστώτος που ως τότε είχε μείνει απλός θεατής. Τώρα οι διωγμένοι γραφειοκράτες επέστρεφαν στα πόστα τους και είχαν πλέον την ευκαιρία να πάρουν εκδίκηση. Εύκολα ο στρατός αναλαμβάνει τον έλεγχο σε όλες τις επαρχίες το φθινόπωρο του 1968, εφαρμόζοντας σκληρή καταστολή. Στην Καντόνα και σε άλλες επαρχίες έγιναν άγριες σφαγές. Στο Γκουιλίν ένοπλοι προλετάριοι εργάτες και πολιτοφύλακες αντιστάθηκαν στην έλευση του στρατού. Μετά την κατάληψη της πόλης, οι εξεγερμένοι εκτελέστηκαν όλοι, χωρίς εξαίρεση. Στην επαρχία Γκουάνξι υπήρξαν 100.000 νεκροί από την επέμβαση του λεγόμενου «σφαγέα της Χουνάν» και μελλοντικού γενικού γραμματέα του κόμματος Χούα Γκουοφένγκ. Πέντε εκατομμύρια νέοι από όλα τα αστικά κέντρα, στέλνονται στην επαρχία ώστε να γίνουν αγρότες «δια της βίας», στα πλαίσια πάντα της πολιτιστικής επανάστασης. Σχεδόν όλες οι οικογένειες διαλύονται πανηγυρικά.

Αναμφίβολα εξετάζοντας το κινέζικο μοντέλο μπορεί κανείς με μια πρώτη ματιά να συμπεράνει πως η τρομοκρατικές πρακτικές ήταν καθημερινό φαινόμενο. Η μαοϊκή ηγεσία στράφηκε ενάντια στην γραφειοκρατία που κατείχε την εξουσία, με βία που

πήρε τεράστιες διαστάσεις. Εξευτελισμοί, βασανιστήρια, εξορίες, εκτελέσεις συνέθεταν την καθημερινή κοινωνική κατάσταση της Κίνας. Η βία έγινε το βασικό εργαλείο επίτευξης του σκοπού που για τον μαοϊσμό δεν ήταν άλλος από την αύξηση της κυριαρχίας.

Δύο χρόνια μετά τον θάνατο του Μάο, 9 Σεπτεμβρίου του 1976, στα τέλη του 1978 ήρθαν στην εξουσία οι εκσυγχρονιστές. Όμως οι διαφωνίες ανάμεσα τους για την κινέζικη οικονομία. για την οικονομική διαχείριση, τη διαφθορά που διαπερνά τη γραφειοκρατία, τη δυσαρέσκεια των εργατών και την οικονομική διείσδυση της Ιαπωνίας στην Κίνα και η συσσωρευμένη αγανάκτηση οδηγούν στην ιστορική εξέγερση εργατών και φοιτητών στην πλατεία Τιενανμέν το 1989 . Η σφαγή της Τιενανμέν αποκάλυψε την πολιτική χρεοκοπία του ΚΚΚ σε όλο της το μέγεθος. Και ενώ έχουν περάσει πολλά χρόνια από τότε το ΚΚΚ εξακολουθεί να βρίσκεται στην εξουσία. Η Κίνα έχει αναδειχθεί σε ισχυρό πυλώνα της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας καθώς τα φτηνά εργατικά χέρια εξασφαλίζουν την άντληση τεράστιας υπεραξίας. Μάλιστα στην Κίνα, αντίθετα με τη Ρωσία δεν υπήρξε «κατάρρευση» ή ανατροπή του καθεστώτος, παρά ένα ομαλό πέρασμα στην οικονομία της αγοράς.

2.4 Γκουλάγκ

Η λέξη Γκουλάγκ έχει από καιρό γίνει συνώνυμο του σοβιετικού συστήματος για βαρέα καταναγκαστική εργασία και καταστολή. Αυτό το τεράστιο δίκτυο στρατοπέδων συγκέντρωσης αποτελούσε το βασικό όργανο της σοβιετικής κατασταλτικής πολιτικής και ξεπεράστηκε μόνο από το Ολοκαύτωμα. Τα Γκουλάγκ έγιναν γνωστά στον κόσμο το 1972 με την δημοσίευση του βιβλίου «Αρχιπέλαγος Γκουλάγκ» του Αλεξάντερ Σολζενίτσιν, Ρώσου πυρηνικού επιστήμονα και πρώην εξόριστου. Η ρωσική λέξη «ГУЛАГ» είναι αρκτικόλεξο των λέξεων «Главное Управление исправительно-трудовых ЛАГерей» (Γενική Διεύθυνση Αναμορφωτικών Στρατοπέδων Εργασίας και Αποικιών). Το δίκτυο αυτών των στρατοπέδων βρίσκονταν υπό την διεύθυνση του Λαϊκού Κομισσαριάτου Εσωτερικών (Народный комиссариат внутренних дел) ή НКВД, δηλαδή των μυστικών υπηρεσιών της ΕΣΣΔ. Η μυστική πολιτική αστυνομία του σοβιετικού καθεστώτος, που μετονομάζεται διαδοχικά σε Τσέκα, GPU, НКВД και КГБ, ήταν το κυριότερο στήριγμα της κομμουνιστικής δικτατορίας αλλά ταυτόχρονα και ο μεγαλύτερος επιχειρηματίας αυτού του καθεστώτος. Η НКВД ήταν αυτή που διαχειριζόταν το απέραντο δίκτυο των στρατοπέδων καταναγκαστικής εργασίας και

μέσα από το σύστημα των Γκουλάγκ είχε ένα συνεχώς ανανεούμενο και άνευ κόστους ανθρώπινο δυναμικό που ήταν έγκλειστο στα στρατόπεδα.

Την ύπαρξη στρατοπέδων στην Σοβιετική Ένωση είχαν αρνηθεί με αγανάκτηση επώνυμοι κομμουνιστές διανοούμενοι, όπως ο Pierre Daix και ο Louis Aragon, ο οποίος είχε συγγράψει ωδή στην Γκεπεού – τη σοβιετική μυστική αστυνομία – ζητώντας την συγκρότηση αντίστοιχης οργάνωσης στη Γαλλία. Ωστόσο συνταρακτικές μαρτυρίες, εμπειριστατωμένες έρευνες και δραματικά πολιτικά γεγονότα άρχισαν να αποκαλύπτουν τον τρόπο που υπήρχε πίσω από την λέξη Γκουλάγκ. Πολύ σύντομα άρχισε να αποκαλύπτεται το τεράστιο δίκτυο μεγάλων στρατοπέδων που σε ορισμένες περιπτώσεις είχαν μέγεθος πόλεων και πολλά αποτελούνταν από δεκάδες μικρότερα στρατόπεδα. Δεν βρίσκονταν μόνο στη Σιβηρία, όπως γενικά πιστεύεται, αλλά εκτεινόταν σε ολόκληρη τη σοβιετική επικράτεια: από τα προάστια του Λένινγκραντ ως το Βλαδιβοστόκ και από τα παγωμένα εδάφη που άγγιζαν τον Βόρειο Πόλο ως τα νότια σύνορα της με την Κίνα, ήταν μια άλλη χώρα μέσα στη χώρα. Ένα τεράστιο διοικητικό σύστημα με τους δικούς του νόμους, τους δικούς του ανθρώπους, ακόμη και τη δική του ιδιωματική γλώσσα. Οι σοβιετικές αρχές είχαν ολόκληρες κώδικες ονομασίες σχετικά με τα Γκουλάγκ. Κατ' αρχάς η περιβόητη NKVD αναφέρονταν στα στρατόπεδα αυτά με το χαρακτηρισμό «ειδικά αντικείμενα» ή «υποκεφάλαια», για να αποκρύψουν την πραγματική φρικτή τους δραστηριότητα. Οι κρατούμενες έγκυες γυναίκες αναφέρονταν ως «Βιβλία» και τα παιδιά ως «Αποδείξεις». Οι άνδρες ως «Λογαριασμοί», οι εκτοπισμένοι ως «Σκουπίδια» και όσοι υποβάλλονταν σε έρευνα ως «Φάκελοι».

Την οργάνωση των στρατοπέδων συγκέντρωσης ρύθμιζε ένα από τα διατάγματα του κομισάριου χωρίς την παραμικρή νομική ή κανονιστική βάση. Το διάταγμα της 15^{ης} Απριλίου 1919 ξεχωρίζει δύο τύπους στρατοπέδων: τα «στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας», στα οποία εγκλειόταν κατά κύριο λόγο όσοι είχαν καταδικαστεί από κάποιο δικαστήριο, και τα «στρατόπεδα συγκέντρωσης», στα οποία μεταφέρονταν τα άτομα που φυλακίζονταν ως «όμηροι» με απλά διοικητικά μέτρα. Στη πραγματικότητα, οι διακρίσεις μεταξύ των δύο τύπων στρατοπέδων παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό θεωρητικά, όπως μαρτυρεί μια συμπληρωματική ντιρεκτίβα της 17^{ης} Μαΐου 1919, η οποία προέβλεπε τη δημιουργία τουλάχιστον ενός στρατοπέδου σε κάθε επαρχία, ελάχιστης δυναμικότητας 300 ατόμων, καθώς και μια τυπολογία 16 κατηγοριών ατόμων που έπρεπε να εγκλειστούν. Ανάμεσά τους υπήρχαν πολύ διαφορετικές περιγραφές όπως «όμηροι από την μπουρζουαζία»,

«υπάλληλοι του παλιού καθεστώτος με τον βαθμό του παρέδρου, του εισαγγελέως, του δημάρχου καθώς και οι βοηθοί τους», «άτομα καταδικασθέντα, υπό το σοβιετικό καθεστώς, σε οποιαδήποτε ποινή για τα πονικά παραπτώματα του παρασιτισμού», «συνηθισμένοι λιποτάκτες και αιχμάλωτοι στρατιώτες του εμφυλίου» κ.ο.κ.

Η Αν Άπλμπλουμ με το βιβλίο της «Γκουλάγκ – Η αληθινή ιστορία» αποκαλύπτει την καθημερινή ζωή σε αυτά τα φρικιαστικά μέρη: πώς λειτουργούσαν, πώς δούλευαν οι κρατούμενοι, πώς έτρωγαν, πώς ζούσαν στοιβαγμένοι σε παράγκες μαζί με σκληρούς εγκληματίες, πώς επέζησαν, πώς πέθαναν. Η ίδια εκτιμά ότι από το 1929 μέχρι τον θάνατο του Στάλιν το 1953, περίπου 18 εκατομμύρια άνθρωποι πέρασαν από τα στρατόπεδα και περίπου 4,5 εκατ. δεν επέστρεψαν ποτέ. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών των ανθρώπων δεν ήταν ένοχοι για κάτι. Όπως όμως εξήγησε κι ένας ερευνητής της αστυνομίας στο θύμα του: «Εμείς ποτέ δεν συλλαμβάνουμε κάποιον που δεν είναι ένοχος. Κι ακόμα κι αν δεν είσαι ένοχος, δεν μπορούμε να σε απελευθερώσουμε, γιατί τότε ο κόσμος θα πει ότι συλλαμβάνουμε αθώους ανθρώπους». Η αποδοχή των θέσεων του Σολζενίτσιν είναι φανερή σε κάθε σημείο του βιβλίου της ενώ στηρίζει τα συμπεράσματα της στην προσεκτική ανάγνωση των λογοτεχνικών απομνημονευμάτων αλλά και στην ενδελεχή ανάλυση των παλαιών κλειστών σοβιετικών αρχείων. Το πιο σημαντικό είναι ότι υποστηρίζει το κεντρικό επιχείρημα του Σολζενίτσιν: ότι τα Γκουλάγκ δεν ήταν κάποια τυχαία Σταλινική παραφυάδα στο όραμα του Λένιν για τον σοσιαλισμό. Ο καρκίνος της αστυνομικής τρομοκρατίας ήταν ενσωματωμένος στο αρχικό DNA του Λενινιστικού μορφώματος. Η Άπλμπλουμ το χαρακτηρίζει μάλιστα ένα αναπόσπαστο μέρος του σοβιετικού συστήματος. Υπό την καθοδήγηση του Λένιν, δημιουργήθηκαν τα πρώτα στρατόπεδα συγκέντρωσης και πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες μαζικές εκτελέσεις. Η κληρονομιά προς τον διάδοχο του ήταν ένα εύρυθμο αστυνομικό κράτος.

Μετά την απελευθέρωση των περισσότερων κρατούμενων των Γκουλάγκ, το 1953, και ιδιαίτερα μετά το 20^ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ, η σκληρή μορφή τρομοκρατίας δεν ήταν πια καθημερινό φαινόμενο, το φάντασμα της τρομοκρατίας όμως εξακολουθούσε να υπάρχει και να είναι αποτελεσματικό. Η μνήμη του τρόμου αρκούσε για να παραλύσει κάθε ανατρεπτική βούληση. Όπως υπενθυμίζει η Άινο Κουουζίνεν, κρατούμενη σε γκουλάγκ: «Η ανάμνηση της τρομοκρατίας βάρανε τις ψυχές των ανθρώπων και κανείς δεν φαινόταν να πιστεύει ότι ο Στάλιν είχε όντως πεθάνει. Στη Μόσχα δεν υπήρχε σχεδόν καμία οικογένεια που να μην είχε υποφέρει από τις διώξεις του, κι ωστόσο κανείς δεν μιλούσε ποτέ για αυτό. Όπως ακριβώς, για παράδειγμα, δεν ανέφερα ποτέ παρουσία φίλων τις μνήμες μου από το στρατόπεδο.

Ούτε εκείνοι άλλωστε με ρωτούσαν. Ο φόβος ήταν πολύ βαθιά ριζωμένος στο μυαλό τους».

2.4.1 Τα βουλγάρικα Γκουλάγκ

Τα τραύματα του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού έχουν σφραγίσει και πόλους συνδεδεμένους, με διαφορετικούς τρόπους, με τα στρατόπεδα και εκτός Ρωσίας. Ένα σημαντικό σύμβολο της βαρβαρότητας των κομμουνιστικών χώρων και της κομμουνιστικής καταστολής αποτελεί η Βουλγαρία και το στρατόπεδο του Λόβετς. Διάφορες πηγές αναφέρουν πως από το 1944 μέχρι το 1962 στη Βουλγαρία λειτουργούσαν 44 στρατόπεδα. Το μεγαλύτερο ήταν αυτό στο νησί Μπέλενε. Η απόφαση για την ίδρυσή του ελήφθη στις 27 Απριλίου του 1949 από την κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Βασίλ Κολάροφ. Εκεί οι αρχές εκτόπιζαν πολίτες κυρίως για πολιτικούς λόγους, ωστόσο στέλνονταν επίσης και εγκληματίες. Αμέσως μετά από την ίδρυσή του στο στρατόπεδο εκτοπίστηκαν 4.500 μέλη των ήδη απαγορευμένων κομμάτων, αγρότες οι οποίοι τάχτηκαν κατά της ίδρυσης των αγροτικών συνεταιρισμών, καθώς και λεγόμενοι «εχθροί με μάσκα κομμουνιστών».

Η δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης στη Βουλγαρία αρχίζει με την υπαγόρευση της Μόσχας στην Κεντρική Επιτροπή του Κομμουνιστικού Κόμματος στις 26 του Αυγούστου του 1944, η οποία καλεί τις κομμουνιστικές μάζες μαζί με το στρατό «να ξεκινήσουν γενναίο και αποφασιστικό αγώνα για να σπάσει αμέσως η συμμαχία με τη ναζιστική Γερμανία, για να αποβάλουν τα στρατεύματά της από τη Βουλγαρία, για κοινή δράση με τα άλλα Βαλκανικά έθνη εναντίον των επιδρομέων, για μια δημοκρατική κυβέρνηση...». Βασικά είναι ένα σήμα των κομμουνιστών για την εκτέλεση ένοπλου πραξικοπήματος εναντίον της νόμιμης κυβέρνησης στη Βουλγαρία, με την υποστήριξη του κατοχικού σοβιετικού στρατού. Στις 8 Σεπτεμβρίου, ο Σοβιετικός Κόκκινος Στρατός εισέβαλε στη Βουλγαρία και στις 9 Σεπτεμβρίου 1944 έχει πέσει η κυβέρνηση. Εγκαθιδρύεται η Λαϊκή Δημοκρατία η οποία είναι στην ουσία κομμουνιστική δικτατορία και αρχίζει μια μεγάλη περίοδο αιματηρής τρομοκρατίας, κατά την οποία έχασαν την ζωή τους δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι χωρίς να περάσουν καν από δίκη. Πρώτοι που εκτελέστηκαν, σύμφωνα με τις οδηγίες της κομμουνιστικής ηγεσίας, ήταν άνθρωποι από της ιντελιγκέντσιας και της κυβέρνησης. Μέχρι το 1944 στο στόχαστρο της εκκαθάρισης βρέθηκαν εκπαιδευτικοί, δήμαρχοι, ανώτεροι αξιωματικοί, δικηγόροι, δικαστές, εύποροι πολίτες, ιερείς καθώς και άτομα που εκδήλωναν πατριωτικό φρόνημα. Στα

συγγράμματα με τις δίκες της ανάμνησης («Απομνημονεύματα») από εκείνη την περίοδο η χήρα-εκτέλεση βασίλισσα Ιωάννα της Σαβοΐας έγραφε: «Λουτρό αίματος» που αναπτύχθηκε σε μεγάλη κλίμακα σε όλη την Βουλγαρία. Τα επίσημα στοιχεία που ανακοινώθηκαν από τις κυβερνητικές αρχές αρκετά χρόνια αργότερα, έκαναν λόγο για απώλεια 138.000 ανθρώπων σε μια χώρα επτά εκατομμυρίων κατοίκων. Ωστόσο, οι πραγματικοί αριθμοί είναι υψηλότεροι. « Μόλις έκλεισαν τα σύνορα ξεκίνησε η μαζική εκκαθάριση ...». Στους επόμενους 3-4 μήνες μετά την 9η Σεπτεμβρίου 1944 πραγματοποιούνται τα μεγαλύτερα εγκλήματα από τους κομμουνιστές. Ξεκινάνε μαζικές συλλήψεις σε όλα τα χωριά και τις πόλεις, οι οποίες έγιναν με παράλογες κατηγορίες, όπως: «υπεύθυνος ατυχήματος», "φασίστας", "εχθρός του λαού», «καπιταλιστής» και ούτω καθεξής.

Το 1959, επτά χρόνια μετά τον θάνατο του Στάλιν και τρία χρόνια μετά το λόγο του Χρυστόφ στο 20^ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ που καταδίκασε τα σταλινικά εγκλήματα, τη στιγμή που πολλά στρατόπεδα για πολιτικούς κρατούμενους έκλειναν (συμπεριλαμβανομένων εκείνων της Σοβιετικής Ένωσης) ιδρύθηκε το πιο σκληρό στρατόπεδο – «Σλάντσεβ Μπριαγκ», κοντά στα λατομεία του Λόβετς. Αρχικά εστάλησαν 166 κρατούμενοι από το στρατόπεδο του Μπέλενε που είχε κλείσει, ενώ συνολικά από το στρατόπεδο αυτό πέρασαν 2.400 άτομα. Θεωρείται πως 1 στους 10 δεν βγήκε ζωντανός από εκεί. Το στρατόπεδο δεν ήταν μεγάλο, δεν μπορούσε να δεχτεί περισσότερους από χίλιους κρατούμενους, αλλά ήταν φρικτό εξαιτίας των εκτελέσεων που πραγματοποιούνταν. Βασάνιζαν και αποτέλειωναν τους κρατούμενους με τον πιο πρωτόγονο τρόπο: χτυπώντας τους με ραβδιά. Επίσημως, το στρατόπεδο του Λόβετς δημιουργήθηκε για τους υπότροπους εγκληματίες και τους σκληρούς κακοποιούς. Αλλά οι μαρτυρίες αποκαλύπτουν ότι οι κατάδικοι στέλνονταν εκεί κατά κανόνα χωρίς δίκη και για παράλογες κατηγορίες, όπως ότι φορούσαν παντελόνια σύμφωνα με την δυτική μόδα ήμίλαγαν γλώσσες εχθρικών χωρών ή άκουγαν αμερικάνικη μουσική.

Στο πρόλογο του βιβλίου που συγκεντρώνει μαρτυρίες των κρατουμένων, των οικογενειών τους αλλά επίσης και μελών του δικτυακού μηχανισμού, ο Τσβετάν Τοντόροφ συνοψίζει την ζωή στο στρατόπεδο του Λόβετς: «Στη διάρκεια του πρωινού προσκλητηρίου, ο αρχηγός της αστυνομίας επιλέγει τα θύματα του. Έχει τη συνήθεια να βγάζει από την τσέπη του ένα μικρό καθρεφτάκι και να τους το δίνει για να κοιταχτούν για τελευταία φορά. Οι καταδικασμένοι παίρνουν τότε ένα σάκο, που θα χρησιμεύσει το βράδυ για να κουβαλήσουν οι σύντροφοι τους το πτώμα τους στο στρατόπεδο. Ξεκινάνε για το εργοτάξιο, ένα λατομείο. Θα τους χτυπήσουν μέχρι

θανάτου οι επικεφαλής και θα τους κλείσουν στο σάκο τους τυλίγοντας τους με σύρμα.[...] Αυτοί που δεν έχουν συμπληρώσει τη νόρμα στη διάρκεια της ημέρας ξεχωρίζουν στο απογευματινό προσκλητήριο: ο υπεύθυνος της αστυνομίας σχεδιάζει με την άκρη του ραβδιού του έναν κύκλο στο χώμα και όσους καλούν να μπουν μέσα, τους σπάνε στο ξύλο».

Μετά από τις αλλαγές του 1989 η αλήθεια για τα κομμουνιστικά στρατόπεδα έγινε γνωστή, όμως πολλά από τα έγγραφα είχαν ήδη καταστραφεί ή εξαφανιστεί. Για το λόγο αυτό δεν είναι γνωστό πόσα άτομα πέρασαν από τα στρατόπεδα. Υπάρχουν μόνο αποσπασματικές πληροφορίες. Σύμφωνα με τις πληροφορίες της Κρατικής Ασφάλειας, από το 1948 μέχρι το 1956, 23.608 άτομα καταδικάστηκαν και εστάλησαν στα στρατόπεδα ή στις φυλακές. Σε αυτόν τον αριθμό δεν συμπεριλαμβάνονται όμως όσοι εκτοπίστηκαν χωρίς δικαστική απόφαση. Για παράδειγμα, τον Απρίλιο του 1956 στο Μπέλενε από τους 5.000 πολιτικούς κρατούμενους μόνο οι 1.500 βρισκόνταν εκεί με δικαστική απόφαση.

Τα βουλγάρικα Γκουλάγκ έκλεισαν το 1962 μετά από τις αποκαλύψεις για τις δολοφονίες και τα εγκλήματα που πραγματοποιήθηκαν εκεί. Ο Τόντορ Ζίβκοφ, απειλούμενος από τους εσωκομματικούς του αντιπάλους, πήρε γρήγορα την απόφαση να κλείσει τα τελευταία στρατόπεδα του κομμουνιστικού καθεστώτος στη Βουλγαρία, αυτό κοντά στη Σκραβένα και το «Σλάντσεβ Μπριαγκ». Έτσι τελειώνει ένα από τα πιο τρομακτικά μυστικά της νέας βουλγαρικής ιστορίας. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου βασανίστηκαν και σκοτωθήκαν άγρια εκατοντάδες Βούλγαροι έκλεισαν τόσο κρυφά, όπως και ακριβώς δημιουργήθηκαν. Το τέλος έδωσε ο ίδιος ο Ζίβκοφ, ο οποίος ήταν και ο δημιουργός τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική (Βιβλίο – Άρθρο)

Αν Άπλμπαουμ, 2009, «Γκουλάγκ – Η αληθινή ιστορία», εκδόσεις Ιωλκός.

Γιουνγκ Τσανγκ, Τζον Χάλλιντεν 2007, «Μάο, Η Άγνωστη Ιστορία, εκδόσεις Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

Η μαύρη βίβλος του κομμουνισμού, εκδόσεις Εστία, 2001.

Η πολιτιστική επανάσταση στην Κίνα, Σοσιαλισμός από τα κάτω, τεύχος 63, Μάης-Ιούνης 2007.

Λέον Τρότσκι, 2005, «Τα φιλοσοφικά τετράδια του Λέον Τρότσκι 1933-1935», εκδόσεις Παρασκήνιο.

Λιβάνης, Α 2000, «Η ιστορία και ο πολιτισμός της Κίνας», εκδόσεις Νέα Σύνορα.

Μάο Τσε Τουνγκ, 1990, «Για τις αντιθέσεις», εκδόσεις Α/συνέχεια

Μαραγκός, Κ 2000, «Η Κινέζικη Επανάσταση», Εργατική Εξουσία, Τεύχος Ιανουάριος.

Με τη μάχη στο αίμα τους: Λαϊκή βία στη προεπαναστατική Ρωσία 1905-1917, εκδόσεις Δαίμων του Τυπογραφείου, 2008, σ. 38-39 και σ. 57-60

Μπενζαμέν Κοριά, «Τα εργοστασιακά πανεπιστήμια στην Κίνα στην Πολιτιστική Επανάσταση», εκδόσεις Α/συνέχεια

Ντούτσερ, 1971, «Μαοϊσμός-Οι ρίζες του και η προοπτική του», Νέοι Στόχοι

Ο Στάλιν και η Τρίτη Διεθνής, εκδόσεις Γλάρος 1990

Οι φάκελλοι Mondatori: Λένιν, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Οι φάκελλοι Mondatori: Μάο Τσε-Τουνγκ, εκδόσεις Φυτράκη, 1971

Οι φάκελλοι Mondatori: Στάλιν, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Σαρλ Μπετελέμ 1978, «Το Μεγάλο Άλμα προς τα πίσω», εκδόσεις Μηνιαία Επιθεώρηση.

Σαρλ Μπετελέμ, Ζακ Σαριέρ, Ελέν Μαρσιζιό 1976, «Η οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην Κίνα», εκδόσεις Στοχαστής.

Σνόου, Εντγκαρ 1976, «Το κόκκινο άστρο πάνω από την Κίνα», Αθήνα.

Τσάρλι Χορ, 1997, «Κίνα 1927-1997», εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία.

Ξενόγλωσση (Βιβλίο – Άρθρο)

Boycho Asenov, 1994, «Sixth-to sixth and then», p. 122.

Bulgarian gulag: witnesses, Democracy 1991.

Igal Halfin, 2009, «Stalinist Confessions: Messianism and Terror at the Leningrad Communist University (Pitt Russian East European)».

Paul Johnson, «Modern times», Harper Perennial.

Polya Meshkova, Dinyu Sharlanov, 1994 «Bulgarian guillotine secrets of mechanisms», Agency, Democracy.

Sheila Fitzpatrick, 2008, «The Russian Revolution, New Edition», Oxford University Press, New York, p. 19

Todorov, T 2012, «Les ennemis intimes de la democratie», Robert Laffont.

Walter Laqueur, 1977, «TERRORISMUS», Re-gensburg.

We wrote to know, Pro & Anti, 2007, p. 627.

Κεφάλαιο 3: Φασισμός

3.1 Η άνοδος του Ιταλικού Φασισμού

Η λήξη του Α΄ παγκοσμίου πολέμου βρήκε την Ιταλία με πλήθος προβλημάτων. Οι εδαφικές κτήσεις ήταν μικρές, οι στρατιωτικές δαπάνες είχαν απορροφήσει το 80% του κρατικού προϋπολογισμού, το εξωτερικό χρέος της χώρας αυξήθηκε κατά 19 δις λιρέτες, υπήρχε έλλειψη συναλλάγματος για την αγορά πρώτων υλών και καυσίμων και η βιομηχανική παραγωγή γνώρισε μεγάλη πτώση. Στις αρχές του 1919 ο πληθωρισμός βρέθηκε στα ύψη και χιλιάδες απολυμένοι στρατιώτες ήρθαν να προστεθούν στις στρατιές των ανέργων. Μεγάλες απεργιακές κινητοποιήσεις ξέσπασαν σε όλη τη Ιταλία, στον ιταλικό βορά αναπτύχθηκαν τα εργοστασιακά συμβούλια, ενώ ο λαός άρχισε να βλέπει με συμπάθεια τη ρώσικη επανάσταση και τη Σοβιετική Ρωσία. Στις απεργίες οι εργάτες ζήτησαν εφαρμογή του 8ωρου, αντιμετώπιση της ακρίβειας, συμμετοχή των συνδικάτων στη διαπραγμάτευση για τους μισθούς αλλά και μαζική αλλαγή των κοινωνικών όρων. Οι επαναστατικές διαθέσεις αγάλιασαν και τους αγρότες και τους μικροαστούς των πόλεων. Ήταν πλέον προφανές ότι ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος θα έφερνε μεγάλες ανακατατάξεις στην κοινωνική και πολιτική ζωή της χώρας και θα οδηγούσε στην δημιουργία ενός νέου κινήματος, του φασισμού.

Η Ιταλία, παρότι είχε αμυντική συμμαχία με την Γερμανία και την Αυστροουγγαρία, μετά το ξέσπασμα του Α΄ ΠΠ προχώρησε στην Entente με την Συνθήκη του Λονδίνου του 1915. Ως αντάλλαγμα θα λάμβανε την Τεργέστη, περιοχές στην Ανατολική Αδριατική, στην Τουρκία και την Αφρική. Η πλειοψηφία όμως της κοινής γνώμης καθώς και ο φιλελεύθερος συνασπισμός που κυριαρχούσε στο κοινοβούλιο ήταν αντίθετοι στον πόλεμο. Επίσης, το Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα ήταν από τα λίγα κόμματα της Β΄ Διεθνούς που είχε ταχθεί αποφασιστικά κατά του πολέμου. Όμως στο εσωτερικό του κόμματος υπήρχαν διαιρέσεις. Ο πόλεμος βρήκε ανέλπιστους υποστηρικτές στις τάξεις κυρίως της επαναστατικής αριστεράς αλλά και σε ένα μέρος της μετριοπαθούς αριστεράς που ονομάστηκαν «αριστεροί παρεμβατιστές». Διάφοροι συνδικαλιστές ηγέτες και τοπικές ομάδες δημιούργησαν μία νέα οργάνωση, τη Fascio Rivoluzionario d' Azione Internazionalista. Ο όρος fascio σημαίνει ένωση ή λίγκα και είχε πρωτοεμφανιστεί σε ομάδες του ιταλικού ριζοσπαστισμού ήδη από το

1870. Οι πρώτες fasci είχαν οργανωθεί από συνδικάτα, μεσοαστούς ριζοσπάστες ή μεταρρυθμιστές αγρότες. Οι ηγέτες της νέας Fascio Rivoluzionario υποστήριζαν ότι συμμετοχή στον πόλεμο δεν σήμαινε την εγκατάλειψη της κοινωνικής επανάστασης, αφού ο ίδιος ο πόλεμος ήταν ο πιο άμεσος δρόμος προς αυτήν.

Το πιο σημαντικό καινούργιο μέλος της Fascio Rivoluzionario ήταν ο πρώην σοσιαλιστής ηγέτης Μπενίτο Μουσολίνι, ο οποίος το 1914 εγκατέλειψε το υπέρ της ουδετερότητας κόμμα του για να συνταχθεί με τους αριστερούς παρεμβατιστές. Ο Μουσολίνι γεννήθηκε το 1883 σ' ένα χωριό της Ρομανίας στη Βορειοανατολική Ιταλία, σε μία επαρχία που ήταν γνωστή για την επαναστατικότητα της και την αριστερή της τοποθέτηση. Αφού απέκτησε το δίπλωμα του δασκάλου και δίδαξε για λίγο καιρό, ασχολήθηκε με την δημοσιογραφία. Άρχισε να εξελίσσεται πολύ γρήγορα εντός του σοσιαλιστικού κόμματος όντας ένθερμος υποστηρικτής της βίαιης επανάστασης, ενώ ηγήθηκε των επαναστατών στην κατάκτηση του κομματικού μηχανισμού το 1912. Ο Μουσολίνι έγινε εκδότης της επίσημης σοσιαλιστικής εφημερίδας *Avanti* και αναδείχτηκε ως ένας από τους κυριότερους κομματικούς ηγέτες στην ηλικία των 29 χρόνων. Το 1914, αφού αντιτάχθηκε δημόσια στην επίσημη θέση των σοσιαλιστών, παραιτήθηκε από την θέση του στο *Avanti* και άρχισε την έκδοση μιας καινούργιας εφημερίδας με τον τίτλο «*Il Popolo d' Italia*» μέσω της οποίας υποστήριζε ανοιχτά τον επαναστατικό πόλεμο.

Ο Μουσολίνι δεν υπήρξε ποτέ ορθόδοξος μαρξιστής παρά την ακραία επαναστατικότητα του. Ήταν βαθιά επηρεασμένος από τη θεωρητική κριτική του μαρξισμού των επαναστατών συνδικαλιστών, από τον Σορέλ και από τη θεωρία των ελίτ του Παρέτο. Για τον νεαρό Μουσολίνι η επανάσταση απαιτούσε βίαιη δράση κι ελιτιστική ηγεσία ενώ οι μάζες θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν μόνο από συναισθήματα, συγκινήσεις και μύθους. Αυτοαποκαλούνταν αυταρχικός και αριστοκράτης σοσιαλιστής. Ήταν ελιτιστής, αντικοινοβουλευτικός και πίστευε στην αναγεννητική δύναμη της βίας. Όπως οι επαναστάτες συνδικαλιστές (κι ακόμα και ο Λένιν), ο Μουσολίνι πίστευε πως μόνο μια αναγεννητική πρωτοπορεία θα μπορούσε να δημιουργήσει μια καινούργια επαναστατική κοινωνία. Ο Λένιν μάλιστα είχε χαιρετίσει τη νίκη του Μουσολίνι και των άλλων επαναστατικών ηγετών του ιταλικού σοσιαλισμού το 1912.

Η Fascio Rivoluzionario αποτελούνταν από ετερόκλητα μέλη, όπως επαναστάτες συνδικαλιστές, νέους εθνικούς συνδικαλιστές, μεταρρυθμιστές σοσιαλιστές, προοδευτικούς εθνικιστές και ριζοσπάστες ρεπουμπλικάνους, με πλέον διακεκριμένο

τον Μουσολίνι. Ένα άλλο μεγάλο και πρωτοποριακό ρεύμα οι Φουτουριστές του Μαρινέτι, ο οποίος υποστήριζε τα πιά αιμοσταγή και πολεμοχαρή δόγματα από οποιαδήποτε άλλη ομάδα, οργάνωσαν τις δικές τους Fasci Politici Futuristi για να προωθήσουν την ιταλική συμμετοχή στον πόλεμο. Η Il Popolo d' Italia ανακοίνωσε το 1915 την αναδιοργάνωση της Fascio Rivoluzionario και αναφερόταν σ' αυτή ως το «φασιστικό κίνημα». Οι αντιθέσεις όμως των τάσεων στο εσωτερικό της, οδήγησαν στη διάλυση της το 1917.

Για τους εθνικιστές αλλά και τους σοσιαλιστές, το τέλος του πολέμου θα οδηγούσε σε μία νέα τάξη πραγμάτων και υπήρχε διάχυτη μία αίσθηση αναμονής και ακτιβισμού. Μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα μία αυθόρμητη συγκέντρωση διακοσίων αριστερών παρεμβατιστών κι ένθερμων εθνικιστών στην Πιάτσα Σαν Σεπόλκρο, στο Μιλάνο στις 23 Μαρτίου 1919, οδήγησε στη δημιουργία ενός νέου επαναστατικού εθνικιστικού κινήματος που ονομάστηκε Fasci Italiani di Combattimento. Οι συμμετέχοντες προέρχονταν από τέσσερις ομάδες: επαναστάτες συνδικαλιστές που έγιναν εθνικοί συνδικαλιστές, πρώην σοσιαλιστές που μαζί με τον Μουσολίνι στράφηκαν στον ακραίο εθνικισμό, τον Μαρινέτι και τους Φουτουριστές οι οποίοι εγκατέλειψαν την προσπάθεια να ιδρύσουν ένα πολιτικό Φουτουριστικό κόμμα, και πάνω απ' όλα από μέλη των ιταλικών ειδικών δυνάμεων γνωστών ως arditti (οι οποίοι φορούσαν μαύρες στολές στη διάρκεια του πολέμου για να συμβολίζουν το χρώμα του θανάτου).

Ο κυριότερος ηγέτης ήταν ο Μουσολίνι, που περιστοιχιζόταν από μία εννεαμελής εκτελεστική επιτροπή στην οποία θα λειτουργούσε ως πρώτος μεταξύ ίσων. Παρουσίασε το καινούργιο κίνημα ως αντικομματικό, απορρίπτοντας ως ξεπερασμένη την συνηθισμένη δομή των πολιτικών κομμάτων. Πίστευε πως μία νέα εθνικιστική ελίτ θα κινητοποιούσε τις μάζες για την ιταλική επανάσταση. Καθώς ο στόχος όμως ήταν η προσέλκυση της νεολαίας από την Αριστερά και το Κέντρο, ο Μουσολίνι περιέγραψε τα στοιχεία του προγράμματος του ως δημοκρατικά και ανανεωτικά ενώ αργότερα το εμπλούτισε με πιά ριζοσπαστικές θέσεις. Είναι αλήθεια πως αυτό το πρόγραμμα φαίνεται πολύ αριστερό κι επαναστατικό σε σχέση με την γενική αντίληψη για τον φασισμό. Ο Μουσολίνι πάντως, περισσότερο από το να δημιουργήσει ένα καινούργιο κίνημα, ήθελε να ανασυγκροτήσει την ομάδα των αριστερών παρεμβατιστών μετά τον πόλεμο. Τον επόμενο χρόνο, ηγετικό στέλεχος των Fasci αναδείχτηκε ο πρώην επαναστάτης συνδικαλιστής Τσέζαρε Ρόσι ο οποίος διεύθυνε το επίσημο εβδομαδιαίο όργανο Il Fascio. Ο Ρόσι ήταν μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και αναπληρωτή γενικός γραμματέας. Η τακτική που ακολούθησαν μαζί με τον Μουσολίνι ήταν η προσέγγιση της μετριοπαθούς αριστεράς και η μετατροπή

του κινήματος σε εθνικοσοσιαλιστικό εργατικό κόμμα. Από αυτή τη φάση ήδη άρχισαν να διαφαίνονται οι βίαιες τάσεις του νέου κινήματος, όταν μία ομάδα από πρώην Arditti μαζί με μέλη από Fasci επιτέθηκαν σε μία σοσιαλιστική διαδήλωση σκοτώνοντας τρεις σοσιαλιστές και αργότερα έκαψαν τα γραφεία της σοσιαλιστικής εφημερίδας Avanti.

Η μεγαλύτερη όμως εθνικιστική πρωτοβουλία δεν πάρθηκε από τα Fasci di Compiamento αλλά από έναν ήρωα του πολέμου και δημοφιλή ποιητή της Ιταλίας, τον Γκαμπριέλε Ντ' Ανούντσιο, ο οποίος τον Σεπτέμβριο του 1919 συγκέντρωσε μία μικρή εκστρατευτική δύναμη για να καταλάβει την πόλη Φιούμε στην Ανατολική Αδριατική. Το Φιούμε κατοικούνταν κατά πλειοψηφία από Ιταλούς και ήταν ένα στρατηγικής σημασίας λιμάνι γι' αυτό και θεωρήθηκε μεγάλη αδικία όταν οι Σύμμαχοι το παραχώρησαν στην νεοσυσταθείσα Γιουγκοσλαβία. Ο Ντ' Ανούντσιο κατέλαβε και κυβέρνησε το Φιούμε για 15 μήνες με τη βοήθεια στρατιωτικών τμημάτων που είχαν εγκαταλείψει τον τακτικό στρατό. Το πιο σημαντικό όμως, ήταν ότι ο Ντ' Ανούντσιο είχε δημιουργήσει ένα νέο ύφος πολιτικής τελετουργίας που βασιζόταν σε ομοιόμορφες στολές, ειδικές τελετές με τραγούδια και ομιλίες μπροστά σε μαζικά ακροατήρια με τη μορφή διαλόγου με τον ηγέτη. Επίσης άλλα στοιχεία του Ντ' Ανούντσιο που θα υιοθετούνταν αργότερα από τον φασισμό ήταν οι μαύροι χιτώνες των Arditti, ο ρωμαϊκός χαιρετισμός με το δεξί χέρι υψωμένο, ο ύμνος Giovinezza (Νεότητα), η οργάνωση ένοπλης πολιτοφυλακής με χωριστές μονάδες και η δημιουργία μιας σειράς από ειδικά τραγούδια και σύμβολα. Το επεισόδιο στο Φιούμε κατέδειξε εκτός των άλλων, την αδυναμία της κυβέρνησης και την εκρηκτική δύναμη του εθνικισμού.

Με την κυβέρνηση αδύναμη και διαιρεμένη και τους σοσιαλιστές σε συνεχή άνοδο κατά την διετία 1919-1921, άρχισαν να δημιουργούνται διάφορες μαχητικές αντισοσιαλιστικές λίγκες όπως η Fascio d' Azione Popolare. Ωστόσο, η πιο σημαντική και μαχητική αντισοσιαλιστική οργάνωση ήταν η Ιταλική Εθνικιστική Ένωση (ANI), η οποία είχε ένα ξεκάθαρο πρόγραμμα αυταρχικού κορπορατισμού και ιμπεριαλισμού. Τα μέλη της οργάνωσαν την πρώτη σημαντική εθνικιστική πολιτοφυλακή, τους κυανοχίτωνες Sempre Pronti (Πάντα Έτοιμοι), και πραγματοποίησαν την πρώτη προσχεδιασμένη επίθεση εναντίον της Αριστεράς στην Camera del Lavoro της Μπολόνια τον Ιούλιο του 1919. Οι εθνικιστές όμως ήταν μια καθαρά δεξιά οργάνωση των μεσοαστικών και ανώτερων τάξεων και δεν μπορούσαν να μετεξελιχθούν σε μαζικό κίνημα.

3.2 Συγκρότηση των Μελανοχίτωνων

Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η βία στην Ιταλία αυξήθηκε. Στην διάρκεια του 1919 και του 1920 οι θάνατοι από πολιτικές αναταραχές ανέρχονταν σε αρκετές εκατοντάδες. Τα μέλη των Fasci di Combattimento είχαν συμμετάσχει σε σχετικά λίγες τέτοιες ενέργειες στη διάρκεια του πρώτου χρόνου ύπαρξής τους απλά και μόνο λόγω της αριθμητικής τους αδυναμίας. Την άνοιξη του 1920 οι Fasci σε πολλές περιοχές του Βορρά οργάνωσαν την πολιτική πολιτοφυλακή των squadre (αποσπασμάτων), η ισχυρότερη των οποίων βρισκόταν στην πόλη της Τεργέστης, έναν ιταλικό θύλακα μέσα στην Σλοβενία. Χρησιμοποιώντας ως δικαιολογία τη δολοφονία δύο Ιταλών αξιωματικών του Ναυτικού στο Σπλιτ, οι squadre της Τεργέστης πραγματοποίησαν μια σειρά επιθέσεων εναντίον σοσιαλιστικών και σλοβένικων οργανώσεων στην πόλη και τα περίχωρα. Γρήγορα κυριάρχησαν στους δρόμους κι έτρεψαν τους σοσιαλιστές σε φυγή, με τις τοπικές ιταλικές στρατιωτικές αρχές να παρακολουθούν αμέτοχες ή και να προσφέρουν οπλισμό. Η Il Popolo d' Italia στις 3 Ιουλίου, δήλωνε από τις γραμμές της ότι «οι Fasci δεν ήταν νομοταγείς άσχετα με το τίμημα, ούτε a priori αντινομιμόφρωνες» και ότι «δεν διακηρύσσουν τη βία για χάρη της βίας αλλά απαντούν σε κάθε βίαιη ενέργεια περνώντας στην αντεπίθεση και χρησιμοποιώντας τα μέσα που αρμόζουν στις περιστάσεις».

Το φθινόπωρο του 1920, η δραστηριότητα των Fasci μεταφέρθηκε από τις πόλεις στην ύπαιθρο. Η εξάπλωση των σοσιαλιστών έφτασε στο αποκορύφωμα της στις βόρειες αγροτικές περιοχές όταν μετά από ένα μαζικό κύμα απεργιών ακολούθησε μια σειρά σοσιαλιστικών νικών στις τοπικές δημοτικές εκλογές. Οι σοσιαλιστές ανακοίνωσαν ότι ο έλεγχος των τοπικών κυβερνήσεων θα προσφέρει την αρχική βάση για την επανάσταση, ενώ με τις απεργίες των εργατών γης και με οργανωμένες εκστρατείες προσπάθησαν να εξαναγκάσουν τους μικροϊδιοκτήτες και τους εργάτες γης να εγγραφούν στα σοσιαλιστικά συνδικάτα. Μελανοχίτωνες squadristi των Fasci άρχισαν να επιτίθενται εναντίον των σοσιαλιστών στην ύπαιθρο, επειδή εκεί μπορούσαν να βασίζονται περισσότερο στην υποστήριξη της μεσαίας και ανώτερης τάξης ακόμα και των εργατών γης. Έτσι οι Fasci άρχισαν να αναπτύσσονται ραγδαία. Τους τελευταίους επτά μήνες του χρόνου η δύναμη τους δεκαπλασιάστηκε. Ενάντια στην επανάσταση του ταξικού διεθνισμού, οι Fasci αντιπαράθεταν την ιταλική εθνική επανάσταση κι εξαπέλυαν αναρίθμητες εκστρατείες αντιποίνων των squadre στην ύπαιθρο για να λεηλατήσουν τα γραφεία των σοσιαλιστών και να διαλύσουν τα

συνδικάτα. Τα squadre ήταν οργανωμένα σε ομάδες των τριάντα έως πενήντα μελών, που συχνά είχαν ως ηγέτες τους πρώην αξιωματικούς του στρατού και κατά ένα μέρος απαρτίζονταν από βετεράνους. Σύντομα αποδείχθηκαν πολύ πιο αποτελεσματικά και επιθετικά στη χρήση βίας από οποιαδήποτε σοσιαλιστική ομάδα.

Από τα τέλη του 1920, η λέξη φασισμός άρχισε να χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει το όλο και πιο βίαιο κίνημα των Fasci di Combattimento. Έτσι, η χρήση οργανωμένης πολιτικής βίας αποδείχθηκε θεμελιώδης για την ξαφνική άνοδο του φασισμού κατά το 1920-21 αλλά και πολύ πιο συντονισμένη κι επιθετική από τη βία της ιταλικής Αριστεράς. Είναι γεγονός ότι η συστηματική χρήση της πολιτικής πολιτοφυλακής αποτελούσε πρακτική των μπολσεβίκων του Λένιν στη Ρωσία, οι οποίοι πολύ γρήγορα έδωσαν τεράστια έκταση στην πολιτική βία. Ωστόσο, στην Ιταλία, η σοσιαλιστική βία παρέμενε σποραδική, ενώ οι φασίστες ήταν εκείνοι που μετέβαλαν τη συστηματική χρήση της βίας σε βασικό εργαλείο επικράτησης. Άλλωστε οι ενδοιασμοί των σοσιαλιστών στην χρήση ακραίων και βίαιων επαναστατικών μεθόδων και η αντίθεση τους στον πόλεμο οι λόγοι ήταν που ώθησαν τον Μουσολίνι να συγκρουστεί με το σοσιαλιστικό κόμμα. Τώρα, με τα squadre, οι απόψεις που είχε εκφράσει έβρισκαν απόλυτη πρακτική εφαρμογή. Ο φασισμός γρήγορα έγινε μια πολιτική δύναμη που βασιζόταν στην στρατιωτική δομή και πειθαρχία, κάτι άγνωστο έξω από τη Ρωσία.

Πλέον, τα Fasci γνώρισαν ραγδαία ανάπτυξη και από τα 20.000 μέλη το 1920 αυξήθηκαν στα 100.000 μέλη τον Απρίλιο του 1921 ενώ τον αμέσως επόμενο μήνα σχεδόν διπλασιάστηκαν φτάνοντας τα 188.000 μέλη. Είχαν καταστεί ένα μαζικό κίνημα και είχαν μετατραπεί στη μεγαλύτερη πολιτική οργάνωση της Ιταλίας αφού οι περισσότεροι σοσιαλιστές δεν ήταν οργανωμένοι σε έναν κεντρικό φορέα αλλά στα διάφορα εργατικά συνδικάτα. Από τις αρχές του 1921, οι Fasci άλλαξαν τη φυσιογνωμία, τον χαρακτήρα, την κοινωνική δομή, τα κομβικά κέντρα, την ιδεολογία και τα μέλη τους. Από τους ηγέτες τους τους, μόνο ο Μουσολίνι και μερικοί άλλοι παρέμειναν στις τάξεις τους. Πολλά από τα αρχικά μέλη στην πορεία αντικαταστάθηκαν από νέα, διαφορετικής κοινωνικής προέλευσης. Ο φασισμός του Σαν Σεπτόλκρο ήταν μικρός σε μέγεθος και αστικός, ενώ ο μαζικός φασισμός του 1921 ήταν αγροτικός, εντοπιζόνταν στον Βορρά και διευθύνονταν από καινούργιους ras (τοπικούς ηγέτες), όπως ο Ίταλο Μπάλμπο στη Φεράρα, ο Ντίνιο Γκράντι στη Μπολόνια και ο Ρομπέρτο Φαρινάτσι στην Κρεμόνα. Ο νέος μαζικός φασισμός ήταν περισσότερο δημιούργημα των τοπικών αγροτικών κοινωνιών και λιγότερο του

Μουσολίνι και της κεντρικής ηγεσίας του κινήματος. Ήταν περισσότερο μεσοαστικός, πινό μετριοπαθής στα οικονομικά και κατηγορηματικά πινό βίαιος και αντισοσιαλιστικός.

Η βία πάντως συνέχισε να είναι το κεντρικό φασιστικό χαρακτηριστικό. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου του 1921, πραγματοποιήθηκαν τουλάχιστον 207 πολιτικές δολοφονίες στις οποίες οι σοσιαλιστές είχαν σαφώς περισσότερα θύματα από τους φασίστες, ενώ την επομένη των εκλογών δέκα ακόμη σοσιαλιστές δολοφονήθηκαν. Ο στρατός και οι κρατικοί υπάλληλοι έδειχναν χαρακτηριστική ανοχή προς τις φασιστικές επιθέσεις ενώ σε πολλές περιοχές προμήθευαν με όπλα τους *squadristi*, αναγκάζοντας τον πρωθυπουργό να στείλει αυστηρές οδηγίες για την λήξη αυτής της ανοχής. Φυσικά, οι προκλήσεις των φασιστών δεν έμειναν αναπάντητες δημιουργώντας ένα σκηνικό τρόμου στην ιταλική κοινωνία. Στις 23 Μαΐου, από μία βόμβα που τοποθετήθηκε από αναρχικούς σ' ένα θέατρο του Μιλάνου, σκοτώθηκαν 21 άτομα και τραυματίστηκαν άλλα διακόσια. Η βία και η τρομοκρατία είχαν πάρει πλέον ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Τον Ιούλιο του 1921, μια εκστρατεία 500 *squadristi* στη Σαρτζάνα, μία πόλη κοντά στη Γένοβα, εμποδίστηκε από την αστυνομία η οποία άρχισε να πυροβολεί εναντίον των φασιστών. Τοπικοί σοσιαλιστές συμμετείχαν στην επίθεση κατά την οποία σκοτώθηκαν 18 μελανοχίτωνες. Σαν αντίποινα 9 άνθρωποι δολοφονήθηκαν στην πόλη Γκροσέτο από τους φασίστες.

Μετά από αυτά τα γεγονότα, ο Μουσολίνι αναγκάστηκε να δημιουργήσει την πρώτη επιτροπή εκκαθάρισης των *Fasci* από τα ανεξέλεγκτα στοιχεία και τους ποινικούς και η *Il Popolo d' Italia* παραδέχτηκε ότι σε κάποιες περιοχές οι *squadristi* ήταν εκτός ελέγχου. Στις 2 Αυγούστου 1921, υπογράφηκε στη Ρώμη ένα Σύμφωνο Ειρήνευσης από τους ηγέτες των *Fasci* και του Σοσιαλιστικού κόμματος. Η Συμφωνία Ειρήνευσης όμως αμφισβητήθηκε από την αρχή και δεν εφαρμόστηκε ποτέ από τους *squadristi*. Αυτοί έβλεπαν τους σοσιαλιστές ως εχθρούς του έθνους που έπρεπε να καταστραφούν ενώ θεωρούσαν ότι η επίσημη ίδρυση του Κομμουνιστικού Κόμματος, νωρίτερα τον ίδιο χρόνο, και η δημιουργία της αριστερής πολιτοφυλακής *Arditi del Popolo* θα οδηγούσε σε περισσότερη βία και ανατρεπτική δράση. Στις 60 ημέρες που ακολούθησαν την υπογραφή της συμφωνίας, σκοτώθηκαν 21 φασίστες και αδιεκρίνιστος αριθμός αριστερών.

Βλέποντας ότι το Σύμφωνο Ειρήνευσης ήταν ουσιαστικά ανενεργό, ο Μουσολίνι γρήγορα αντιλήφθηκε πως θα μπορούσε να επιτύχει περισσότερα για την οργάνωση και την πειθάρχηση των *Fasci* αποδεχόμενος τη συνέχιση της βίας σε αντάλλαγμα

μιας συμφωνίας για τη σύγκληση ενός εθνικού συνεδρίου που θα μετέτρεπε το κίνημα σε οργανωμένο κόμμα. Το συνέδριο αυτό διεξήχθη στη Ρώμη στις 7-10 Σεπτεμβρίου του 1921, εν μέσω της σχετικής αδιαφορίας του τοπικού πληθυσμού – δείχνοντας ότι, παρά την επιτυχία του φασισμού να κινητοποιεί υποστηρικτές στον Βορρά, δεν ήταν ακόμα ένα κίνημα εθνικών διαστάσεων και οι δυνάμεις του στην Νότια Ιταλία ήταν αρκετά περιορισμένες.

Η συντριπτική πλειοψηφία των αντιπροσώπων των Fasci υποστήριξε τον μετασχηματισμό τους σε ένα κανονικό κόμμα, το Partito Nazionale Fascista (PNF), καθοδηγούμενο από μια 19μελή κεντρική επιτροπή που θα εκπροσωπούσε τις διάφορες περιοχές και μια εκτελεστική επιτροπή των έντεκα με επικεφαλής τον Μουσολίνι, του οποίου η ηγετική θέση ήταν γενικά και πάλι αποδεκτή. Πλέον, θα καθιερωνόταν ως Duce (Ηγέτης), μία λέξη που προέρχεται από το λατινικό *dux* και φανερώνει τη νεορωμαϊκή φιλοσοφία του φασισμού. Το καινούργιο κόμμα ορίστηκε ως μια επαναστατική πολιτοφυλακή που έχει τεθεί στην υπηρεσία του έθνους και ακολουθεί μια πολιτική που βασίζεται πάνω σε τρεις αρχές: τάξη, πειθαρχία, ιεραρχία. Το συνέδριο καλούσε για ένα ισχυρό ιταλικό κράτος υποστηριζόμενο από εθνικά συνδικαλιστικά συμβούλια, μία μορφή κρατικής οργάνωσης που παραπέμπει στις αναρχοσυνδικαλιστικές καταβολές του Μουσολίνι αλλά και πολλών μελών του κινήματος. Σε αντίθεση με τις αρχικές διακηρύξεις των Fasci του 1919, το φασιστικό κόμμα υιοθέτησε τον ιταλικό ιμπεριαλισμό. Οργανωτικά, θα αποτελούνταν από τρία τμήματα: τα μέλη, τα *squadre*, και τα φασιστικά συνδικάτα. Υποτίθεται ότι κάθε τοπική *fasci* θα οργάνωνε το δίκιο της *squadre d'azione*, που θα εξέλεγε τον ηγέτη του, ενώ το κόμμα θα δημιουργούσε επίσης ομάδες αρμοδιότητας για να προσφέρουν συμβουλές και καθοδήγηση σε όλα τα σημαντικά τεχνικά επίπεδα της εθνικής ζωής.

Στο βαρυσήμαντο λόγο του στο Κοινοβούλιο την 1^η Δεκεμβρίου, ο Μουσολίνι δήλωνε ότι το φασιστικό πρόγραμμα δεν είναι μια θεωρία από δόγματα γύρω από τα οποία δεν είναι ανεκτή καμία συζήτηση. Αντίθετα, βρίσκεται σε μια διαδικασία συνεχούς επεξεργασίας και μετασχηματισμού. Αυτός ο πραγματισμός, ο οπορτουνισμός και η αοριστία προσέφεραν το έδαφος στην κριτική κατά των φασίστων ότι δεν διαθέτουν κανένα πραγματικό δόγμα εκτός από την ωμή βία. Η έμφαση στη δράση και το δυναμισμό, και το αξίωμα ότι η δράση προηγούνταν της ιδεολογίας, είχαν ως αποτέλεσμα την μεγαλοποίηση του φασιστικού δαρβινισμού και της ανορθολογικότητας.

Στα τέλη του 1921, το φασιστικό ύφος και οι τελετουργίες, που δομήθηκαν πάνω σε στοιχεία τα οποία εισήγαγε ο Ντ'Ανούντσιο στο Φιούμε, είχαν αναπτυχθεί πλήρως. Περιλάμβαναν περίπλοκες τελετουργίες, συνοδευόμενες από αναρίθμητες σημαίες και ειδικά καινούργια οπτικά σύμβολα, που συνοδεύονταν από μαζικά εμβήρια. Συχνές και μεγάλης κλίμακας δημόσιες πορείες ήταν ένα πολύ κοινό χαρακτηριστικό. Κεντρικό σύμβολο του φασιστικού τελετουργικού είχαν γίνει οι ιδιαίτερα εντυπωσιακές και πολύ πλούσιες νεκρώσιμες τελετές γι'αυτούς που έπεσαν, οι οποίες συνένωναν του ζωντανούς με τους νεκρούς σε μια τιμητική εκδήλωση για το κουράγιο και την υπέρβαση του θανάτου. Η μαζική απάντηση «Παρών!» στο άκουσμα του ονόματος του φονευμένου συντρόφου, εξέφραζε την καινούργια φασιστική λατρεία της υπερβατικότητας διαμέσου της βίας και του θανάτου. Αν και ο squadristo είχε σχεδόν αφεθεί εντελώς ελεύθερος, στις αρχές του 1922 ο Μουσολίνι προσπάθησε να οικοδομήσει μια πιο οργανωμένη διοικητική δομή, δημιουργώντας μια εθνική διεύθυνση για τα squadre, υπό την εποπτεία τεσσάρων περιφερειακών γενικών επιθεωρητών. Αντιθέτως, οι ανώτεροι σοσιαλιστές ηγέτες, δείχνοντας ανήμποροι (ή απρόθυμοι) να συναγωνιστούν τους φασίστες στο επίπεδο της μαζικής βίας, έδωσαν εντολές στους οπαδούς τους να μην ανταποδίδουν. Αυτή η παθητικότητα έγινε εμφανής επίσης στη μείωση των απεργιών το 1921, όταν ο αριθμός των διακοπών της αγροτικής εργασίας μειώθηκε ο συνολικός αριθμός απεργιών έπεσε στο μισό.

Δεν υπάρχει κάποια ικανοποιητική μελέτη για την πολιτική βία στην Ιταλία αυτά τα χρόνια. Πριν από τον πόλεμο, η Νότια Ιταλία είχε πολύ υψηλό αριθμό ανθρωποκτονιών και η Βόρεια Ιταλία χαμηλό. Σύμφωνα με τον συγγραφέα Άντριαν Λίτελτον, ο αριθμός ανθρωποκτονιών για την Ιταλία ως σύνολο ανέβηκε από το 8,26 το 1919 στο 13,95 το 1920, κι έφτασε στο υψηλότερο το σημείο, 16,88 το 1922. Η πολιτική βία ήταν συγκεντρωμένη στον σχετικά μη βίαιο Βορρά, και στη διάρκεια του 1919 και του 1920 μόλις έφτασε την άνοδο του αριθμού των ανθρωποκτονιών στη Σικελία αυτά τα δύο χρόνια (390). Τα δύο χρόνια με την πιο έντονη πολιτική βία ήταν το 1921 και το 1922, όταν η φασιστική επίθεση έφτασε στο αποκορύφωμά της. Οι φασίστες υπέστησαν επίσης κάποιες απώλειες και μερικές φορές ισχυρίζονταν ότι χιλιάδες μέλη τους φονεύτηκαν από τους ανατρεπτικούς, αλλά ο πλησιέστερος αριθμός σε μια λεπτομερή έκθεση για τους φασίστες δείχνει ότι συνολικά δολοφονήθηκαν 463 φασίστες μεταξύ 1919 και 1922. Ο αριθμός των αριστερών, κατά κύριο λόγο σοσιαλιστών, που σκοτώθηκαν από τους φασίστες ήταν τουλάχιστον διπλάσιος. Ο Γκαετάνο Σαλβεμίνι υπολόγησε ότι περίπου 900 σοσιαλιστές είχαν σκοτωθεί στα τέλη του 1922. Τα τέσσερα χρόνια 1919-1922 ο

συνολικός αριθμός των νεκρών από πολιτική βία στην Ιταλία έφτασε σχεδόν τις 2.000. Στις 21 Δεκεμβρίου 1921, ο Πρωθυπουργός Ιβανόε Μπονόμι έστειλε εντολές στους επάρχους σε όλη την Ιταλία να αφοπλίσουν όλες τις πολιτικές πολιτοφυλακές, αλλά στο τοπικό επίπεδο έγιναν πολύ λίγα πράγματα. Οι εθνικές αρχές διέταξαν η δικαιοσύνη να αποδίδεται με αυστηρότητα και με ισονομία προς όλους, αλλά οι τοπικές κυβερνήσεις, οι δικαστικές αρχές και η αστυνομία πολύ συχνά συνέχιζαν να ευνοούν τους φασίστες.

Ακολουθώντας τα πρότυπα της αναπτυσσόμενης λατρείας της Ρώμης, η πολιτοφυλακή των μελανοχιτώνων αναδιοργανώθηκε σε μονάδες με βάση την ονοματολογία της αρχαίας Ρώμης, σε λεγεώνες, κοόρτες και εκατονταρχίες, χρησιμοποιώντας ρωμαϊκά εμβλήματα και ρωμαϊκούς τίτλους για τους διοικητές. Αυτά συνοδεύτηκαν από ανοιχτές εκκλήσεις για μια φασιστική δικτατορία. Η λατρεία της νεωτερικότητας και της άμεσης δράσης είχε αναπτυχθεί πλήρως και οι φασίστες ήταν πολύ λιγότερο αμυντικοί όσον αφορά την χρήση βίας σε σχέση με το παρελθόν. Πλέον, υιοθετούσαν τη βία σαν ένα καινούργιο τρόπο ζωής, τη ζωή του πολέμου και του συνεχούς αγώνα. Η βίαιη δράση μέσω των squadre βοήθησε στη διατήρηση της ατμοσφαιρας του πατριωτικού πολέμου ενώ σύμφωνα με τους φασίστες θα οδηγούσε την Ιταλία στην εθνική δικαίωση.

3.3 Πορεία προς τη Ρώμη και άνοδος στην εξουσία

Ο στόχος ήταν τώρα η πολιτική εξουσία και η τακτική ήταν η συντονισμένη άμεση δράση. Τον Μάιο του 1922 εξαπολύθηκε νέα επίθεση, στην οποία οι φασιστές απλώς κατέλαβαν τις τοπικές κυβερνήσεις σε όλα και πιο πολλές περιοχές του Βορρά. Το καλοκαίρι, η κοιλάδα του Πάδου είχε σχεδόν καταληφθεί πολιτικά και η κλιμάκωση της βίας είχε φτάσει σε τέτοιο επίπεδο που οι φασίστες ηγέτες άρχισαν να ανησυχούν ότι θα ξεφύγει από τον έλεγχο τους. Η κυβέρνηση συχνά ήταν αναγκασμένη να αποσύρει μόνη της τους νομάρχες που ήταν εχθρικοί προς τον φασισμό αφού δεν μπορούσε να τους προστατέψει. Οι σοσιαλιστές αντεπιτέθηκαν κυρήσσοντας γενική απεργία. Η απεργία διήρκεσε τρεις ημέρες, 1-3 Αυγούστου, και στη διάρκεια της τουλάχιστον δώδεκα άτομα σκοτώθηκαν. Ακολούθησαν πέντε ημέρες φασιστικών αντιποίνων.

Μετά την απεργία, ο Μουσολίνι κατάλαβε ότι οι συγκυρίες ήταν ιδανικές για τους φασίστες ώστε να επιχειρήσουν το άλμα προς την εξουσία. Οι squadristi είχαν επεκτείνει την κυριαρχία του φασιστικού κόμματος δημιουργώντας το λεγόμενο φασιστικό κράτος του Βορρά, αφού στις μεγαλύτερες πόλεις του Βορρά το κόμμα είχε την υποστήριξη των εκλεγμένων δημοτικών συμβούλων και των διορισμένων νομαρχών. Μέσα στο κόμμα, οι μετριοπαθείς και συντηρητικοί φασίστες προωθούσαν την ιδέα για μια κυβέρνηση συνασπισμού υπό τον Μουσολίνι, ενώ αντίθετα τα ριζοσπαστικά στοιχεία τα οποία κι επικράτησαν, πίεζαν για ένα ανοιχτό πραξικόπημα. Τελικά, η επονομαζόμενη «Πορεία προς τη Ρώμη» ξεκίνησε στις 27 Οκτωβρίου, με άμεσες καταλήψεις από τους φασίστες πολλών αστυνομικών τμημάτων, κοινωτικών κέντρων, ακόμα και οπλοστασίων στη Βόρεια και Κεντρική Ιταλία. Το σχέδιο προέβλεπε τη συγκέντρωση 25.000 squadristi στη Ρώμη ως μία επίδειξη δύναμης, χωρίς την πρόθεση να επιχειρήσουν πραξικόπημα. Παρ' όλα αυτά, είχαν οργανωθεί 25 ομάδες κρούσης από arditi για περιορισμένες τρομοκρατικές ενέργειες σε περίπτωση που αποφαιζόταν η άσκηση μεγαλύτερης πίεσης στην κυβέρνηση.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι δεν υπήρχε πραγματικός κίνδυνος για ένα βίαιο φασιστικό πραξικόπημα εναντίον της νόμιμης κυβέρνησης. Αυτό προκύπτει, αφ' ενός από το γεγονός ότι δεν υπήρχε κανένα σχέδιο για κάτι τέτοιο και αφ' ετέρου από την αριθμητική υπεροχή των δυνάμεων του στρατού και της αστυνομίας, που ήταν συγκεντρωμένες στη Ρώμη και παρέμεναν απολύτως πιστές στο στέμμα. Ακόμη, η Ιταλική Εθνικιστική Ένωση με τις πολιτοφυλακή της, *Sempre Pronti*, προσέφερε κι αυτή την υποστήριξη της στον βασιλιά Βίκτωρα Εμμανουήλ κι εξέφρασε την ετοιμότητα της να πολεμήσει τους μελανοχίτωνες αν της ζητηθεί.

Στις 28 Οκτωβρίου οι μελανοχίτωνες άρχισαν την Πορεία προς τη Ρώμη με τραίνα, φορηγά και με τα πόδια. Τελικά, 26.000 κατάφεραν να συγκεντρωθούν στα προάστια της πόλης, οι περισσότεροι οπλισμένοι όχι με πυροβόλα όπλα αλλά με ρόπαλα (*manganelli*). Παρότι η απειλή από τους φασίστες ήταν μηδαμινή, ο βασιλιάς Βίκτωρ Εμμανουήλ αρνήθηκε να υπογράψει διάταγμα για επιβολή στρατιωτικού νόμου και η κυβέρνηση παραιτήθηκε. Ο βασιλιάς τότε πρότεινε τον σχηματισμό κυβέρνησης υπό τον φιλιφασίστα φιλελεύθερο Αντόνιο Σαλάντρα και την συμμετοχή των φασιστών, ο Μουσολίνι όμως από το Μιλάνο όπου βρισκόταν παρέμενε αδιάλλακτος και απαιτούσε την πρωθυπουργία. Τελικά, ο βασιλιάς υποχώρησε και κάλεσε τον Μουσολίνι στη Ρώμη για να ηγηθεί μίας κυβέρνησης συνασπισμού. Οι μελανοχίτωνες περίμεναν έξω από την πόλη για τρεις ημέρες και εισήλθαν στη Ρώμη

σε μία νικηφόρα παρέλαση στις 31 Οκτωβρίου. Κατά τις βίαιες ενέργειες που ακολούθησαν σκοτώθηκαν δεκατρία άτομα.

Η Πορεία προς τη Ρώμη ήταν ένα *pronunciamiento*, ένα είδος πολιτικής επιβολής, όχι όμως ένα βίαιο πραξικόπημα. Μετά την ανάληψη της εξουσίας από τους φασίστες, τα μόνα ανοιχτά μέτρα αστυνόμευσης ήταν εναντίον των κομμουνιστών και ορισμένων επαναστατών προσκείμενων στον Ντ'Ανούτσιο. Οι κύριες προσπάθειες του Μουσολίνι στράφηκαν προς την εδραίωση της εξουσίας του μέσα στο Φασιστικό Κόμμα. Για να μπορέσει να αποκτήσει τον απόλυτο έλεγχο δημιούργησε ένα νέο όργανο, το Μεγάλο Φασιστικό Συμβούλιο, προκειμένου αποκτήσει κι εκτελεστικές εξουσίες και να ελέγχει την ημερήσια διάταξη του κόμματος. Με διάταγμα του 1923, επανίδρυσε την κομματική πολιτοφυλακή ως *Milizia Volontaria per la Sicurezza Nazionale* (Εθελοντική Πολιτοφυλακή για την Εθνική Ασφάλεια) καθιστώντας την κρατικό θεσμό με επικεφαλής αξιωματικούς του στρατού, θέλοντας να περιορίσει τις ταραχές εξαιτίας των μελανοχιτώνων. Η Εθνικιστική Ένωση με την πολιτοφυλακή της *Siempre Pronti*, ενσωματώθηκε κι αυτή στο Φασιστικό Κόμμα.

Ο αριθμός των μελών του κόμματος αυξανόταν σταθερά φτάνοντας τα 783.000 μέλη το 1923. Οι περισσότεροι όμως που προσχωρούσαν το έκαναν από καιροσκοπισμό θέλοντας να βρίσκονται με την μεριά του νικητή. Αυτό όμως προκαλούσε εκνευρισμό στους βετεράνους μελανοχιτώνες, με τους πύο μαχητικούς να ζητάνε την έναρξη της «Φασιστικής Επανάστασης» και να οδηγούνται σε περιστασιακά ξεσπάσματα βίας. Πλέον, ο Ντούτσε προσπαθούσε να ηρεμήσει τους μελανοχιτώνες αλλά και να ισορροπήσει ανάμεσα στις διάφορες τάσεις των φασιστών: τους μετριοπαθείς αναθεωρητές που ήθελαν την μετεξέλιξη του φασισμού σε πολιτισμική επανάσταση, τους εθνικούς συνδικαλιστές που στρέφονταν εναντίον του φιλελεύθερου κοινοβουλευτισμού, τους σκληροπυρηνικούς εθνικιστές που ήθελαν η φασιστική βία να μετεξελιχθεί σε μία πλήρης δικτατορία αλλά και άλλα μικρότερα ρεύματα όπως οι μοναρχοφασίστες, οι καθολικοί φασίστες, η λαϊκή άκρα Αριστερά και οι νεοπαγανιστές.

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι νέες εκλογές τον Απρίλιο του 1924 πραγματοποιήθηκαν μέσα σε κλίμα βίας και εκφοβισμού. Ο συνασπισμός *Listone* υπό την ηγεσία των φασιστών συγκέντρωσε το 66% των ψήφων και κέρδισε 403 έδρες και την απόλυτη πλειοψηφία στη Βουλή. Οι περισσότεροι φασίστες βουλευτές που εκλέχτηκαν ήταν άπειροι νεαροί ηλικίας είκοσι έως τριάντα ετών. Παρά την κυριαρχία του, ο Μουσολίνι προωθούσε ακόμα την ιδέα μιας πολιτικής συμφωνίας με τους μετριοπαθείς

σοσιαλιστές, φοβούμενος την αποσταθεροποίηση. Ο σκληρός πυρήνας όμως του φασιστικού κόμματος επεδίωκε ένα αυταρχικό φασιστικό καθεστώς και κατέστησε σαφές ότι τέτοιου είδους συμβιβασμοί δεν ήταν αποδεκτοί.

Πραγματικά, μέσα σε μόλις δύο μήνες από τις εκλογές η κυβέρνηση του Μουσολίνι ταρακουνήθηκε από την υπόθεση Ματεότι. Η βαθιά κρίση που ακολούθησε, αποτέλεσε το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετώπισε ο Μουσολίνι πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Στις 10 Ιουνίου 1924 απήγαγαν έξω από το σπίτι του τον μετριοπαθή σοσιαλιστή Τζιάκομο Ματεότι, που ήταν ο κυριότερος κοινοβουλευτικός εκφραστής της αντιφασιστικής αντιπολίτευσης. Αν και οι δράστες εξαφάνισαν το πτώμα, το οποίο ανακαλύφθηκε δύο μήνες μετά, η ενοχή βάραινε τους φασίστες κι έτσι δημιουργήθηκε ένα μεγάλο σκάνδαλο. Η οικονομία έδειξε να κλυδωνίζεται, ενώ πολλοί μετριοπαθείς φασίστες αποστασιοποιήθηκαν από το κόμμα και μερικοί έστειλαν πίσω τις κομματικές ταυτότητες ως ένδειξη διαμαρτυρίας. Τελικά αποδείχτηκε ότι αυτοί που απήγαγαν και δολοφόνησαν τον Ματεότι ήταν μέλη ενός ειδικού squadra που διευθύνονταν από έναν από τους προσωπικούς βοηθούς του Μουσολίνι τον οποίο απέλυσε μαζί με μερικούς ανώτερους αξιωματούχους όταν η κρίση οξύνθηκε. Δεν υπάρχουν ξεκάθαρα στοιχεία για το εάν ο ίδιος ο Μουσολίνι διέταξε τη δολοφονία ή αν τη διέπραξαν σκληροπυρηνικοί φασίστες για να αποτρέψουν έναν καινούργιο συμβιβασμό, σίγουρα όμως ήταν ένοχος για ότι συνέχισε να ανέχεται τα squadre και τη συνεχή ροπή τους προς τη βία και την τρομοκρατία.

Η κρίση μεγάλωσε περισσότερο όταν η αριστερή μειοψηφία του Κοινοβουλίου και μερικοί φιλελεύθεροι εγκατέλειψαν την αίθουσα σε ένδειξη διαμαρτυρίας. Μεταφέρθηκαν σε μία αίθουσα στον λόφο του Αβεντίνου, απ' όπου πήραν την ονομασία η «Απόσχιση του Αβεντίνου» και υιοθέτησαν το σύνθημα «non mollare» δηλαδή «μην ενδίδετε». Η αποχώρηση όμως αποδείχτηκε μία λανθασμένη κίνηση καθώς τους στέρησε την ευκαιρία να αμφισβητήσουν ευθέως την κυβέρνηση εντός του Κοινοβουλίου. Η κρίση συνεχίστηκε για έξι μήνες καθώς η αντιπολίτευση ήταν ανίκανη να επιβάλλει αλλαγές ενώ και ο Μουσολίνι δεν μπορούσε να δώσει κάποια λύση. Ο βασιλιάς που είχε το συνταγματικό διακαίωμα να αποσύρει την στήριξη του στον Μουσολίνι και πάλι δεν έπραξε τίποτα. Οι φασίστες ηγέτες οι οποίοι πίστευαν ότι ο Μουσολίνι θα μπορούσε να συμμαχήσει με πιά μετριοπαθείς ομάδες και να τους εγκαταλείψει, τον πίεσαν να αναλάβει άμεση δράση. Από τη μεριά του κι ο Μουσολίνι φοβόταν ότι οι φιλοφασίστες συντηρητικοί φιλελεύθεροι που τον στήριζαν θα

μπορούσαν να συνταχθούν τελικά με την αντιπολίτευση κι έτσι αποφάσισε να δράσει αποφασιστικά για να ξεπεράσει την κρίση Ματεότι.

3.4 Η φασιστική δικτατορία

Στις 3 Ιανουαρίου 1925 εμφανίστηκε ενώπιον του Κοινοβουλίου το οποίο κυριαρχούνταν από τους φασίστες βουλευτές και ανέλαβε προσωπικά την ευθύνη για ό,τι έγινε. Αρνήθηκε ότι έκανε οποιοδήποτε λάθος και επεσήμανε ότι πέρα από αυτόν η Ιταλία δεν είχε εναλλακτική κυβερνητική λύση. Δήλωσε δε χαρακτηριστικά: «Εγώ και μόνο εγώ αναλαμβάνω την πολιτική, ηθική και ιστορική ευθύνη για όλα όσα έχουν συμβεί.... Εάν ο φασισμός είναι μία ένωση εγκληματιών η ευθύνη βαραίνει αποκλειστικά εμένα....». Τα άλλα κόμματα δεν τέθηκαν εκτός νόμου από την αρχή, αλλά δεν επιτράπηκε στους βουλευτές της αντιπολίτευσης να επιστρέψουν στην αίθουσα του κοινοβουλίου. Ανακοίνωσε επίσης ότι αναλαμβάνει πλήρως την εκτελεστική εξουσία και διέλυσε το κοινοβούλιο. Κινητοποίησε για πρώτη φορά την αστυνομία με την εντολή να διαλύσει αντιπολιτευτικές οργανώσεις και 111 άτομα συνελήφθησαν τις επόμενες σαράντα ώρες. Λίγο παραπάνω από δύο χρόνια μετά την Πορεία προς τη Ρώμη ξεκινούσε η δικτατορία για την Ιταλία.

Η εγκαθίδρυση της πολιτικής δικτατορίας σημαδεύτηκε από κάποιες απόπειρες εναντίον της ζωής του Μουσολίνι το 1925-1926, μετά από τις οποίες όλα τα πολιτικά κόμματα απαγορεύτηκαν για να αντιμετωπιστούν οι ανατρεπτικές ενέργειες. Το νέο πολιτικό σύστημα ήταν μια πολιτική δικτατορία υπό τον Μουσολίνι, όμως νομικά ήταν ακόμα υπό την εξουσία της μοναρχίας. Οι τοπικές εκλογές καταργήθηκαν και όλοι οι δήμαρχοι διορίζονταν με διατάγματα. Οι επαρχίες συνέχισαν όμως να διοικούνται από ντόπιες προσωπικότητες και συντηρητικούς και όχι από φασίστες *gas*. Στην ουσία, ο διοικητικός μηχανισμός της ιταλικής κυβέρνησης παρέμεινε άθικτος. Δεν υπήρξε καμία Φασιστική Επανάσταση παρά μόνο στα ανώτατα κλιμάκια.

Εξίσου περιορισμένη ήταν και η παρέμβαση στη δικαιοσύνη. Το 1926 εγκαινιάστηκε το Ειδικό Δικαστήριο για την Άμυνα του κράτους, με εξουσίες στρατιωτικού κι επιφορτισμένο με την τιμωρία των πολιτικών ανατροπών αλλά δεν ήταν ιδιαίτερος αυστηρό. Από τον Ιανουάριο του 1926 έως τον Ιανουάριο του 1927, το Ειδικό Δικαστήριο εξέδωσε αποφάσεις για 4.805 υποθέσεις εκ των οποίων οι 3.904 ήταν

απαλλακτικές ενώ μόνο μία καταδίκη οδήγησε σε εκτέλεση. Κάτι τέτοιο δεν θα συνέβαινε ποτέ σε ένα ναζιστικό ή σοβιετικό δικαστήριο. Επίσης, το 1930 ιδρύθηκε μία ειδική πολιτική αστυνομία, η οποία όμως σε καμία περίπτωση δεν έφτανε το επίπεδο της NKVD ή της Gestapo, αλλά αποτελούσε την εξέλιξη ενός παλιού κλάδου του Υπουργείου Εσωτερικών. Σε όλη τη διάρκεια του καθεστώτος καταδικάστηκαν σε φυλάκιση για πολιτικούς λόγους περίπου 5.000 άτομα και σχεδόν διπλάσιος αριθμός εστάλη στην εξορία. Μέχρι το 1940 έλαβαν χώρα δέκα πολιτικές εκτελέσεις κυρίως Σλοβένων τρομοκρατών. Είναι φανερό πως το καθεστώς Μουσολίνι ήταν μεν βίαιο και αυταρχικό αλλά η δολοφονική μανία και η τρομοκρατία ποτέ δεν έφτασε τα επίπεδα άλλων καθεστώτων.

Εν τω μεταξύ, ο αριθμός των μελών του Φασιστικού Κόμματος συνέχισε να αυξάνεται φτάνοντας τα 937.000 μέλη στα τέλη του 1926. Στο σημείο αυτό το Φασιστικό Κόμμα έφτασε να είναι αναλογικά το μεγαλύτερο κόμμα στον κόσμο. Για να πειθαρχήσει τις διάφορες τάσεις, ο Μουσολίνι διόρισε γραμματέα του κόμματος τον Φεβρουάριο του 1925, τον Ρομπέρτο Φαρινάτσι ο οποίος ήταν ένας από τους πιο σκληροπυρηνικούς *fas*. Μετά όμως από μια ασυνήθιστη αύξηση των δολοφονιών από μελανοχίτωνες στη Φλωρεντία τον Οκτώβριο του 1925, όπου δολοφονήθηκαν δημόσια οκτώ φιλελεύθεροι και μασόνοι, ο Μουσολίνι επενέβει προσωπικά για να διεξάγει μια επιχείρηση εκκαθάρισης της *fascio* της Φλωρεντίας. Τελικά με δικό του διάταγμα απαίτησε την διάλυση των *squadre* και διόρισε τον Μάρτιο του 1926 ως γραμματέα του κόμματος τον Αουγκούστο Τουράτι για να ολοκληρώσει την εκκαθάριση τους. Ο Τουράτι αποδείχθηκε πιο αποτελεσματικός και το 1926-1927 απέβαλλε 60.000 από τα πιο βίαια, κακοποιά και απείθαρχα στοιχεία του κόμματος ενώ προσωρινά σταμάτησε και την στρατολόγηση νέων μελών.

Το φασιστικό καθεστώς προσπαθώντας να δείξει στοιχεία νεωρετικότητας κι επαναστατικότητας, εγκαινίασε την πρακτική της μέτρησης της χρονολογίας με βάση την ηλικία της κυβέρνησης του Μουσολίνι εισάγοντας έτσι τη χώρα στη «νέα εποχή». Μία νέα εποχή που βασιζόταν στη λατρεία της Ρώμης και ήταν γεμάτη με όλα τα ρωμαϊκά σύμβολα, με τις ρωμαϊκές *fascies* (δέσμες ράβδων) να αναπαράγονται παντού ως το επίσημο σύμβολο του καθεστώτος. Πάνω απ' όλα όμως ήταν η προσωπολατρεία του Ντούτσε, η οποία κορυφώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1920 με συνθήματα όπως «*Il Duce ha sempre ragione*» (Ο Ντούτσε έχει πάντα δίκιο). Το φασιστικό καθεστώς θα επηρέαζε αποφασιστικά ένα συγγενικό ιδεολογικό κίνημα που αναδύοταν στη Γερμανία, τον Εθνικοσοσιαλισμό, τόσο ως προς την αισθητική και τις τελετουργίες όσο και ως προς την παραστρατιωτική οργάνωση και την

συστηματική χρήση βίας. Ο ίδιος ο Χίτλερ ήταν θαυμαστής του Μουσολίνι, με τον οποίο θεωρούσε ότι είχε παρόμοια πορεία. Το φασιστικό καθεστώς όμως, δεν θα άγγιζε ούτε κατά διάνοια τα δυσθεώρητα επίπεδα βίας και μαζικής τρομοκρατίας του Ναζιστικού καθεστώτος στη Γερμανία. Ενός καθεστώτος που οδήγησε την ανθρωπότητα στον όλεθρο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και των γενοκτονιών.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κύβελος, Γ 1986, «Φασισμός και εξουσία», Ελεύθερη σκέψη.

Οι φάκελλοι Mondatori: Μουσολίνι, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Στάνλει, Πέιν 2000, «Η ιστορία του φασισμού 1914-1945», εκδόσεις Φιλίστωρ.

Το έγκλημα Ματεότι, εκδόσεις Mondatori-Φυτράκη, 1972

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Κεφάλαιο 4: Εθνικοσοσιαλισμός

4.1 Δημοκρατία της Βαϊμάρης – Πολιτικές παρατάξεις και παραστρατιωτικές ομάδες

Η άνοδος του γερμανικού εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος (NSDAP) στην εξουσία, το 1933, αποτέλεσε γεγονός μείζονος ιστορικής σημασίας για την ευρωπαϊκή και την παγκόσμια ιστορία. Η ανάδειξη του αρχηγού του, του Αδόλφου Χίτλερ, σε Καγκελάριο ουσιαστικά σηματοδότησε το τέλος του πολιτικού καθεστώτος που αποκλήθηκε δημοκρατία της Βαϊμάρης. Το νέο γερμανικό κράτος που προέκυψε από την κοσμογονία του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και από τα ερείπια του Δεύτερου Ράιχ ήταν κοινοβουλευτικό και αστικό-φιλελεύθερο. Η δημοκρατία της Βαϊμάρης, όπως αποκλήθηκε, δεν επρόκειτο όμως να μακροημερεύσει καθώς ήδη από την αρχή είχαν διαφανεί τα εσωτερικά δομικά προβλήματα του νέου καθεστώτος.

Σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε ότι η εσωτερική πολιτική κατάσταση στη Γερμανία ήταν παραγμένη μετά τη λήξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Μεγάλου Πολέμου (1918) και σηματοδεύθηκε από τις ανεπιτυχείς απόπειρες της κομμουνιστικής αριστεράς να καταλάβει την εξουσία (κυρίως στο Βερολίνο και το Μόναχο). Η βίαιη καταστολή της εξέγερσης και η δολοφονία σημαινόντων εκπροσώπων της αριστεράς (όπως της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λήμπκνεχτ) αύξησαν σε δυσθεώρητα ύψη την πόλωση και επέτειναν τις κοινωνικές και πολιτικές διαιρέσεις. Η άνοδος της ριζοσπαστικής δεξιάς άρχισε αυτή ακριβώς την περίοδο καθώς βετεράνοι του πολέμου συγκροτούσαν παραστρατιωτικές ομάδες (Frei Korps) για να «σώσουν τη χώρα από τον μπολσεβικισμό». Σύντομα η χώρα διολίσθησε σε καθεστώς γενικευμένης ανομίας και άσκησης εκτεταμένης πολιτικής βίας.

Ταυτοχρόνως κυφορούνταν και νέοι κομματικοί σχηματισμοί ακραία ριζοσπαστικοί σε σχέση με τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα. Ένα μικρό κομμα της εποχής έμελε να μετεξελιχθεί, υπό την ηγεσία του Αδόλφου Χίτλερ, στο NSDAP (το Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα των Γερμανών Εργατών). Ο Χίτλερ, που κατάγονταν από την Αυστρία, ζούσε σχεδόν στο κοινωνικό περιθώριο πριν τον πόλεμο. Υπηρέτησε στο γερμανικό στρατό και παρασημοφορήθηκε για τη δράση του στο μέτωπο. Όπως και πολλοί άλλοι της γενιάς του η είδηση της γερμανικής συνθηκολόγησης, η οποία

τον βρήκε τραυματία σε γερμανικό νοσοκομείο στα μετόπισθεν, τον συνέτριψε ψυχολογικά. Διαθέτοντας τεράστιο επικοινωνιακό χάρισμα, και απόλυτα πεπεισμένος για την αλήθεια της κοσμοθεωρίας του, ανέλαβε σχετικά γρήγορα τον έλεγχο του κόμματος και άρχισε να επιβάλλεται ως πολιτικός ηγέτης με κάποια επιρροή στις οργισμένες μάζες.

Επεκτείνοντας σταδιακά την επιρροή του το εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα άρχισε να συσπειρώνει μέλη που προέρχονταν κυρίως από κοινωνικές κατηγορίες που είχαν απογοητευθεί από τη μεταπολεμική πολιτική κατάσταση. Ο μύθος της «πισώπлатης μαχαιριάς» του Νοεμβρίου 1918, ένας έντονος αντικομμουνισμός και μια ρητορεία για τα «απαράγραπτα δικαιώματα του γερμανικού λαού» στην Ευρώπη χαρακτήριζαν την ρητορική του κόμματος την περίοδο αυτή. Το αποτυχημένο πραξικόπημα «της Μπυραρίας» του 1923 στο Μόναχο και ο μετέπειτα βραχυχρόνιος εγκλεισμός του Χίτλερ στις φυλακές του Landsberg ανέστειλαν μόνο προσωρινά την επέκταση της επιρροής του. Ο Χίτλερ μάλιστα εκμεταλλεύθηκε την περίοδο εγκλεισμού του στη φυλακή προκειμένου να γράψει το έργο που αποτέλεσε την επιτομή της κοσμοθεωρίας του-το Ο Αγών μου (Mein Kampf).

Στο έργο αυτό, όπως και στις ευρύτερες δημόσιες παρεμβάσεις του, τόνιζε την ανάγκη καταπολέμησης του κομμουνισμού, την πίστη του στο ένδοξο πεπρωμένο του γερμανικού λαού, και την καταδίκη του «εβραϊσμού». Επρόκειτο κυρίως για ένα συνονθύλευμα απόψεων που διακινούνταν για καιρό στον κέντρο-ευρωπαϊκό χώρο και οι οποίες συνδύαζαν μια θεώρηση της ζωής και της εξέλιξης των κοινωνιών ως συνεχούς μάχης. Ταυτόχρονα υμνούσαν τον παγγερμανισμό, θεωρούσαν θεμιτή την άσκηση βίας για την επίτευξη των σκοπών της «φυλής», και αντιπαρέρχονταν την υποτιθέμενη παρακμή της σύγχρονης βιομηχανικής κοινωνίας και των δημοκρατικών κατακτήσεων της. Ο έντονος αντισημιτισμός του, η απέχθεια του για τις δημοκρατικές αξίες και διαδικασίες και η διαρκής εκ μέρους του υπόμνηση της αναγκαιότητας ριζικής αντιμετώπισης των προβλημάτων της νεωτερικότητας εξέφραζαν ένα γενικότερο κλίμα αμφισβήτησης των αξιών του ορθού λόγου που είχε παρελθόν δεκαετιών.

Την ίδια περίοδο κατά την οποία η εύθραυστη δημοκρατία προσπαθούσε να εδραιωθεί ένας ιδιότυπος αγώνας διεξαγόταν και στο ιδεολογικό πεδίο. Σε πρώτο πλάνο βρισκόταν η αισθητικοποίηση της βίας και η αναζήτηση αυταρχικών λύσεων στα προβλήματα που δημιουργούσε η οικονομική και πολιτική κρίση που χαρακτήριζε τη δημοκρατία της Βαϊμάρης. Σε κάθε περίπτωση οι «αξίες του 1789»

και του πνεύματος της Γαλλικής Επανάστασης θεωρούνταν υπεύθυνες για την πνευματική παρακμή της σύγχρονης κοινωνίας και ως εκ τούτου οι εθνικοσοσιαλιστές στοχαστές προσανατολίζονταν στην καταδίκη του διαφωτισμού και του ειρηνισμού, του κομμουνισμού και του «διαλυτικού» του χαρακτήρα, αλλά και του «αστικού καθωσπρεπισμού» και των συμβάσεων του.

Η οικονομική κρίση του 1929 θεωρείται γενικά ως ο καταλύτης των γεγονότων που ακολούθησαν, καθώς η μαζική ανεργία και η οικονομική εξαθλίωση μεγάλου μέρους του πληθυσμού οδήγούσαν σταδιακά σε όλο και μεγαλύτερη αμφισβήτηση των δημοκρατικών θεσμών και σε αυξημένη πολιτική αστάθεια. Η Γερμανία αντιμετώπισε τα μεγαλύτερα προβλήματα από οποιαδήποτε άλλη μεγάλη βιομηχανική δύναμη της εποχής. Η ανεργία σύντομα ανήλθε σε πρωτοφανή επίπεδα, γεγονός που προξένησε τεράστιες πιέσεις στο πολιτικό σύστημα. Η πολιτική κρίση στο επίπεδο κορυφής ουσιαστικά άνοιγε το δρόμο για την ισχυροποίηση του ναζιστικού κόμματος, που χρησιμοποιούσε τις μαζικές συγκεντρώσεις, τις παρελάσεις, τις ομιλίες κλπ προκειμένου να αναδεικνύει τη «λατρεία στον αρχηγό». Ισχυροποιούνταν δηλαδή ολοένα και περισσότερο ως ένα μαζικό κίνημα που με απλό και εύληπτο λόγο απευθυνόταν σε ένα ανομοιογενές ακροατήριο.

Σημαντικό στοιχείο στις πολιτικές αντιπαραθέσεις της περιόδου ήταν η επικράτηση των παραστρατιωτικών ομάδων, ως μέσου άσκησης πολιτικής και άτυπης αλλά ουσιαστικής εξουσίας. Τυπικά ο ρόλος όλων αυτών των οργανώσεων ήταν είτε να περιφρουρούν την τάξη είτε να περιφρουρούν τις εκδηλώσεις και την ηγεσία του κόμματος στο οποίο άμεσα ή έμμεσα ανήκαν. Στην πράξη όμως, όλες έπαιξαν πολύ μεγάλο ρόλο στις ταραχές και τις αιματοχυσίες που σημάδεψαν την εποχή κι έφεραν τελικά τους Ναζιστές στην εξουσία μέσα σε ένα κλίμα τρομοκρατίας.

Τις πρώτες παραστρατιωτικές ομάδες τις δημιούργησε το ίδιο το γερμανικό κράτος στρατολογώντας βετεράνους του Μεγάλου Πολέμου με σκοπό την τήρηση της τάξης λόγω αδυναμίας της αστυνομίας και του στρατού. Τα λεγόμενα Freikorps (Ελεύθερα Σώματα) έπαιξαν μείζονα ρόλο στην ανατροπή των σοβιέτ των Σπαρτακιστών όταν ανέτρεψαν την κυβέρνηση και κατέλαβαν την εξουσία στην Βαυαρία το 1919. Με την σειρά του το Εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα συγκρότησε την πρώτη μαχητική οργάνωση του, τα «Τμήματα Τάξεως», κυρίως από στοιχεία των Freikorps. Η οργάνωση αυτή μετονομάστηκε σε Sturm Abteilung (Τάγματα Εφόδου-εν συντομία SA). Τα SA όμως δεν ήταν η μοναδική πολιτική οργάνωση που φορούσε στολή και παρήλαυνε στους δρόμους των γερμανικών πόλεων, θορυβούσε, διενεργούσε επιδρομές και

τρομοκρατούσε τους πολιτικούς αντιπάλους. Παραστρατιωτικές ομάδες «προστασίας» και «κρούσεως» είχαν επίσης το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γερμανίας υπό την ονομασία Rot Front (Κόκκινο Μέτωπο) καθώς και το Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα με την οργάνωση Reichsbanner. Υπήρχε τέλος η οργάνωση Stalhelm (Χαλυβδόκρανοι), η μεγαλύτερη οργάνωση παλαιών πολεμιστών που συνδέονταν με το Εθνικιστικό κόμμα. Όμως τα SA ήταν πολύ πιο πειθαρχημένα από τις άλλες οργανώσεις και εκτελούσαν πολύ μεθοδικότερα το έργο τους – να τρομοκρατούν σκόπιμα ή να εντυπωσιάζουν την κοινή γνώμη με την επίδειξη βίας.

Οι τακτική των φαιοχιτώνων, των μελών των Ταγμάτων Εφόδου εναντίον των αριστερών θεωρούνταν από τμήματα των συντηρητικών μεσοστρωμάτων ως αναπόφευκτη συνέπεια της παρουσίας του οργανωμένου κομμουνιστικού κινήματος. Με τον τρόπο αυτό η αυταρχική εκτροπή άρχισε να νομιμοποιείται στις συνειδήσεις αρκετών πολιτών, οι οποίοι ουσιαστικά διαμαρτύρονταν για την απαξίωση του καθεστώτος και οι οποίοι αναζητούσαν, ορμώμενοι από διαφορετικά κίνητρα, την πολιτική εκείνη δύναμη που θα αποκαθιστούσε μια ορισμένη σταθερότητα.

Τον Ιανουάριο του 1933 το πολιτικό αδιέξοδο είχε καταστεί πλήρες και ο Χίτλερ απλώς περίμενε την κατάλληλη ευκαιρία, έχοντας πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι το κόμμα του συνιστούσε πια σοβαρό «παίκτη» στο γερμανικό πολιτικό σύστημα. Η μοιραία απόφαση διορισμού του Χίτλερ ως Καγκελάριου προέκυψε από την πίστη του συντηρητικού πολιτικού κατεστημένου ότι ο «αυστριακός δεκανέας» θα μπορούσε να χειραγωγηθεί καταλλήλως και να προασπίσει τα συμφέροντα των κυρίαρχων ελίτ. Πολύ σύντομα όμως οι ελίτ συνειδητοποίησαν ότι ο Χίτλερ εκπροσωπούσε έναν άλλο τύπο πολιτικής και ότι δεν σκόπευε να ακολουθήσει τη νομιμότητα και να σεβασθεί τους κοινοβουλευτικούς θεσμούς. Από την άλλη πλευρά η άνοδος του Χίτλερ στην Καγκελαρία προξένησε φρενίτιδα ενθουσιασμού στα στελέχη και τα μέλη του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος. Στο Βερολίνο δεκάδες χιλιάδες μέλη των SA και των SS έκαναν παρέλαση, γεγονός που προξένησε εντύπωση σε αρκετούς ξένους παρατηρητές.

Η πρώτη ουσιαστική ευκαιρία ριζικής ανατροπής της κατάστασης προήλθε από τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ, πράξη για την οποία ο νέος καγκελάριος κατηγορήσε το γερμανικό κομμουνιστικό κόμμα. Είχε ήδη προηγηθεί η προειδοποίηση του σε μια από τις πρώτες δημόσιες ομιλίες του μετά την ανάληψη του νέου του αξιώματος ότι: «η Γερμανία δεν πρέπει και δεν θα υποστεί τον αναρχικό Κομμουνισμό». Η τρομοκρατία την οποία ασκούσαν τα Τάγματα Εφόδου στους δρόμους, όπως ήταν

αναμενόμενο, αυξήθηκε σε υπέρμετρο βαθμό ενώ την ίδια στιγμή ο Χίτλερ προσπαθούσε να καθησυχάσει τον Χίντενμπουργκ και τη στρατιωτική ηγεσία και να αποκτήσει την εύνοια τους. Σταδιακά προχώρησε στην κατάργηση των υπόλοιπων κομμάτων, στην επιβολή λογοκρισίας και στη διάλυση των συνδικαλιστικών οργανώσεων με σκοπό τον εκμηδενισμό των πολιτικών αντιπάλων του εθνικοσοσιαλισμού. Εντός ολίγων μηνών η δημοκρατία της Βαϊμάρης είχε πρακτικά καταλυθεί. Είχε έρθει η ώρα του Τρίτου Ράιχ, του νέου καθεστώτος που θα εξαπέλυε και επισήμως ένα τεράστιο κύμα βίας και τρομοκρατίας προκρινόμενου να πειθαρχήσει την γερμανική κοινωνία και να εξαφανίσει κάθε εστία διαφωνίας.

4.2 Τάγματα εφόδου – τάγματα ασφαλείας, τρομοκρατικές πρακτικές και τελική σύγκρουση

Η γέννηση των Ταγμάτων Εφόδου χρονολογείται το καλοκαίρι του 1920, όταν ο Εμίλ Μωρίς, ένας πρώην κατάδικος ο οποίος έγινε αργότερα προσωπικός οδηγός του Χίτλερ, τέθηκε επικεφαλής μιας ετερογενούς ομάδας αχαλίνωτων υποστηρικτών του κόμματος. Για κάλυψη, η ομάδα αυτή ονομάστηκε «Τμήμα Γύμνασης και Άθλησης» του κόμματος και η ξεκάθαρη αυτή απόπειρα να αποκρύψουν τους πραγματικούς σκοπούς του τμήματος συνεχίστηκε έως τον Οκτώβριο του 1921, όταν έγινε γνωστό ως SA. Ο ιθύνων νους πίσω από τα SA ήταν πάντα ο Έρνστ Ρεμ, ένας σκληροτράχηλος αξιωματικός του Γερμανικού Στρατού. Συμμετείχε στον Ά Παγκόσμιο Πόλεμο ως υπολοχαγός και τραυματίστηκε τρεις φορές χάνοντας τμήμα της μύτης του από πυροβολισμό.

Ο Ρεμ ήταν ένας φανατικός και βίαιος άνθρωπος που λάτρευε την αναταραχή κι έτρεφε βαθιά περιφρόνηση προς τους στρατιώτες που δειλίαζαν και μεγάλη απέχθεια προς την ήρεμη πολιτική ζωή των ευυπόληπτων μικροαστών. Το τέλος του πολέμου τον βρήκε με τον βαθμό του λοχαγού στο Μόναχο. Σε αντίθεση με ορισμένους από τους επαγγελματίες αξιωματικούς συναδέλφους του ο Ρεμ πίστευε ότι οι αξιωματικοί του στρατού όφειλαν να είναι πολιτικά ενεργοί. Από τη θέση του βοήθησε στην δημιουργία μιας ειδικής στρατιωτικής μονάδας μυστικών υπηρεσιών με στόχο τη διακριτική επιτήρηση των πολιτικών ομάδων που πλήθαιναν μετά το τέλος των εχθροπραξιών. Καθώς ο Γερμανικός Στρατός είχε εγκαταλείψει έναν σημαντικό αριθμό όπλων μετά τον πόλεμο, ο Ρεμ συγκαταλεγόταν μεταξύ των αξιωματικών που

συνωμοτούσαν με στόχο να ιδιοποιηθούν και να κρύψουν τα όπλα. Ορισμένα από τα όπλα αυτά που αποθηκεύτηκαν για μελλοντική χρήση θα χορηγούνταν αργότερα στα μέλη των Freikorps και των SA.

Το οργανωτικό και διοικητικό δαιμόνιο του Ρεμ ήταν αδιαμφισβήτητο. Χάρη στην δική του επιρροή οι τάξεις των SA εμπλουτίστηκαν με μιλιταριστές νεοσύλλεκτους ενώ η επιδεξιότητα του και οι ειδικές του γνώσεις υπήρξαν τα στοιχεία που ανασυγκρότησαν τα SA, μετατρέποντας τα στην τρομερή δύναμη των επομένων ετών. Μετά τον Α΄ ΠΠ πολλοί Γερμανοί ήταν συνθιτισμένοι και αρέσκονταν στην ομοιόμορφη ενδυμασία και στη φαντασμαγορία που τις συνόδευε. Τα SA μπορούσαν να τα προσφέρουν αυτά στον μέγιστο βαθμό. Στολές παρόμοιες με του στρατού, σήματα, παράσημα, λάβαρα, παρελάσεις και αγήματα δημιουργούσαν ένα άκρως μιλιταριστικό σκηνικό. Επίσης τα SA προσέφεραν έναν σταθερό μισθό, το σημαντικότερο πράγμα ίσως μέσα στις συνθήκες ανεργίας και ανέχειας που είχαν διαμορφωθεί. Δυναμικοί άνεργοι πρώην στρατιώτες λοιπόν οι περισσότεροι, που σύχναζαν σε μπυραρίες, μαχαιροβγάλτες και ταραχοποιοί. Αυτή ήταν η πρώτη ύλη των διαβόητων Ταγμάτων Εφόδου.

Επίσημως αποστολή των SA ήταν η περιφρούρηση των γραφείων και των κομματικών εκδηλώσεων. Καθώς ο Ναζισμός άρχισε να κερδίζει οπαδούς μέσα σε ένα εύφλεκτο πολιτικό περιβάλλον ήταν απαραίτητη η δυναμική προστασία των SA. Οι πρακτικές τους όμως ξεπερνούσαν κατά πολύ την επίσημη αποστολή τους. Τυχόν απόπειρες διακοπής των ομιλητών ή ενοχλητικές ερωτήσεις από μέλη του ακροατηρίου αντιμετωπιζόνταν πάντοτε με βίαιο τρόπο. Η πολιτική αντιπαράθεση με τους σοσιαλδημοκράτες και κομμουνιστές δεν άργησε να εξελιχθεί σε ανοιχτό πόλεμο. Οι φαιοχιτώνες έκαναν κανονικές επιδρομές διαλύοντας αντίπαλες συγκεντρώσεις, έστηναν ενέδρες και ξυλοκοπούσαν, απήγαγαν και βασάνιζαν έφταναν έως και σε δολοφονίες πολιτικών αντιπάλων. Το κύμα τρομοκρατίας όμως που εξαπέλυσαν τα SA στην Γερμανία από την ημέρα που ο Χίτλερ έγινε καγκελάριος πήρε πραγματικά ασύλληπτες διαστάσεις. Τους πρώτους μήνες του νέου καθεστώτος αυτό το καθημερινό λουτρό αίματος ήταν απαραίτητο στη ναζιστική ηγεσία για να σταθεροποιήσει τη λαβή της πάνω στην εξουσία. Γι' αυτό και ο Φύρερ ανέθεσε τη συστηματοποίηση του τρόμου στον πολυμήχανο Γκαίρινγκ, που μεταξύ άλλων ήταν και υπουργός Εσωτερικών της Πρωσίας, ενός κράτους το οποίο έλεγχε τα 2/3 της Γερμανίας.

Όταν στις 30 Ιανουαρίου 1933 το Ναζιστικό κόμμα παραλάμβανε την εξουσία μέσα σε μία θριαμβευτική ατμόσφαιρα, τα SA που είχαν φτάσει πλέον τα 2.500.000 μέλη αντιλήφθηκαν ότι είχε πέσει και το τελευταίο εμπόδιο για τις βιαιοπραγίες τους. Από εκεί και πέρα τα δικαστήρια καταδίκαζαν χωρίς δισταγμό τους αντιπάλους τους. Αν λιθοβολούνταν ένα κέντρο των SA η απάντηση δινόταν με πυροβολισμούς και οι υποτιθέμενοι ένοχοι – σπάνια προσάγονταν αποδείξεις γι' αυτές τις επιθέσεις – καταδικάζονταν σε θάνατο ή σε ισόβια δεσμά. Έτσι η προσχώρηση νέων μελών στα Τάγματα Εφόδου πήρε τρομακτικές διαστάσεις.

Στους δρόμους περιπολούσαν συμμορίες με στολή κραυγάζοντας συνθήματα. Μπροστά στα καταστήματα των Εβραίων, τοποθετούσαν φρουρούς για να αποθαρρύνουν τους πελάτες και για να συλλέγουν χρήματα υπέρ των σκοπών του κόμματος ή για τον εαυτό τους μια και δεν υπήρχε κανένας έλεγχος και καμία δυνατότητα αντίδρασης. Στις αρχές Φεβρουαρίου η ναζιστική κυβέρνηση είχε απαγορεύσει τις κομμουνιστικές συγκεντρώσεις και είχε κλείσει όλες τις εφημερίδες του Κομμουνιστικού κόμματος. Οι συγκεντρώσεις των των σοσιαδημοκρατών επιτρέπονταν ακόμη αλλά διαλύονταν βίαια από τα SA. Ακόμα και το Καθολικό Κόμμα του Κέντρου δεν διέφυγε την τρομοκρατία. Ένα από τα ηγετικά στελέχη του, ο Στέγκερβαλντ, ξυλοκοπήθηκε από φαιοχιτώνες όταν επιχείρησε να μιλήσει σε μια συγκέντρωση. Σε μια άλλη συγκέντρωση ο πρώην καγκελάριος Μπρύνινγκ είδε να τραυματίζονται αρκετοί οπαδοί του από άνδρες των SA και αναγκάστηκε να αποχωρήσει υπό την προστασία της αστυνομίας. Αναφέρεται ότι ως τις εκλογές της 5 Μαρτίου 1933 σκοτώθηκαν σε προεκλογικές συγκεντρώσεις 51 αντιναζιστές.

Αποφασιστική υπήρξε η συμβολή του Γκαίρινγκ από την καίρια θέση του στην μεθόδευση και την κάλυψη αυτού του κύματος τρόμου. Με αφορμή τον εμπρησμό του Ράιχσταγκ (της γερμανικής βουλής) στις 27 Φεβρουαρίου 1933 για τον οποίο κατηγορήθηκαν οι κομμουνιστές, ο Χίτλερ ζήτησε και πήρε από τον πρόεδρο Χίντενμπουργκ το "Διάταγμα πυρκαγιάς Ράιχσταγκ". Με βάση αυτό το ειδικό διάταγμα δινόταν η εξουσία στις αστυνομικές δυνάμεις να συλλαμβάνουν οποιονδήποτε θεωρούσαν εχθρό του κράτους καταργώντας ουσιαστικά τις πολιτικές ελευθερίες. Επιπλέον οργανώθηκε από τον Γκαίρινγκ μία βοηθητική αστυνομία δυνάμει 50.000 ανδρών από τους οποίους οι 25.000 προέρχονταν από τα SA, οι 15.000 από τα SS (μία καινούργια οργάνωση του Ναζιστικού κόμματος) και οι υπόλοιποι 10.000 από τους Χαλυβδόκranους. Οι βασικές οδηγίες που έδωσε ο Γκαίρινγκ σε αυτές τις δυνάμεις «του νόμου και της τάξης» ήταν να χρησιμοποιούν άφοβα τα όπλα τους κατά την εκτέλεση του καθήκοντος καθώς θα τους παρείχε

πλήρη κάλυψη και ότι όσοι απέφευγαν να πυροβολούν θα έπρεπε να αναμένουν πειθαρχικές κυρώσεις. Οι αντιφρονούντες ζούσαν πλέον σε ένα πραγματικό καθεστώς τρόμου. Από την μία δεχόντουσαν την τρομοκρατία των φαιοχιτώνων και από την άλλη η αστυνομία που θα έπρεπε να τους προστατεύσει αποτελούνταν πλέον από τους ίδιους τους συντρόφους τους! Ο δρόμος ήταν πια ανοιχτός για τους δολοφόνους των SA.

Για αυτούς που συνέχιζαν να αντιμάχονται την ναζιστική εξουσία, τα SA οργάνωσαν χώρους κρατήσεως και θαλάμους βασανιστηρίων όπου οι έγκλειστοι ανακρίνονταν από δικούς τους ανακριτές. Ο Ρούντολφ Νηλς, παλιός μοναρχικός που για ένα διάστημα είχε τοποθετηθεί από τον Γκαίρινγκ επικεφαλής της πρωσικής Μυστικής Αστυνομίας, κατόρθωσε να επισκεφθεί τα υπόγεια όπου τα SA φυλάκιζαν τα θύματα τους. Εκεί αντίκρισε σκηνές απερίγραπτης βίας, φρίκης κι εξευτελισμού της προσωπικότητας. Όπως ανέφερε οι κρατούμενοι πέθαιναν από την πείνα, τα κόκκαλα τους ήταν σπασμένα, τα πρόσωπα τους πρησμένα από τα χτυπήματα και τα σώματα τους γεμάτα πληγές.

Είναι προφανές ότι σε αυτήν την εκστρατεία τρόμου τα SA είχαν ξεπεράσει τις όποιες επίσημες εντολές είχαν λάβει. Μόνο στο Βερολίνο οργάνωσαν περίπου πενήντα πρόχειρες φυλακές – σε υπόγεια, σε αποθήκες, σε υπόστεγα, σε γκαράζ – όπου φυλάκιζαν τους αντιπάλους τους για να τους κακοποιήσουν και να τους δολοφονήσουν. Το ίδιο και στις πρωσικές επαρχίες – στο Σόννενμπουργκ, στο Μπάρνιμ, στο Καϊνινγκσβουστερχάουζεν, στο Βούπερταλ, στην Κέμμα. Για τις εγκληματικές τους πράξεις, τα βασανιστήρια, τις λεηλασίες διαμερισμάτων και καταστημάτων, τις απαγωγές κι εξαφανίσεις αντιπάλων, τους φόνους στα υπόγεια και τα δάση δεν υπήρξε καμία τιμωρία αφού κανένα κρατικό όργανο δεν κινήθηκε εναντίον τους. Ο διαπρεπής ιστορικός Γκόλο Μαν αναφέρει χαρακτηριστικά: « Για πρώτη φορά το ίδιο το κράτος, ο θεματοφύλακας του νόμου έγινε εγκληματίας. Κατεδίωκε τους εχθρούς του, και όχι τους δικούς του εχθρούς αλλά τους εχθρούς του κυβερνώντος κόμματος. Διέλυε τις συναθροίσεις τους, τους εξανάγκαζε σε σιωπή, τους κακοποιούσε και τους σκότωνε.»

Ωστόσο, στις 31 Ιουνίου 1933 ο ίδιος ο Ρεμ, κάτω από την πίεση νομιμοφρόνων στοιχείων του κόμματος, αναγκάστηκε να εκδώσει μια διαταγή στους υφισταμένους του για να επιβάλει κάποιους κανόνες στη μεταχείριση των εχθρών του κόμματος καθώς η κατάσταση είχε ξεφύγει από κάθε έλεγχο. Στην διαταγή αυτή παραδέχεται μεν ότι έγιναν υπερβάσεις στα καθήκοντα των SA όπως πράξεις προσωπικής

αντεκδίκησης, απαράδεκτες αγριότητες, αρπαγές και λεηλασίες κι ότι αυτές δεν συμμορφώνονται με τις τρέχουσες διατάξεις του νόμου αλλά εξυπηρετούν τα συμφέροντα των SA και την θέληση του Φύρερ. Υπενθυμίζει δε στους ηγέτες των οργανώσεων των Ταγμάτων Ασφαλείας ότι έχουν το δικαίωμα να εκτελούν έως δώδεκα μέλη εχθρικής οργανώσεως στην περίπτωση εκτελέσεως ενός φαιοχιτώνα. Η βία είχε φτάσει πλέον στα άκρα και οι ωμότητες των Φαιοχιτώνων είχαν προκαλέσει τον αποτροπιασμό του πληθυσμού.

Εκτός όμως από την απέχθεια του πληθυσμού τα SA δημιουργούσαν και άλλα προβλήματα στο εσωκομματικό πεδίο. Ο ηγέτης τους Ερνστ Ρεμ, καθώς και άλλα επιφανή στελέχη όπως ο Γκρέκορ Στράσερ, αποτελούσαν την αριστερή πτέρυγα του Εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος και απαιτούσαν την διενέργεια της Σοσιαλιστικής Επανάστασης στην Γερμανία μια και η Εθνικιστική Επανάσταση είχε πλέον επιτευχθεί. Προέβαλλαν έτσι διάφορα κοινωνικά αιτήματα όπως η εθνικοποίηση των μονοπωλίων, η αναδιανομή των μεγάλων γαιών και η κατάργηση των κερδών και των τόκων από χρηματικές-τραπεζικές συναλλαγές. Πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα, ο Ρεμ και οι υπόλοιποι ηγέτες των Ταγμάτων Ασφαλείας οι οποίοι προέρχονταν από τις κατώτερες τάξεις, πίστευαν ότι ο λαϊκός στρατός των SA έπρεπε να αντικαταστήσει τον τακτικό στρατό ο οποίος θα περιοριζόταν στην στρατολόγηση, στην εκπαίδευση των νεοσυλλέκτων και στις πληροφορίες. Εξάλλου σύμφωνα με την συνθήκη των Βερσαλλιών η δύναμη του γερμανικού στρατού περιοριζόταν στις 100.000 και ήδη τα SA είχαν πολλαπλάσια δυναμικότητα. Ο Ρεμ μάλιστα είχε αρχίσει διαπραγματεύσεις με ανώτατα κλιμάκια του στρατού προς αυτήν την κατεύθυνση. Επίσης μετά την τοποθέτηση του ως υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου συναντήθηκε κα με τον Γάλλο στρατιωτικό ακόλουθο με σκοπό την διαμόρφωση διεθνούς νομικού πλαισίου με το οποίο θα επιτρεπόταν στην Γερμανία να δημιουργήσει ένοπλη πολιτοφυλακή, την οποία φανταζόταν να σχηματίζεται από τους άνδρες του.

Η στρατιωτική κάστα δεν ήταν βέβαια δυνατόν να δεχθεί ότι θα υπαγόταν κάτω από τον έλεγχο των SA. Ο επικείμενος επανεξοπλισμός της Γερμανίας ήταν πολύ σοβαρή και λεπτή υπόθεση για να επιτραπεί να αναμιχθούν σ' αυτήν τυχοδιώκτες κι εγκληματίες. Το ίδιο ανησύχησε και η οικονομική ολιγαρχία, που έβλεπε στις κοινωνικές αξιώσεις των φαιοχιτώνων μια άμεση απειλή για τα προνόμια της. Τα SA είχαν πλέον εναντίον τους, τους δύο ακρογωνιαίους λίθους της κοινωνικής δομής της χώρας.

Ο Χίτλερ διαισθανόμενος την απειλή του Ρεμ και των φαιοχιτώνων του, είχε φροντίσει να δημιουργήσει μία ομάδα «πραιτοριανών» απόλυτα αφοσιωμένων σ' αυτόν. Η ομάδα αυτή ήταν τα διαβόητα SS (Schutz-Staffel) ή Τάγματα Ασφαλείας. Την ηγεσία τους ανέλαβε ο Χάϊνριχ Χίμλερ και από μία δύναμη 200 ανδρών (που αποτελούσε προσωπική σωματοφυλακή του Χίτλερ) τον Ιανουάριο του 1929, έφτασαν να αριθμούν 50.000 άνδρες το 1933. Αν και θεωρητικά υπάγονταν στα SA, ήταν ένας μαχητικός σχηματισμός τελείως ανεξάρτητος με βασικά γνωρίσματα την ασύλληπτη πειθαρχία του και την τυφλή υπακοή στον Φύρερ. Τα μέλη των SS διέφεραν από τα SA καθώς έπρεπε να περάσουν πολύ αυστηρά σωματικά και φυλετικά κριτήρια καθώς και να έχουν λευκό ποινικό μητρώο, ενώ φορούσαν και διαφορετικές στολές μαύρου χρώματος γι' αυτό και ήταν γνωστοί και ως μελανοχιτώνες. Τα SS θα αποτελούσαν τελικά το όπλο με το οποίο ο Χίτλερ θα ξεκαθάριζε τους λογαριασμούς του με τον Ρεμ και τους φαιοχιτώνες του.

Η πολιτική ατμόσφαιρα στην Γερμανία ήταν ιδιαίτερα τεταμένη από τον Ιανουάριο του 1933. Ο Χίτλερ ήταν μεν καγκελάριος αλλά είχε να αντιμετωπίσει από την μία την ανεξέλεγκτη τρομοκρατική δράση των Ταγμάτων Εφόδου και την απειλή τους για μία δεύτερη επανάσταση και από την άλλη την εχθρικότητα του Προέδρου Χίντενμπουργκ και του Στρατού που επεδίωκαν την παλινόρθωση της μοναρχίας. Ο Χίτλερ ικανοποιώντας μια σειρά αιτημάτων κατάφερε να έρθει σε συμφωνία με τους στρατιωτικούς. Με βάση την «Συμφωνία του Ντόντσλαντ» (από το όνομα του θωρηκτού που πραγματοποιήθηκε η συνάντηση) στις 10 Απριλίου 1934 ο γερμανικός στρατός θα απέσυρε τις αντιρήσεις του για την διαδοχή του γηραιού Προέδρου Χίντενμπουργκ από τον Χίτλερ με αντάλλαγμα τον περιορισμό της δύναμης των SA και την εφαρμογή ενός γιγαντιαίου εξοπλιστικού προγράμματος. Τα SA, το τελευταίο εμπόδιο ανάμεσα στον Χίτλερ και την απόλυτη εξουσία, πολύ σύντομα δεν θα υπήρχαν.

Με πρόφαση τον κίνδυνο πραξικοπήματος από τα SA άρχισε να οργανώνεται η τελική εκκαθάριση τους. Πρώτο μέλημα του Ράϊνχαρντ Χάϊντριχ, ηγετικού στελέχους των SS που ανέλαβε την όλη διαδικασία, ήταν η σύνταξη των καταλόγων των υποψήφιων θυμάτων. Στους καταλόγους αυτούς πρώτοι ήταν οι ηγέτες των SA αλλά μέρα με τη μέρα προστίθονταν ονόματα προσώπων που θεωρούνταν επικίνδυνοι για το καθεστώς ή προσωπικοί του αντίπαλοι. Ονόματα στους καταλόγους πρόσθεσαν, ανάλογα με τα δικά τους κριτήρια και τις δικές τους προσωπικές αντιζηλίες, ο Χίτλερ, ο Γκαϊρινγκ, ο Χίμλερ, ο γκαουλάιτερ του Μονάχου Άντολφ Βάγκνερ, ο διοικητής του στρατοπέδου συγκεντρώσεως του Νταχάου Τέοντορ Άικε κ.α. Παράλληλα τα SS

άρχισαν να προετοιμάζονται μυστικά για την αναμέτρηση. Ο Χάυντριχ διέταξε να βρίσκονται σε επιφυλακή σε όλη την Γερμανία. Ο στρατηγός φον Ραϊχενάου έθεσε στη διάθεση των SS τους στρατώνες, τα όπλα, τα πυρομαχικά, και τα μεταφορικά μέσα του Στρατού έτσι ώστε να μπορέσουν να εκτελέσουν την αποστολή τους δίχως να αναμιχθεί ο Στρατός σ' αυτή τη «βρώμικη υπόθεση».

Σε μία προσπάθεια αποκλιμάκωσης της έντασης ο Ρεμ συμφώνησε να δώσει άδεια για όλο τον μήνα Ιούλιο στα SA. Στις 21 Ιουνίου όμως, ο Πρόεδρος Χίντενμπουργκ επέδωσε τελεσίγραφο στον Χίτλερ σύμφωνα με το οποίο αν δεν προχωρούσε σε διάλυση των SA θα εξέδιδε διάταγμα για την κύρηξη στρατιωτικού νόμου και την διακυβέρνηση της χώρας θα αναλάμβανε ο Στρατός. Μετά απ' αυτό ο Χίτλερ αποφάσισε να δράσει άμεσα. Η επιχείρηση διάλυσης των SA, με την κωδική ονομασία «Κολίμπρι», έλαβε χώρα στις 30 Ιουνίου 1934 την ημέρα που οι ηγέτες των SA είχαν προγραμματίσει συνέδριο στην κωμόπολη Μπαντ Βισζέε της Βαυαρίας. Η τρομερή αυτή νύχτα έμεινε στην ιστορία ως «Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών».

Τα SS κινήθηκαν εναντίον των αντιπαλών του καθεστώτος σε όλη την Γερμανία σύμφωνα με τις διαταγές τους. Άλλους τους εκτέλεσαν επι τόπου στα σπίτια τους ή στον δρόμο και άλλους τους συνέλαβαν και τους οδήγησαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Από εκεί και πέρα τα αποσπάσματα άρχισαν να εκτελούν ασταμάτητα χωρίς έλεος και χωρίς φυσικά να έχει προηγηθεί καμία δίκη. Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών διήρκεσε ουσιαστικά δύο μερόνυχτα και η σφαγή πήρε τέτοιες διαστάσεις που οι αξιωματικοί των SS αναγκάζονταν να αλλάζουν τακτικά τους στρατιώτες των εκτελεστικών αποσπασμάτων καθώς πολλοί από αυτούς κατέρρεαν από νευρικό κλονισμό. Όλη η ηγεσία των SA εξοντώθηκε και μαζί δολοφονήθηκαν ο πρώην πρόεδρος του υπουργικού συμβουλίου της Βαυαρίας φον Καρ, ο στρατηγός φον Σλάιχερ (ο τελευταίος καγκελάριος πριν τον Χίτλερ), ο Γκρέγκορ Στράσσερ, ο αρχηγός των καθολικών του Βερολίνου Εριχ Κλαουζενερ, ο πάτερ Στεμπλφλ (αποσχηματισμένος Ιησουίτης και παλιός συνεργάτης του Χίτλερ ο οποίος λέγεται ότι γνώριζε για κάποια ανήθικα γράμματα που είχε γράψει παλιά ο Αδόλφος στην ανηψιά του Γκέλι) ακόμα και κάποιοι αθώοι πολίτες που είχαν την ατυχία να έχουν συνωνυμία με κάποιους από τους αναφερόμενους στις λίστες.

Ο ακριβής αριθμός των θυμάτων της Νύχτας των Μεγάλων Μαχαιριών δεν θα αποκαλυφθεί ποτέ καθώς όλες οι αποδείξεις εξαφανίστηκαν. Στις 2 Ιουλίου 1934 μετά το τέλος της επιχείρησης, οι υπηρεσίες ασφαλείας της χώρας έλαβαν διαταγή να καταστρέψουν όλα τα έγγραφα σχετικά με τη δράση των δύο προηγούμενων

ημερών. Ωστόσο, το έργο της ιστορικής έρευνας που ξεκίνησε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο βοήθησε το θάρρος ορισμένων ανθρώπων που παρά τις διαταγές διέσωσαν ορισμένα αρχεία με κίνδυνο της ζωής τους. Ο Χίτλερ σε ομιλία του στο Ράιχσταγκ στις 13 Ιουλίου 1934 ανέφερε 77 νεκρούς. Τον επόμενο χρόνο Γερμανοί αυτοεξόριστοι στο Παρίσι δημοσίευσαν τη «Λευκή Βίβλο για τις εκτελέσεις της 30 Ιουνίου» όπου ανέφεραν 401 νεκρούς. Στην δίκη της Νυρεμβέργης η εισαγγελική αρχή ανέφερε ότι οι νεκροί ήταν 1.076. Τον αριθμό αυτό υιοθέτησε και ο δημόσιος κατηγορος κατά τη δίκη των δέμιων της Νύχτας των Μεγάλων Μαχαιριών που έγινε στο Μόναχο από τις 6 έως τις 14 Μαΐου. Καθώς όμως η ιστορική έρευνα προχωράει και νέα στοιχεία συγκεντρώνονται για τη σφαγή ο αριθμός παίρνει ακόμα τρομακτικότερες διαστάσεις και κυμαίνεται μεταξύ 3.000 και 5.000.

4.3 Διώξεις, πογκρόμ και στρατόπεδα συγκέντρωσης

Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών είχε τεράστια σημασία καθώς δεν ήταν ένα απλό επεισόδιο τρομοκρατίας των αντιπάλων του ναζισμού που έληξε αλλά καθόρισε την εξέλιξη της Γερμανίας τα επόμενα 11 χρόνια. Ακόμα και οι πλέον αξιосέβαστοι υποστηρικτές του Χίτλερ, συμπεριλαμβανομένου του Γερμανικού Στρατού, είχαν εγκρίνει μια μέθοδο για την κατάπνιξη της αντιπολίτευσης που οδήγησε κατ' ευθείαν στους θαλάμους αερίων και στους απαγχονισμούς των ηγετών του στρατού όταν αποφάσισαν να αντισταθούν. Ο Ρεμ και τα SA ήταν μεν κακοποιοί μέσα σε μια πολιτισμένο χώρα και κάποια στιγμή θα τιμωρούνταν για τις πράξεις τους. Η πολιτική τους και οι τρομοκρατικές πρακτικές τους όμως έγιναν καθεστώς στη χιτλερική Γερμανία.

Ένα άλλα χαρακτηριστικό δείγμα των προθέσεων του Ναζιστικού καθεστώτος απέναντι στους αντιπάλους του είναι το «auto da fe». Το βράδυ της 10ης Μαΐου του 1933, τα βιβλία των μεγαλύτερων προσωπικοτήτων της γερμανόφωνης διανοήσης κατακαίγονταν σε ολόκληρη τη Γερμανία, καθώς, τέσσερις μήνες μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, οι ναζί επιχειρούσαν τον "πνευματικό αποκεφαλισμό" της χώρας. Η επιχείρηση θεωρήθηκε συνέχεια της ημέρας μπόϊκοτάζ των εβραϊκών καταστημάτων την 1η Απριλίου 1933. Το κάψιμο των βιβλίων οργανώθηκε από το ναζιστικό καθεστώς που ήθελε να «καθαρίσει» την πνευματική ζωή της ναζιστικής Γερμανίας από την «αντεθνική» ιδεολογία. 20.000 βιβλία συγγραφέων, όπως οι

Σίγκμουντ Φρόιντ, Χάινριχ Μαν, Κουρτ Τουχόλσκι, Καρλ Κάουτσκι, Μπέρτολτ Μπρεχτ, Εριχ Κέστνερ, Καρλ φον Οσιέτσκι, Εριχ Μαρία Ρεμάρκ, Φραντς Βέρφελ, Αρνολντ Τσβάιχ και Στέφαν Τσβάιχ παραδόθηκαν στην πυρά. Η ίδια εικόνα επαναλήφθηκε και σε άλλες γερμανικές πόλεις, κυρίως σε πόλεις με πανεπιστήμια. Εκεί οι φοιτητές είχαν «καθαρίσει» από καιρό τις δημόσιες βιβλιοθήκες από βιβλία συγγραφέων και δημοσιογράφων με «εχθρική» προς το εθνικοσοσιαλιστικό καθεστώς ιδεολογία. Ανάμεσά τους ειρηνιστές, σοσιαλιστές και εβραίοι συγγραφείς.

Οι εργαζόμενοι στις βιβλιοθήκες, οι καθηγητές αλλά και ο φοιτητικός κόσμος δεν αντέδρασαν, ακόμη κι αν δεν συμμετείχαν ενεργά, σε αυτό που ο ξένος τύπος ονόμασε «Ολοκαύτωμα των Βιβλίων». Οι αντιδράσεις όμως στο εξωτερικό ήταν έντονες. Ο συγγραφέας Χάινριχ Χάινε, βιβλία του οποίου κήκον, έγραφε αργότερα κάτι που αποδείχθηκε προφητικό: «Όπου καίνε βιβλία, στο τέλος θα κάψουν και ανθρώπους». Οι άνθρωποι του πνεύματος δεν μπορούσαν να μείνουν άλλο στη χώρα και έτσι άρχισε η έξοδος. Ο Τόμας Μαν, ο Έριχ Μαρία Ρεμάρκ και ο Λίον Φοϊχτβάνκερ εγκατέλειψαν τη ναζιστική Γερμανία και στις χώρες της νέας εγκατάστασής τους άρχισαν να πολεμούν τους εθνικοσοσιαλιστές. Από το 1940 ο Τόμας Μαν, κάτοχος του βραβείου Νόμπελ, κατήγγειλε το ναζιστικό καθεστώς από το BBC. Ο συγγραφέας Έριχ Κέστνερ επέλεξε να παραμείνει στη Γερμανία, ξεκινώντας μία περιπέτεια εσωτερικής μετανάστευσης και παθητικής αντίστασης. Άλλοι θα οδηγηθούν σε πιά ακραίες πράξεις, όπως ο Στέφαν Τσβάιχ, ο οποίος αυτοκτόνησε το 1942 στη Βραζιλία όπου είχε αυτοεξορισθεί. Η πλειοψηφία όμως των Γερμανών ανθρώπων του πνεύματος, καθηγητών και φοιτητών αποδέχθηκε σιωπηλά χωρίς καμιά αντίδραση την πυρά των βιβλίων και ορισμένοι μάλιστα την επιδοκίμασαν. Η εξάπλωση όμως της βίας και της τρομοκρατίας δεν θα σταματούσε εκεί.

Τη νύχτα της 9ης Νοεμβρίου 1938 ξέσπασαν βίαια επεισόδια εναντίον των Εβραίων σε όλο το Ράιχ. Αυτά τα επεισόδια φάνηκαν να είναι αυθόρμητες πράξεις βίας που προκλήθηκαν από την οργή των Γερμανών για τη δολοφονία ενός Γερμανού αξιωματούχου στο Παρίσι από έναν Εβραίο έφηβο. Η δολοφονία του γερμανού διπλωμάτη, ο οποίος κατά τραγική ειρωνεία παρακολουθείτο από τη Γκεστάπο ως πολιτικά αναξιόπιστος, χρησιμοποιήθηκε ως δικαιολογία από τον Γερμανό Υπουργό Προπαγάνδας Γιόζεφ Γκέμπελς για να εξαπολύσει το πρώτο μαζικό πογκρόμ του ναζιστικού καθεστώτος κατά των Εβραίων. Μέσα σε δύο ημέρες πυρπολήθηκαν πάνω από 250 συναγωγές, καταστράφηκαν και λεηλατήθηκαν πάνω από 7.000 εβραϊκές επιχειρήσεις, σκοτώθηκαν δεκάδες Εβραίοι, λεηλατήθηκαν εβραϊκά κοιμητήρια, σχολεία και σπίτια, ενώ η αστυνομία και το πυροσβεστικό σώμα

παρακολουθούσαν τα δρώμενα παραμένοντας αμέτοχοι θεατές. Τα πογκρόμ έγιναν γνωστά ως «Kristallnacht», δηλαδή η «Νύχτα των Κρυστάλλων» εξαιτίας των σπασμένων γυαλιών από τις βιτρίνες που γέμιζαν τους δρόμους. Έκτοτε, έγινε ευρύτερα γνωστή στον δυτικό κόσμο η λέξη πογκρόμ, η οποία προέρχεται από το ρήμα της Ρωσικής «громить» που σημαίνει «προκαλώ όλεθρο, συντρίβω». Ιστορικά, ο όρος δηλώνει τις βίαιες επιθέσεις των ντόπιων μη-εβραϊκών πληθυσμών κατά του εβραϊκού πλυθησμού στη Ρωσική Αυτοκρατορία και σε άλλες χώρες, όμως στην συνείδηση των περισσότερων είναι συνυφασμένος με τις διώξεις και το Ολοκαύτωμα των Εβραίων από το ναζιστικό καθεστώς της Γερμανίας.

Η ενορχηστρωμένη, πανεθνική εκστρατεία συλλογικής βίας της Νύχτας των Κρυστάλλων στις 9 και 10 Νοεμβρίου 1938, ήταν το αποκορύφωμα μιας μεγαλύτερης περιόδου μεμονωμένων περιστατικών βίας εναντίον των Εβραίων. Αυτά τα βίαια επεισόδια σε δημόσιους χώρους είχαν ξεκινήσει με τις εξεγέρσεις στη Βιέννη μετά το Anschluss (τη λεγομένη «Ένωση») της Αυστρίας το Μάρτιο. Επίσης, τα σπασμωδικά πογκρόμ που εκδηλώθηκαν τους πρώτους δύο μήνες του ναζιστικού καθεστώτος, οδήγησαν στην υιοθέτηση ενός νόμου στις 7 Απριλίου 1933, ο οποίος επέβαλε την απόλυση Εβραίων και κομμουνιστών από τη δημόσια διοίκηση. Τέτοια περιστατικά βίας συχνά συνοδεύονταν από λεηλασίες, όπως για παράδειγμα πυρπολήσεις συναγωγών, καταστροφή σπιτιών και επιχειρήσεων που ανήκαν σε Εβραίους, αλλά και μεμονωμένες επιθέσεις εναντίον ατόμων. Η Νύχτα των Κρυστάλλων όμως ήταν αναμφισβήτητα το μεγαλύτερο, το πιο καταστροφικό και το πιο καλά οργανωμένο από όλα αυτά τα «πογκρόμ».

Μετά τη Νύχτα των Κρυστάλλων, δεν επιτράπηκε στις επιχειρήσεις που ανήκαν σε Εβραίους να επαναλειτουργήσουν παρά μόνο υπό μη-εβραϊκή διεύθυνση. Στους Εβραίους επιβλήθηκε απαγόρευση κυκλοφορίας, γεγονός που περιόρισε τις ώρες κατά τις οποίες μπορούσαν να βρίσκονται εκτός σπιτιού. Η ζωή έγινε ακόμη πιο δύσκολη και για τα παιδιά και τους Εβραίους εφήβους στη Γερμανία και την Αυστρία. Ενώ ήδη δεν τους επιτρεπόταν η είσοδος σε μουσεία, δημόσιες παιδικές χαρές και σε πισίνες, πλέον εκδιώχτηκαν και από τα δημόσια σχολεία. Οι νεαροί Εβραίοι, όπως και οι γονείς τους, ζούσαν υπό καθεστώς απόλυτου φυλετικού διαχωρισμού στη Γερμανία. 30.000 Γερμανοεβραίοι άνδρες συνελήφθησαν επειδή είχαν διαπράξει το «έγκλημα» να είναι Εβραίοι. Τους έστειλαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου εκατοντάδες έχασαν τη ζωή τους. Επίσης ορισμένοι Εβραίοι άνδρες συνελήφθησαν και φυλακίστηκαν σε τοπικές φυλακές. Φτάνοντας σε απόγνωση, πολλοί ενήλικες Εβραίοι αυτοκτόνησαν. Οι περισσότερες οικογένειες κατέβαλαν απεγνωσμένες

προσπάθειες να εγκαταλείψουν τη χώρα, κάτι που ήταν και ο αρχικός σκοπός του κύματος βίας και τρομοκρατίας από το ναζιστικό καθεστώς.

Από το 1933 έως το 1945, η ναζιστική Γερμανία δημιούργησε περίπου 20.000 στρατόπεδα για τον εγκλεισμό των πολλών εκατομμυρίων θυμάτων της. Τα στρατόπεδα αυτά χρησιμοποιούνταν για διάφορους σκοπούς: άλλα ήταν στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας, κάποια αποτελούσαν προσωρινά κέντρα που λειτουργούσαν ως ενδιάμεσοι σταθμοί και άλλα ήταν κέντρα εξόντωσης που δημιουργήθηκαν κυρίως ή αποκλειστικά με σκοπό τις μαζικές δολοφονίες. Από την άνοδό του στην εξουσία το 1933, το Ναζιστικό καθεστώς φρόντισε αμέσως να δημιουργήσει φυλακές για τον περιορισμό και την εξόντωση των «εχθρών του κράτους». Τη γενική επίβλεψη και τον έλεγχο του συστήματος στρατοπέδων συγκέντρωσης ανέλαβαν τα SS, το 1934. Στα περισσότερα στρατόπεδα, οι κρατούμενοι ήταν αναγκασμένοι να φορούν φόρμες με χρωματιστά σήματα ανάλογα με την κατηγοριοποίησή τους: κόκκινα τρίγωνα για τους κομμουνιστές και άλλους πολιτικούς κρατούμενους, πράσινα τρίγωνα για τους κοινούς εγκληματίες, ροζ για τους ομοφυλόφιλους άνδρες, μωβ για τους Μάρτυρες του Ιεχωβά, μαύρο για τους Τσιγγάνους και κίτρινο για τους Εβραίους.

Μετά τη γερμανική εισβολή στην Πολωνία το Σεπτέμβριο του 1939, οι Ναζί εγκατέστησαν στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας όπου χιλιάδες αιχμάλωτοι πέθαναν από την εξάντληση, την πείνα και την έκθεση στα στοιχεία της φύσης. Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το σύστημα των ναζιστικών στρατοπέδων συγκέντρωσης διευρύνθηκε με ταχύτατους ρυθμούς. Πολλά από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, έγιναν τόποι τρομακτικών ιατρικών πειραμάτων πάνω στους ανθρώπους: πειράματα ευγονικής, στείρωσης, κατάψυξης κρατουμένων (ώστε να προσδιοριστεί ο τρόπος που το φαινόμενο αυτό μπορούσε να επηρεάσει τους πιλότους σε περίπτωση κατάρριψης του αεροσκάφους τους), δοκιμές πειραματικών ουσιών και θανατηφόρων φαρμάκων. Μετά την εισβολή των γερμανικών δυνάμεων στη Σοβιετική Ένωση τον Ιούνιο του 1941, τα Einsatzgruppen (κινητές ομάδες εξόντωσης) και, αργότερα, επιστρατευμένα τάγματα αξιωματούχων της Αστυνομίας Τάξης, κινήθηκαν πίσω από τις γερμανικές γραμμές και διεξήγαγαν μαζικές και βίαιες επιθέσεις κατά των Εβραίων, Ρομά, και στελεχών της Σοβιετικής Ένωσης και του Κομμουνιστικού κόμματος. Τα Γερμανικά SS και μονάδες της αστυνομίας, με τη βοήθεια μονάδων της Βέρμαχτ και των Waffen SS, δολοφόνησαν πάνω από ένα εκατομμύριο Εβραίους άνδρες, γυναίκες και παιδιά, καθώς και εκατοντάδες χιλιάδες άλλα άτομα. Πλέον, οι Ναζί αύξησαν τον αριθμό των στρατοπέδων αιχμαλώτων

πολέμου. Ορισμένα από τα νέα στρατόπεδα δημιουργήθηκαν σε ήδη υπάρχοντα στρατόπεδα συγκέντρωσης (όπως το Άουσβιτς) στην κατεχόμενη Πολωνία. Το στρατόπεδο του Λούμπλιν, το οποίο αργότερα έγινε γνωστό ως Μαϊντάνεκ, ιδρύθηκε το φθινόπωρο του 1941 για τη φύλαξη αιχμαλώτων πολέμου και στη συνέχεια μετατράπηκε σε στρατόπεδο συγκέντρωσης το 1943. Χιλιάδες Σοβιετικοί στρατιώτες σκοτώθηκαν εκεί, με σφαίρες ή δηλητηριώδη αέρια.

Για να διευκολυνθεί η εφαρμογή της «Τελικής Λύσης» (η γενοκτονία ή μαζική εξολόθρευση των Εβραίων), οι Ναζί δημιούργησαν κέντρα εξόντωσης στην Πολωνία, τη χώρα με το μεγαλύτερο εβραϊκό πληθυσμό. Τα κέντρα εξόντωσης είχαν σχεδιαστεί για την αποτελεσματική διεξαγωγή μαζικών δολοφονιών. Το Κέλμνο, το πρώτο κέντρο εξόντωσης, άνοιξε το Δεκέμβριο του 1941. Εβραίοι και Τσιγγάνοι εκτελούνταν σε φορητά-θαλάμους αερίων. Το 1942 οι Ναζί άνοιξαν τα κέντρα εξόντωσης Μπέλζεκ, Σόμπιμπορ και Τρεμπλίνκα για τη συστηματική εξολόθρευση των Εβραίων της περιοχής Generalgouvernement (τα εδάφη στο εσωτερικό της κατεχόμενης Πολωνίας). Κατασκευάστηκαν θάλαμοι αερίων (δωμάτια που γέμιζαν με δηλητηριώδη αέρια για τη δολοφονία των ανθρώπων που βρίσκονταν μέσα) για να αυξήσουν τη δολοφονική αποτελεσματικότητα και να περιορίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο την άμεση, προσωπική εμπλοκή των δραστών. Στο σύμπλεγμα στρατοπέδων του Άουσβιτς, το κέντρο εξόντωσης Μπίρκεναου διέθετε τέσσερις θαλάμους αερίων. Κατά τη διάρκεια των εκτοπισμών προς το στρατόπεδο, έως και 6.000 Εβραίοι δολοφονούνταν με αέρια εκεί κάθε ημέρα.

Οι Εβραίοι στις κατεχόμενες από τους Ναζί χώρες συχνά μεταφέρονταν πρώτα σε προσωρινά στρατόπεδα όπως το Βέστερμποκ στην Ολλανδία ή το Ντρανσί στη Γαλλία καθ' οδόν προς τα κέντρα εξόντωσης της κατεχόμενης Πολωνίας. Τα προσωρινά στρατόπεδα αποτελούσαν συνήθως τον τελευταίο σταθμό πριν από τη μεταφορά σε ένα κέντρο εξόντωσης. Εκατομμύρια άτομα φυλακίστηκαν και κακοποιήθηκαν σε όλους τους τύπους Ναζιστικών στρατοπέδων. Υπό την επίβλεψη των SS, οι Γερμανοί και οι συνεργοί τους δολοφόνησαν περισσότερα από τρία εκατομμύρια Εβραίους μόνο στα κέντρα εξόντωσης. Ένα ελάχιστο ποσοστό όσων φυλακίστηκαν στα ναζιστικά στρατόπεδα κατόρθωσαν να επιβιώσουν. Η συστηματική, προγραμματική, και κρατική πολιτική πρακτική διώξεων και εξόντωσης του εβραϊκού πληθυσμού της Ευρώπης από το ναζιστικό καθεστώς και τους συνεργάτες του έμεινε γνωστή στην ιστορία ως Ολοκαύτωμα. Η λέξη της Αγγλικής «Holocaust» προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «ολοκαύτωμα» και σημαίνει κυριολεκτικά "πλήρως καμμένη προσφορά θυσίας" σε θεό.

Οι Εβραίοι όμως, δεν ήταν η μόνη από τις πληθυσμιακές ομάδες που υπέστησαν διωγμούς για φυλετικούς λόγους στη ναζιστική Γερμανία και στην ελεγχόμενη από τη Γερμανία Ευρώπη. Οι Νόμοι της Νυρεμβέργης του 1935 (οι οποίοι καθόριζαν τους Εβραίους ως φυλή βάσει αίματος) αργότερα εφαρμόστηκαν και στους Ρομά. Χρησιμοποιώντας τις παραδοσιακές προκαταλήψεις της γερμανικής κοινωνίας, οι Ναζί όριζαν τους Ρομά ως επιρρεπείς λόγω φυλετικής καταγωγής στην "οκνηρία" και την "αντικοινωνικότητα" με κληρονομική τάση στις μικροαπατεωνιές. Μεταξύ των πρώτων που θανατώθηκαν στα φορτηγά-θαλάμους αερίων στο κέντρο εξόντωσης Κέλμνο στην κατεχόμενη από τη Γερμανία Πολωνία στις αρχές του 1942, ήταν Ρομά που είχαν εκτοπιστεί από το «Μεγάλο Γερμανικό Ράιχ» στο γκέτο της Λοντζ. Τα SS και οι αστυνομικές αρχές εκτόπισαν περισσότερους από 20.000 Ρομά στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Άουσβιτς-Μπίρκεναου, στο οποίο οι αρχές του στρατοπέδου τους θανάτωσαν σχεδόν όλους στους θαλάμους αερίων. Στα κατεχόμενα από τη Γερμανία τμήματα της Σοβιετικής Ένωσης, αξιωματικοί του στρατού, των SS και της αστυνομίας της Γερμανίας εκτέλεσαν δεκάδες χιλιάδες ντόπιους Ρομά, συχνά με τη χαλκευμένη αιτιολογία ότι οι Ρομά επιδίδονταν σε κατασκοπία υπέρ των σοβιετικών αρχών.

Ο κατάλογος των θυμάτων που οδηγήθηκαν στην εξόντωση για φυλετικούς λόγους δεν σταματούσε εκεί. Έχοντας και τη συνεργασία πρόθυμων υποστηρικτών στις κοινότητες του ιατρικού και υγειονομικού προσωπικού καθώς και του προσωπικού των υπηρεσιών πρόνοιας, οι Ναζί θεωρούσαν τα έγκλειστα σε ιδρύματα άτομα με αναπηρία εκ γενετής ως απειλή για την γερμανική φυλή. Η ηγεσία των Ναζί ήταν αποφασισμένη να χρησιμοποιήσει τον πόλεμο ως ευκαιρία για την εξόντωση ατόμων με αναπηρίες που ζούσαν σε ιδρύματα, αλλά δεν θεωρούνταν ικανά προς εργασία. Στη δεκαετία του 1930, ψηφίστηκαν νόμοι που απαιτούσαν την απογραφή ατόμων που θεωρούνταν «άχρηστα παράσιτα» σε ιδρύματα σε όλη τη γερμανική επικράτεια. Μετά από τους νόμους αυτούς, αξιωματούχοι της προσωπικής καγκελαρίας του Χίτλερ –σε συνεργασία με αξιωματούχους του γερμανικού Υπουργείου Υγείας και της γερμανικής Εγκληματολογικής Αστυνομίας- κατέστρωσαν τα σχέδια και τις διαδικασίες για τρεις επιχειρήσεις εξόντωσης. Οι επιχειρήσεις αυτές περιγράφονταν με τον γενικό όρο «Ευθανασία». Και οι τρεις πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του πολέμου: 1) περίπου 5.000 έγκλειστα μικρά παιδιά με αναπηρίες δολοφονήθηκαν σε ιδρύματα σε Γερμανία και Αυστρία 2) στην «Επιχείρηση T4» (από τη διεύθυνση της Καγκελαρίας του Χίτλερ στον αριθμό 4 της οδού Τιεργκαρτενστράσε στο Βερολίνο), περίπου 70.000 έγκλειστοι ενήλικες δολοφονήθηκαν σε έξι κέντρα εξόντωσης και χιλιάδες κρατούμενοι που δεν ήταν

πλέον ικανοί προς εργασία σκοτώθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης 3) περίπου 110.000 άλλοι έγκλειστοι ενήλικες με αναπηρίες δολοφονήθηκαν σε ιδρύματα σε όλη την επικράτεια του «Μεγάλου Γερμανικού Ράιχ». Η συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων της «Επιχείρησης T4» δολοφονήθηκαν σε θαλάμους αερίων. Τα υπόλοιπα θύματα πέθαναν από υποσιτισμό, σκόπιμη παραμέληση χορήγησης θεραπευτικής αγωγής, δηλητηρίαση και θανατηφόρο ένεση.

Το ναζιστικό καθεστώς καταδίωξε επίσης και τους ομοφυλόφιλους άντρες, των οποίων η σεξουαλική συμπεριφορά θεωρείτο εμπόδιο για τη διατήρηση του γερμανικού έθνους και στοιχείο διαφθοράς και ανηθικότητας για τη γερμανική κοινωνία. Ασκήθηκε δίωξη σε δεκάδες χιλιάδες ομοφυλόφιλους για θεωρούμενες ομοφυλοφιλικές πράξεις ή συμπεριφορές. Περίπου 50.000 άνδρες εξέτισαν ποινές φυλάκισης έχοντας καταδικαστεί ως ομοφυλόφιλοι, ενώ άγνωστος αριθμός κλείστηκε σε ψυχιατρικές κλινικές. Άλλοι ευνουχίστηκαν με δικαστικές αποφάσεις ή κατ' εξαναγκασμό. Εκτιμήσεις βασισμένες σε αποσπασματικά στοιχεία δείχνουν ότι 5.000 ως 15.000 άνδρες φυλακίστηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, όπου πολλοί εξ αυτών δολοφονήθηκαν ή πέθαναν από την πείνα, τους ξυλοδαρμούς και την εξάντληση. Στη ρατσιστική πρακτική της ευγονικής, οι γυναίκες αξιολογούνταν κυρίως από την ικανότητά τους ή μη να κάνουν παιδιά. Το ναζιστικό καθεστώς θεωρούσε ότι οι ομοφυλόφιλες γυναίκες ήταν σε θέση να μπουν στη διαδικασία της αναπαραγωγής γι' αυτό και δεν διώχθηκαν τόσο συστηματικά όσο οι άνδρες ομοφυλόφιλοι. Παρ' όλ' αυτά οι ενώσεις τους και τα σημεία συναναστροφών τους έκλεισαν.

Πέραν των θυμάτων που στοχοποιήθηκαν για φυλετικούς λόγους, οι Γερμανοί όπως προαναφέρθηκε καταδίωξαν, φυλάκισαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης και σκότωσαν πραγματικούς και υποτιθέμενους πολιτικούς αντιπάλους του ναζιστικού καθεστώτος εντός της Γερμανίας όπως οι κομμουνιστές, οι σοσιαλιστές, οι σοσιαλδημοκράτες και οι ηγέτες των συνδικαλιστικών ενώσεων. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονταν καθολικοί και λουθηρανοί κληρικοί καθώς οι ναζιστές περιφρονούσαν το Χριστιανισμό για τις ιουδαϊκές του ρίζες και τη ριζική αντίθεση της Χριστιανικής Διδασκαλίας προς τη ναζιστική ιδεολογία και αντίληψη του πολιτισμού.

Ο Χίτλερ, για λόγους στρατηγικής, φρόντισε να συγκαλύψει τους στόχους του και υπέγραψε «κονκορδάτο» με το Βατικανό το 1934. Όμως, σταδιακά μέχρι το 1939, τα ιδιωτικά χριστιανικά και τα εκκλησιαστικά σχολεία είχαν κλείσει και η πρόσβαση των κληρικών στα σχολεία εμποδίστηκε. Η χιτλερική νεολαία επιδίδονταν συχνά σε αντιχριστιανικούς βανδαλισμούς με βεβηλώσεις εκκλησιών και καταστροφές

αγαλμάτων αγίων και προσκυνημάτων ενώ χιλιάδες ιερέων συνελήφθησαν, με κατηγορίες περί ανηθικότητας ή λαθρεμπορίου ξένου συναλλάγματος.

Το ναζιστικό καθεστώς στράφηκε εναντίον και των Μαρτύρων του Ιεχωβά οι οποίοι αρνούσαν να ορκιστούν ή να υπηρετήσουν στρατιωτική θητεία. Περίπου 3.000 Μάρτυρες του Ιεχωβά φυλακίστηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Σχεδόν το ένα τρίτο εξ αυτών πέθανε σε αυτά. Άλλοι 250 εκτελέστηκαν μετά την καταδίκη τους από στρατοδικείο. Τέλος, αξιωματούχοι του τομέα της Δίωξης Εγκλήματος της γερμανικής Αστυνομίας συνέλαβαν και φυλάκισαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους που χαρακτηρίστηκαν ως αντικοινωνικοί, καθώς και πραγματικοί ή θεωρούμενοι κατά συρροή εγκληματίες, κι ας μην είχαν διαπράξει νέο έγκλημα ή παράβαση. Χιλιάδες «αντικοινωνικοί» και «εγκληματίες» κρατούμενοι δολοφονήθηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Τα εκατομύρια των θυμάτων του Ναζιστικού καθεστώτος στάθηκαν αφορμή για την δημιουργία ενός νέου όρου, της «γενοκτονίας». Ηδη από το 1933, σε ένα διεθνές συνέδριο, ο Αμερικανός νομικός Ραφαέλ Λέμκιν είχε προτείνει τη θέσπιση διεθνούς συνθήκης που θα προέβλεπε την τιμωρία κάθε είδους επιθέσεων εις βάρος εθνικών, θρησκευτικών και εθνοτικών ομάδων. Το 1944, στο βιβλίο του «Η διοίκηση του Άξονα στην κατεχόμενη Ευρώπη», χρησιμοποίησε για πρώτη φορά τον νεολογισμό «genocide» θέλωντας να αποδώσει εννοιολογικά την ιστορική μοναδικότητα της ναζιστικής πολιτικής των συστηματικών δολοφονιών, συμπεριλαμβανομένου και του αφανισμού των Εβραίων της Ευρώπης. Η λέξη «genocide» συνδυάζει τα συνθετικά geno-, από την ελληνική λέξη «γένος», και -cide, από τη λατινική λέξη για τη δολοφονία. Το επόμενο έτος το Διεθνές Στρατοδικείο που συγκλήθηκε στη Νυρεμβέργη της Γερμανίας απήγγειλε κατηγορίες ενάντια σε ανώτατα στελέχη των Ναζί. Η λέξη «γενοκτονία», όπως και ο επίσης κομβικός όρος «εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας», περιλαμβανόταν στο κατηγορητήριο αλλά ως περιγραφικός και όχι ως νομικός όρος.

Ακολούθησαν ζυμώσεις στους κόλπους του ΟΗΕ και, τρία χρόνια αργότερα, τον Δεκέμβριο του 1948, θεσπίστηκε στη Γενική Συνέλευση η «Συνθήκη για την Πρόληψη και την Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας», η οποία αποτελείται από 19 άρθρα. Η συνθήκη διακηρύττει ότι «η γενοκτονία, συντελουμένη είτε εν καιρώ ειρήνης είτε εν καιρώ πολέμου, τυγχάνει έγκλημα διεθνούς δικαίου» και οι συμβαλλόμενοι «αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν να προλαμβάνουν και να τιμωρούν τούτο». Στο άρθρο 2 δινόταν ο ορισμός της γενοκτονίας: «οποιαδήποτε από τις ακόλουθες

πράξεις οι οποίες διαπράττονται με την πρόθεση καταστροφής, εν όλω ή εν μέρει, μιας εθνικής, εθνοτικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας ως τέτοιας α) ανθρωποκτονία μελών της ομάδας, β) πρόκληση βαρείας σωματικής ή διανοητικής βλάβης σε μέλη της ομάδας, γ) με πρόθεση επιβολής επί της ομάδας συνθηκών ζωής υπολογισμένων να επιφέρουν τη φυσική καταστροφή της εν όλω ή εν μέρει, δ) επιβολή μέτρων που σκοπεύουν στην παρεμπόδιση των γεννήσεων εντός της ομάδας, ε) διά της βίας μεταφορά παιδιών της ομάδας σε άλλη ομάδα». Επιπροσθέτως, η συνθήκη καθιστούσε σαφές ότι όσοι συμμετέχουν, εμμέσως ή αμέσως, σε ένα τέτοιο έγκλημα τιμωρούνται «ανεξαιρέτως αν έδρασαν με συνταγματικότητα, με δημόσια εντολή ή ατομικά». Μάλιστα, «τα άτομα που διέπραξαν γενοκτονία θα τιμωρούνται ανεξάρτητα αν είναι μέλη κυβέρνησης, κρατικοί λειτουργοί ή ιδιώτες», ενώ θα δικάζονται «στη χώρα που έχει διαπραχθεί το αδίκημα ή σε κάποιο διεθνές ποινικό δικαστήριο που θα γίνει αποδεκτό από τους συμβαλλόμενους».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αβτζιγιάννης, Κ 2007, « Χαλύβδινος όλεθρος-Τα Waffen SS (Βιβλίο Ι)», εκδόσεις Πυρπολητής.

Αδόλφος Χίτλερ: Η άνοδος, η σφαγή, η κατάρρευση, Αθήνα, Ελευθεροτυπία/Ιστορικά, 2008

Η Δημοκρατία της Βαϊμάρης 1919-1933: Ο προθάλαμος του Χίτλερ, τεύχος της περιοδικής έκδοσης Ιστορικό Αρχείο της εφημ. Επενδυτής, 13 Οκτωβρίου 2012.

Πολ Μαράτσιν, 2005, «Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών- Οι 48 ώρες που άλλαξαν τον κόσμο», εκδόσεις Κοχλίας.

Στάνλει, Πέιν 2000, «Η ιστορία του φασισμού 1914-1945», εκδόσεις Φιλίστωρ.

Τα φοβερά ντοκουμέντα: Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών, εκδόσεις Mondatori-Φυτράκης, 1974.

Κεφάλαιο 5: Συγκριτική ανάλυση των συνεπειών της τρομοκρατικής βίας των παραπάνω κινήματων (θύματα, καταστροφές κτλ.)

Ο 20ός αιώνας είναι ο αιώνας του ολοκληρωτισμού, δηλαδή απολυταρχικών καθεστώτων κεντρικά οργανωμένων, όπου το κράτος και η πολιτική τείνουν να απορροφήσουν όλες τις πτυχές της κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Ο ολοκληρωτισμός πλέον διαθέτει δυνατότητες που του παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία και ο σύγχρονος κρατικός συγκεντρωτισμός, που δεν είχαν αυταρχικά καθεστώτα προηγούμενων εποχών. Σ' αυτές τις δυνατότητες περιλαμβάνεται η μαζική προπαγάνδα, η μαζική καταπίεση και η μαζική εξολόθρευση. Σ' αυτόν τον τρομερό αιώνα, τα ολοκληρωτικά καθεστώτα διέπραξαν μαζικά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η κρατική τρομοκρατία που εξαπέλυσαν ήταν θεωρητικά νομιμοποιημένη αφού εδράζονταν στη λαϊκή βούληση που έφερε αυτά τα κινήματα στην εξουσία και πραγματοποιούνταν μέσα από νόμιμες κρατικές δομές που στόχο είχαν την προστασία του δημοσίου συμφέροντος.

Η κομμουνιστική εξουσία έχει νωρίς εξαρχής χαρακτηριστεί από τη μαζική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για να επιτύχουν και να διατηρήσουν την εξουσία, τα κομμουνιστικά καθεστώτα πήγαν πιο πέρα από τις ατομικές δολοφονίες και τις τοπικές σφαγές και ενσωμάτωσαν τρομοκρατικές πρακτικές στο σύστημα εξουσίας. Είναι αλήθεια πως αρκετά χρόνια μετά την εγκαθίδρυση του καθεστώτος στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, και μετά από δεκάδες χρόνια στην Σοβιετική Ένωση και την Κίνα, ο τρόμος έχασε λίγο από την αρχική του ισχύ. Ωστόσο η «ανάμνηση του τρόμου» έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στις κοινωνίες, η ενδεχόμενη απειλή υποκατέστησε τις πραγματικές ωμότητες. Ακόμα, αν εμφανιζόταν ανάγκη, τα καθεστώτα κατέφυγαν στον τρόπο όπως φαίνεται από την Τσεχοσλοβακία το 1968, την Πολωνία το 1971, 1976 και 1981 ή την Κίνα το 1989. Αυτός ο κανόνας ισχύει για όλα τα ιστορικά και τρέχοντα κομμουνιστικά καθεστώτα ανεξάρτητα χώρας.

Σύμφωνα με προσεκτικούς υπολογισμούς (ακριβή στοιχεία δεν είναι διαθέσιμα) ο αριθμός των ατόμων που σκοτώθηκαν από τα κομμουνιστικά καθεστώτα, κατανεμημένα κατά χώρες ή περιοχές μπορεί να δοθεί ως εξής:

1. Σοβιετική Ένωση: 20 εκατομμύρια θύματα
2. Κίνα: 65 εκατομμύρια
3. Βιετνάμ: 1 εκατομμύριο
4. Βόρειος Κορέα: 2 εκατομμύρια
5. Καμπότζη: 2 εκατομμύρια
6. Ανατολική Ευρώπη: 1 εκατομμύριο
7. Λατινική Αμερική: 150.000
8. Αφρική: 1,7 εκατομμύρια
9. Αφγανιστάν 1,5 εκατομμύρια

Το σύνολο πλησιάζει τα 100 εκατομμύρια νεκρούς. Σ' αυτό το σημείο ο Βλαντίμιρ Μπουκόβσκι εύστοχα παρατηρεί ότι τα θύματα της Ιεράς Εξέτασης ήταν συνολικά 5.000 σε διάστημα 300 ετών, ενώ ο Στάλιν με μια μονογραφή έστειλε στο απόσπασμα 6.600 άτομα.

Αυτοί οι αριθμοί περιλαμβάνουν μια ποικιλία καταστάσεων: ατομικές και ομαδικές εκτελέσεις, θανάτους σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, θύματα πείνας και εκτοπίσεων. Από την άποψη του αριθμού θυμάτων, η λίστα των πιο σημαντικών κομμουνιστικών εγκλημάτων περιλαμβάνει τα παρακάτω:

1. Ατομικές και ομαδικές εκτελέσεις ανθρώπων που θεωρούνταν πολιτικοί αντίπαλοι, χωρίς ή με αυθαίρετες δίκες, αιματηρές καταστολές διαδηλώσεων και απεργιών, θανάτωση ομήρων και αιχμαλώτων πολέμου στη Ρωσία το 1918-22. Έλλειψη πρόσβασης σε αρχεία (καθώς και έλλειψη οποιοδήποτε ντοκουμέντων για αναρίθμητες εκτελέσεις) κάνει αδύνατο το να δοθούν ακριβείς αριθμοί, αλλά ο αριθμός των θυμάτων αποτιμάται σε δεκάδες χιλιάδες
2. Θάνατος από πείνα περίπου 5 εκατομμυρίων ατόμων ως αποτέλεσμα επιτάξεων, ιδιαίτερα στην Ουκρανία το 1921-1923
3. Εξόντωση 300.000-500.000 Κοζάκων μεταξύ 1919 και 1920
4. Δεκάδες χιλιάδες χάθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης (πάλι η έλλειψη πρόσβασης σε αρχεία κάνει την έρευνα αδύνατη)
5. 690.000 άτομα καταδικάστηκαν αυθαίρετα σε θάνατο και εκτελέστηκαν ως αποτέλεσμα του «διωγμού» στο κομμουνιστικό κόμμα το 1937-1938. Χιλιάδες άλλοι εκτοπίστηκαν ή τοποθετήθηκαν σε στρατόπεδα. Συνολικά μεταξύ 1ης Οκτώβρη 1936 και 1ης Νοέμβρη 1938 περίπου 1.565.000 συνελήφθησαν και από αυτούς 668.305 εκτελέστηκαν. Εκατομμύρια εκτοπίστηκαν το 1930-1932

- (σύμφωνα με πολλούς μελετητές αυτά τα νούμερα είναι υποτιμημένα και θα πρέπει να επαληθευτούν όταν όλα τα αρχεία γίνουν προσβάσιμα)
6. Χιλιάδες απλοί άνθρωποι στην Σοβιετική Ένωση κατηγορήθηκαν για σχέσεις με τους «εχθρούς» και εκτελέστηκαν την περίοδο πριν τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Για παράδειγμα το 1937 περίπου 144.000 άνθρωποι συνελήφθησαν και από αυτούς 110.000 εκτελέστηκαν αφού κατηγορήθηκαν για επαφές με Πολωνούς πολίτες που ζούσαν στην Σοβιετική Ένωση. Επίσης το 1937, 42.000 εκτελέστηκαν στη βάση ότι είχαν σχέσεις με Γερμανούς εργάτες στην ΕΣΣΔ
 7. 6 εκατομμύρια Ουκρανοί πέθαναν από την πείνα ως αποτέλεσμα μιας εσκεμμένης κρατικής πολιτικής το 1932-1933. Ο λιμός χρησιμοποιήθηκε ως πολιτικό όπλο από αρκετά κομμουνιστικά καθεστώτα και όχι μόνο στη Σοβιετική Ένωση
 8. Δολοφονίες και εκτοπίσεις εκατοντάδων χιλιάδων Πολωνών, Ουκρανών, Λιθουανών, Εσθονών, Μολδαβών και κατοίκων της Βεσσαραβίας το 1941 και 1944-45
 9. Εκτόπιση των Γερμανών του Βόλγα το 1941, των Τατάρων της Κριμαίας το 1943, Τσετσένων και Ινγκούς το 1944

Από όλα όμως τα κομμουνιστικά καθεστώτα, η μαοϊκή εμπειρία εκπλήσσει με το εύρος των μαζών που εμπλέκονται. Ο R.J. Rummel εκτιμά τον αριθμό των νεκρών της Κίνας μεταξύ των ετών 1949-1987 σε 35.236.000 (Rummel 1994). Αυτό αποκλείει τα 38.000.000 εκατομμύρια που πέθαναν από την πείνα κατά τη διάρκεια του «Μεγάλου Άλματος προς τα Εμπρός». Ο Rummel πείστηκε ότι η κινεζική κυβέρνηση ήταν άμεσα υπεύθυνη για την πείνα, αυξάνοντας έτσι την αρχική εκτίμηση του κατά 38.000.000 (Rummel 2005). Ακόμα 1.000 θύματα προστέθηκαν κατά τα γεγονότα στην πλατεία Τιενανμέν το 1989 (Courtois 1999). Επίσης γενοκτονικές διαστάσεις παίρνουν και οι απώλειες των Θιβετιανών: ένας στους δέκα έως ένα στους πέντε κατοίκους της «Σκεπής του Κόσμου» χάθηκε ως επακόλουθο της κινεζικής κατοχής. Ο Ντίκφτερ υποστήριξε ότι αυτή η περίοδος της κινεζικής ιστορίας είναι από τις πλέον αιματηρές στην Ιστορία: «Μπορεί να συγκριθεί με τα Γκουλάγκ και το Ολοκαύτωμα, ως ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα του 20ού αιώνα. Έχει αναλογίες με τη γενοκτονία στην Καμπότζη επί Ερυθρών Χμερ, μόνο που ήταν 20 φορές χειρότερη».

Η συνολοποίηση των θυμάτων του κομμουνισμού δεν σημαίνει άρνηση της ετερογένειας στις καταστάσεις που τα προκάλεσαν, αλλά ότι η εγκληματικότητα του καθεστώτος είναι συστηματική και όχι συμπτωματική. Αλλιώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι κάθε διαφορετική περίπτωση έχει τη δική της ιδιαιτερότητα και δεν έχει καμία σχέση με την φύση του κομμουνιστικού καθεστώτος.

Μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αρκετά ήταν τα περιστατικά βίας των ναζιστών εναντίον των πολιτικών τους αντιπάλων. Περιλάμβαναν ξυλοδαρμούς, εμπρησμούς, βασανισμούς ακόμα και δολοφονίες, δεν ήταν όμως προμελετημένα και κεντρικά οργανωμένα καθώς το Ναζιστικό Κόμμα δεν είχε ακόμα ανέβει στην εξουσία. Τα περιστατικά που πρωτοεμφανίστηκε η οργανωμένη και κρατική πλέον τρομοκρατία ήταν η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών και αργότερα η Νύχτα των Κρυστάλλων. Στην πρώτη εξολοθρεύτηκαν περίπου χίλιοι εσωκομματικοί αντίπαλοι του Χίτλερ ενώ στη δεύτερη έφτασε στο απόγειο ο προπολεμικός διωγμός των Εβραίων καθώς εκατοντάδες σκοτώθηκαν, χιλιάδες φυλακίστηκαν ενώ καταστράφηκαν οι Συναγωγές και οι περιουσίες τους. Συνολικά περίπου 20.000 πολιτικοί αντίπαλοι του Ναζισμού εξολοθρεύτηκαν με ή χωρίς δίκη την περίοδο 1933-1939. Αλλά χρειάστηκε να αρχίσει ο πόλεμος και προπάντων η επίθεση εναντίον της ΕΣΣΔ, για να αποχαλινωθεί η ναζιστική τρομοκρατία, που ο απολογισμός της είναι ο παρακάτω:

1. 5,1-6 εκατομμύρια Εβραίοι
2. 1,8-1,9 εκατομμύρια Πολωνοί και Σοβιετικοί (αριθμός που περιλαμβάνει όλους εκείνους που δολοφονήθηκαν σε εκτελέσεις ή εκείνους που πέθαναν σε φυλακές, εξαναγκασμένη εργασία και στρατόπεδα συγκέντρωσης)
3. 150-200.000 Ρομά
4. 100.000 άτομα με αναπηρία
5. 200.000 περίπου εχθροί του καθεστώτος (αριστεροί, μασόνοι, ομοφυλόφιλοι, μάρτυρες του Ιεχωβά κ.α)

Στα θύματα αυτά προστίθενται 8 εκατομμύρια που υπέφεραν σε καταναγκαστικά έργα και 1.6 εκατομμύρια κρατουμένων σε στρατόπεδα συγκέντρωσης που επιβίωσαν. Το πλέον όμως ιστορικά στιγματισμένο έγκλημα του Ναζισμού είναι το Ολοκαύτωμα των Εβραίων που όπως αναφέραμε παραπάνω είχε περίπου έξι εκατομμύρια θύματα. Πρόκειται ίσως για την πλέον συστηματική και κεντρικά οργανωμένη επιχείρηση εξολόθρευσης συγκεκριμένης φυλετικής ομάδας, η οποία οδήγησε στην νομική θέσπιση των όρων «γενοκτονία» και «εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας».

Ο Ιταλικός Φασισμός από την άλλη, ο πρώτος που εφαρμόστηκε και διεκδίκησε ανοιχτά το προσωνύμιο του «ολοκληρωτισμού», έριξε βέβαια στις φυλακές και συχνά κακομεταχειρίστηκε τους πολιτικούς του αντιπάλους. Ωστόσο, σπάνια έφτανε στη δολοφονία και, στο μέσον της δεκαετίας του '30, η Ιταλία μετρούσε εκατοντάδες πολιτικών κρατουμένων και μερικές εκατοντάδες «κορυφινάτι» - εκτοπισμένους στα νησιά υπό επιτήρηση - αλλά και αρκετές χιλιάδες πολιτικούς εξόριστους.

Πιο συγκεκριμένα, τα θύματα της πολιτικής διαμάχης κατά την ταραγμένη περίοδο 1919-1922 ήταν περίπου 2.000, εκ των οποίων λίγα παραπάνω από τα μισά ήταν αντίπαλοι του φασισμού. Έπειτα από την Πορεία στη Ρώμη και την εγκαθίδρυση του Φασιστικού καθεστώτος έγιναν μεν διώξεις εναντίον των αντιπάλων του φασισμού, όμως μέχρι το 1940 πραγματοποιήθηκε μόνο μία εκτέλεση αντιφρονούντα και δέκα εκτελέσεις Σλοβένων τρομοκρατών. Το καθεστώς του Μουσολίνι ήταν σαφώς βίαιο και αυταρχικό. Σίγουρα γίνονταν επιθέσεις και ασκούσαν τρομοκρατία εναντίον των αντιφρονούντων. Σίγουρα η φασιστική βία ήταν πιά οργανωμένη και εντατικότερη. Δεν υπήρχε όμως ένα οργανωμένο και συνολικό σχέδιο συστηματικής εξόντωσης εσωκομματικών και εξωκομματικών αντιπάλων, ούτε η στοχοποίηση και τα πογκρόμ εναντίον συγκεκριμένων φυλετικών, πολιτικών και κοινωνικών ομάδων.

Συγκρίνοντας τα παραπάνω στοιχεία, προκύπτει ότι τα επίπεδα της βίας καθώς και ο αριθμός των θυμάτων από τις πρακτικές του Ιταλικού Φασισμού, ποτέ δεν έφτασαν στα δυσθεώρητα ύψη αυτών του Ναζισμού και του Κομμουνισμού. Αυτή η διαπίστωση έρχεται σε αντίθεση με τα την κοινή αντίληψη και την χρήση των τριών όρων, Φασισμός-Ναζισμός-Κομμουνισμός. Πιο συγκεκριμένα ο όρος φασισμός χρησιμοποιείται ευρύτερα (κι επικαλύπτει τον όρο ναζισμό) για να χαρακτηρίσει όχι μόνο τα κινήματα που έχουν φασιστικές ιδεολογικές καταβολές αλλά και κινήματα ή καθεστώτα που είναι αυταρχικά, συντηρητικά ή ακόμα και νεοφιλελεύθερα. Γενικά, ο φασισμός δεν αποτελεί πλέον έναν πολιτικό όρο με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (όπως ο αντικοινοβουλευτισμός, ο αντιασπισμός, ο αντικαπιταλισμός κτλ) αλλά έναν αρνητικό προσδιορισμό που αποδίδεται σε όσους έχουν τάση προς την βία και τον αυταρχισμό. Έτσι, φασίστες χαρακτηρίζονται σήμερα συντηρητικοί δεξιοί, νεοφιλελεύθεροι ακόμα και απολίτικοι χούλιγκαν των γηπέδων. Ο φασισμός όμως δεν μπορεί να συγκριθεί σε τίποτα με την αγριότητα και την τρομοκρατία που άσκησε το αδερφό ιδεολογικό κίνημα του Ναζισμού, αλλά και το αντίπαλο δέος δηλαδή ο Κομμουνισμός.

Ακόμη, ο φασισμός θεωρείται σήμερα συνώνυμο του ολοκληρωτισμού. Και όντως, η έννοια του ολοκληρωτισμού γεννήθηκε στην Ιταλία το 1925, όταν ο Υπουργός Παιδείας και φιλόσοφος Τζοβάνι Τζεντίλε χρησιμοποίησε τον όρο *totalitario* αναφερόμενος στη δομή και τους στόχους του καθεστώτος Μουσολίνι. Αυτό σήμαινε την ολοκληρωτική καθοδήγηση όσον αφορά τους εθνικούς στόχους με βάση την οργανική ενότητα κυβέρνησης, οικονομικής δραστηριότητας και κοινωνίας και την επαναφορά δια της βίας και της τρομοκρατίας όσων αποκλίνουν από αυτούς τους στόχους. Το παράδοξο είναι ότι οι αναλυτές της ολοκληρωτικής διακυβέρνησης αναγνωρίζουν ότι η φασιστική Ιταλία δεν υπήρξε ποτέ δομικά ολοκληρωτική.

Την δεκαετία που ακολούθησε την εγκαθίδρυση του συστήματος του Μουσολίνι, η δικτατορία του προλεταριάτου στη Σοβιετική Ένωση επεκτεινόταν ταχύτατα από τον Στάλιν σε ένα ολοκληρωμένο κρατικό σοσιαλιστικό σύστημα το οποίο είχε τον απόλυτο έλεγχο πάνω στην οικονομία και σε όλους τους επίσημους θεσμούς, επιτυγχάνοντας την σχεδόν πλήρη υποταγή της κοινωνίας στο κράτος κάτι που δεν έγινε ποτέ στην φασιστική Ιταλία. Μερικά χρόνια αργότερα, το χιτλερικό καθεστώς στη Γερμανία με την αποτελεσματική του πολιτική, τη στρατιωτική ισχύ, τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και τελικά τις πολιτικές εξόντωσης στις περιοχές που καταλάμβανε, φαινόταν να δημιουργεί ένα μη κομμουνιστικό εθνικοσοσιαλιστικό ισοδύναμο του σταλινικού καθεστώτος. Αυτά τα δύο καθεστώτα προσέφεραν τα κύρια μοντέλα γι' αυτό που οι πολιτικοί αναλυτές, ιδιαίτερα μεταξύ του 1940 και του 1960, έτειναν να αποκαλούν ολοκληρωτισμό. Η Ιταλία του Μουσολίνι δεν έμοιαζε με κανένα από τα δύο.

Προκύπτει λοιπόν, ότι ο Φασισμός ήταν πολύ ηπιότερος του Ναζισμού και του Κομμουνισμού όσον αφορά τις πρακτικές που χρησιμοποίησε και τα αποτελέσματα τους. Με βάση όμως τους αριθμούς, προκύπτει επίσης ότι ο Κομμουνισμός είχε πολύ περισσότερα θύματα και καταστροφές από τον Ναζισμό. Εδώ, δεν πρέπει να οδηγηθούμε σε βιαστικά συμπεράσματα καθώς υπάρχει μία σημαντική ανισομέρεια. Η έκταση του Ναζισμού ήταν πολύ μικρότερη του Κομμουνισμού, τόσο γεωγραφικά όσο και χρονικά. Συγκεκριμένα, το ναζιστικό καθεστώς είχε διάρκεια ζωής από το 1933 έως το 1945 ενώ η Σοβιετική Ένωση από την Οκτωβριανή Επανάσταση το 1917 έως το 1991. Πολλά μάλιστα βίαια και αυταρχικά κομμουνιστικά καθεστώτα συνεχίζουν να υπάρχουν μέχρι σήμερα όπως για παράδειγμα η Β. Κορέα.

Αντίστοιχα, το ναζιστικό καθεστώς αναπτύχθηκε μόνο μέσα στη Γερμανία και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μπόρεσε να επεκταθεί διά της κατοχής στην ΒΔ

Ευρώπη καθώς και την Α. Ευρώπη, για ένα μικρό όμως χρονικά διάστημα 4-5 ετών. Δεν μπορεί ούτε κατά διάνοια να συγκριθεί με την τεράστια γεωγραφική εξάπλωση και το μέγεθος των πληθυσμών που επηρέασε ο Κομμουνισμός. Η Σοβιετική Ένωση εκτεινόταν από την Α. Ευρώπη έως τον Ειρηνικό περιλαμβάνοντας τις Καυκάσιες και Κεντροασιατικές Λαϊκές Δημοκρατίες. Κομμουνιστικό καθεστώς είχαν ακόμα τα κράτη της Α. Ευρώπης, των Βαλκανίων (εκτός της Ελλάδας), η τεράστια πληθυσμιακά Κίνα, χώρες της Άπω Ανατολής (Βιετνάμ, Καμπότζη), χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής. Αυτή η ανισομέρεια υπάρχει και μεταξύ των κομμουνιστικών καθεστώτων. Για παράδειγμα, αν κρίνουμε όχι σε απόλυτους αριθμούς αλλά αναλογικά με τον πληθυσμό, πρώτη σε θύματα είναι η Καμπότζη όπου ο Πολ Ποτ, μέσα σε τρεισήμισι χρόνια, κατάφερε να σκοτώσει με την γενικευμένη πείνα και τα βασανιστήρια περίπου το ένα τέταρτο του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Δεν πρέπει λοιπόν να οδηγούμαστε σε απλοϊκά συμπεράσματα βασιζόμενοι μόνο σε απόλυτους αριθμούς.

Η απλή διαπίστωση όμως, ότι τα θύματα του Κομμουνισμού υπήρξαν πολλαπλάσια απ' αυτά του Ναζισμού, οφείλει τουλάχιστον να παρακινήσει σε μια σύγκριση των ομοιοτήτων ανάμεσα στο καθεστώς που θεωρείται από το 1945 ως το πλέον εγκληματικό του αιώνα και ενός κομμουνιστικού συστήματος το οποίο διατήρησε, μέχρι το 1991, τη διεθνή του νομιμότητα και που μέχρι σήμερα κατέχει την εξουσία σε ορισμένες χώρες και διαθέτει πιστούς σε ολόκληρο τον κόσμο. Είναι γεγονός ότι στην σημερινή εποχή πολλά κομμουνιστικά κόμματα αναγνώρισαν τα εγκλήματα του Σταλινισμού, για ιδεολογικούς λόγους όμως δεν έχουν απαρνηθεί τις λενινιστικές αρχές και δεν έχουν αναλύσει τη δική τους ανάμειξη στο φαινόμενο της τρομοκρατίας.

Οι μέθοδοι που εφαρμόστηκαν από τον Λένιν και συστηματοποιήθηκαν από τον Στάλιν, όχι μονάχα θυμίζουν τις ναζιστικές μεθόδους, αλλά αρκετές φορές είναι προγενέστερές τους. Για παράδειγμα, ο Στάλιν αποφασίζει εν ψυχρώ την καταδίκη της Ουκρανίας, της πιο πλούσιας περιοχής σε αγροτικά προϊόντα στη Σοβιετική Ένωση, σε λιμοκτονία. Η χρησιμοποίηση αυτής της μεθόδου εξόντωσης προσομοιάζει με τους θαλάμους αερίων των ναζί και δεν είναι μόνο στη Σοβιετική Ένωση που λιμοκτόνησαν οι άνθρωποι, αλλά και στην Κίνα. Η χρήση της συνιστά γενοκτονία.

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, βασικό στοιχείο της ιδεολογίας και των δύο αυτών ολοκληρωτικών καθεστώτων είναι ο «κύριος εχθρός», ο «φυλετικός εχθρός» για τους ναζιστές και ο «ταξικός» για τους κομμουνιστές. Ο Κομμουνισμός βέβαια προβάλλει

την ανθρωπιστική επαγγελία και το ουτοπικό όραμα, ότι ο «ταξικός εχθρός» έχει την δυνατότητα να αναμορφωθεί, ενώ στο ναζιστικό κράτος ο φυλετικά κατώτερος δεν έχει θέση. Στην πράξη όμως αυτό δεν ισχύει, εφόσον τα θύματα εκκαθαρίσεων στα κομμουνιστικά καθεστώτα, που εξολοθρεύτηκαν σαν ομάδες υπήρξαν εκατομμύρια. Στην ουσία, μπορούμε να πούμε ότι η «ταξική» γενοκτονία συναντιέται με την «φυλετική». Ο θάνατος από την πείνα ενός παιδιού Ουκρανού κουλάκου που καταδικάζεται εσκεμμένα στο λιμό από το σταλινικό καθεστώς, δεν είναι λιγότερο καταδικαστέος από τον θάνατο από πείνα ενός παιδιού Εβραίων στο γκέτο της Βαρσοβίας που οδηγείται στο θάνατο από το ναζιστικό καθεστώς. Έτσι η κύρια διαφορά ανάμεσα στους δύο ολοκληρωτισμούς, συνίσταται στο ότι η κτηνωδία στον Ναζισμό είναι κυνική, απροκάλυπτη και σκοπεύει στην εξόντωση του εχθρού, ενώ στον Κομμουνισμό είναι καλυμμένη με την ιδεολογική επίφαση της «αναμόρφωσης» και της «σωτηρίας» των αντιπάλων. Τα αποτελέσματα όμως ήταν ίδια και προβλέψιμα, λόγω συγκεκριμένων πολιτικών αποφάσεων.

Δεν είναι λοιπόν ορθό να υποβιβάζεται η εξάλειψη μιας κοινωνικής τάξης, όπως συνέβη επανειλημμένα στα κομμουνιστικά καθεστώτα, σε χαμηλότερη βαθμίδα γενοκτονικής φρικαλεότητας από την εξάλειψη της φυλής. Και στις δύο περιπτώσεις δεν είναι τόσο τα άτομα που πλήττονται, όσο οι ομάδες. Η τρομοκρατία έχει σκοπό της να εξολοθρεύσει μια ομάδα που αναγορεύεται σε εχθρική και η οποία δεν αποτελεί παρά ένα μικρό τμήμα της κοινωνίας, το οποίο πλήττεται με τη λογική της γενοκτονίας. Έτσι, οι μηχανισμοί διακρίσεων και αποκλεισμών του «ταξικού ολοκληρωτισμού» μοιάζουν παράδοξα με αυτούς του «φυλετικού ολοκληρωτισμού». Η μελλοντική ναζιστική κοινωνία όφειλε να οικοδομηθεί γύρω από την «καθαρή φυλή», η μελλοντική κομμουνιστική κοινωνία γύρω από έναν λαό προλεταρίων εξαγνισμένο από κάθε αστική νοοτροπία.

Ο επανασχεδιασμός και των δύο αυτών κοινωνιών αντιμετωπιζόταν με τον ίδιο τρόπο, έστω κι αν τα κριτήρια των αποκλεισμών δεν συνέπιπταν. Είναι λοιπόν ουτοπικό, όπως αποδεικνύετε στην πράξη, ότι ο Κομμουνισμός διαθέτει παγκοσμιότητα. Έστω κι αν το σχέδιο έχει παγκόσμια εμβέλεια, ένα τμήμα της ανθρωπότητας ανακηρύσσεται ανάξιο να συμμετάσχει, όπως και στον Ναζισμό. Η διαφορά είναι πως ο διαχωρισμός με βάση τις κοινωνικές τάξεις αντικαθιστά τον φυλετικό και γεωγραφικό διαχωρισμό των Ναζί.

Το πραγματικό κοινό σημείο που έχουν μεταξύ τους, ο κομμουνισμός από την μια μεριά και ο ναζισμός και ο φασισμός από την άλλη, είναι το μίσος για τη δημοκρατία

και τη νεωτερικότητα, τη δυνατότητα που έχουν οι άνθρωποι να ρυθμίζουν τη ζωή τους σύμφωνα με τις ατομικές τους προτιμήσεις. Η ίδια η επανάσταση δημιουργεί το μίσος για τον αστό και ο Χίτλερ, όπως και ο Μουσολίνι, όπως και οι κομμουνιστές ηγέτες, θεωρούσαν τον εαυτό του επαναστάτη. Δεν πρέπει να παραβλέπεται, ότι όλες οι επαναστάσεις δεν ήταν δημοκρατικές και ότι ολοκληρωτικά κινήματα χρησιμοποίησαν επαναστατικές μεθόδους.

Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην περίπτωση του Φασισμού. Το φασιστικό κίνημα του Μουσολίνι άντλησε την τρομακτική του δύναμη από τον Κομμουνισμό διότι αντέστρεψε τη δυναμική των πραγμάτων που ήταν επαναστατική στη διάρκεια της «κόκκινης διετίας» 1919-20, στη Βόρειο Ιταλία. Στον επαναστατικό μαξιμαλισμό των αριστερών, ο Μουσολίνι έδωσε μια εθνικιστική κατεύθυνση. Ο Φασισμός αποτέλεσε μια επαναστατική και όχι συντηρητική αναστροφή της κατάστασης που δημιουργήθηκε από την κοινωνική αναταραχή εκείνης της περιόδου.

Η επαναστατικότητα που διέπνεε τα μαζικά κινήματα του 20^{ου} αιώνα, βασιζόταν στην άρνηση της αστικής δημοκρατίας και στην προβολή μιας ουτοπικής κοινωνίας που θα έλυne τα προβλήματα των μελών της. Σ' αυτήν την κοινωνία η συλλογικότητα και οι ανάγκες της θα αποτελούσαν τη μεγαλύτερη και αδιαμφισβήτητη προτεραιότητα. Αυτή η συλλογικότητα ήταν η φυλή ή το έθνος για τον Ναζισμό και τον Φασισμό και η κοινωνική τάξη για τον Κομμουνισμό. Το καθεστώς που θα την εξυπηρετούσε νομιμοποιούνταν να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο για την προάσπιση και την εξέλιξη της. Και φυσικά να καταδιώξει βάνουσα, ακόμα και να εξοντώσει όσους θεωρούσε εχθρούς της. Η ατομικότητα κυριολεκτικά συνετρίβη, κάτω από το βάρος του συλλογικού συμφέροντος. Κάθε έννοια ατομικών δικαιωμάτων, ελευθερίας του λόγου και της έκφρασης εξαφανίστηκε. Όλοι οι πολίτες πλέον, ήταν οργανικά μέλη της κοινωνίας και η διαφορετικότητα αντιμετωπιζόταν σαν ένα μικρόβιο που θα μπορούσε να μολύνει το υπόλοιπο υγιές σώμα της.

Προς το τέλος του 20^{ου} αιώνα, τα κινήματα αυτά είτε εξαφανίστηκαν είτε είχαν χάσει τη μαζικότητά τους. Τα πειράματα αυτών των καθεστώτων είχαν αφήσει εκατομμύρια θύματα και οδυνηρές εμπειρίες στους λαούς που είχαν συμμετάσχει. Πλέον, η συλλογικότητα είχε πάρει ιδιαίτερα αρνητικό πρόσημο στην κοινή συνείδηση και αντιμετωπιζόταν σαν κάτι καταπιεστικό και οπισθοδρομικό. Τα ατομικά δικαιώματα τέθηκαν σαν πρώτη προτεραιότητα από κράτη, θεσμούς και οργανώσεις και το άτομο απέκτησε απεριόριστες ελευθερίες. Οι κρατικές παρεμβάσεις συνεχώς μειώνονταν ενώ μεγιστοποιήθηκε και η ελευθερία της οικονομίας μέσω νέων θεσμών.

Η υποχώρηση όμως της συλλογικότητας έναντι του ατόμου είχε και αρνητικές συνέπειες καθώς χάθηκαν ηθικοί κανόνες και αξίες που προστάτευαν την προσωπικότητα. Σε ένα διευρυμένο διεθνές πεδίο, το άτομο πολλές φορές βρίσκεται εκτεθειμένο στις οικονομικές εξελίξεις και απομονωμένο από τις πολιτικές διεργασίες. Σαφώς δεν δέχεται την άγρια κρατική καταστολή και τρομοκρατία των ολοκληρωτικών καθεστώτων του παρελθόντος, υφίσταται όμως μία ηπιότερη, ιδιότυπη και καμουφλαρισμένη «ατομική τρομοκρατία». Και είναι φυσικό όταν νιώθει πως απειλείται, να καταφεύγει στην συσπείρωση σε κάποια συλλογικότητα που θα του παρέχει ασφάλεια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ενίσχυση των τάσεων κατά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και υπέρ της επιστροφής στα έθνη-κράτη από τους Ευρωπαίους πολίτες μετά την οικονομική κρίση.

Η ιστορία λοιπόν συνεχίζεται σαν ένα εκκρεμές που κινείται μεταξύ των δύο άκρων, της συλλογικότητας και της ατομικότητας, του ολοκληρωτισμού και της ελευθερίας. Το διακύβευμα πλέον είναι η αποκατάσταση της δυναμικής ισορροπίας μεταξύ των δύο άκρων και η αναβάθμιση έτσι του επιπέδου των πολιτών και της κοινωνίας. Η ιστορική γνώση αποτελεί ίσως το χρησιμότερο εργαλείο για να βρεθεί αυτή η χρυσή τομή και να αποφευχθούν τα λάθη του παρελθόντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική (Βιβλίο – Άρθρο)

Αβτζιγιάννης, Κ 2007, « Χαλύβδινος όλεθρος-Τα Waffen SS (Βιβλίο Ι)», εκδόσεις Πυρπολητής.

Αδόλφος Χίτλερ: Η άνοδος, η σφαγή, η κατάρρευση, Αθήνα, Ελευθεροτυπία/Ιστορικά, 2008

Αν Άπλμπαουμ, 2009, «Γκουλάγκ – Η αληθινή ιστορία», εκδόσεις Ιωλκός.

Γιουνγκ Τσανγκ, Τζον Χάλλιντεν 2007, «Μάο, Η Άγνωστη Ιστορία, εκδόσεις Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

Η Δημοκρατία της Βαϊμάρης 1919-1933: Ο προθάλαμος του Χίτλερ, τεύχος της περιοδικής έκδοσης Ιστορικό Αρχείο της εφημ. Επενδυτής, 13 Οκτωβρίου 2012.

Η μαύρη βίβλος του κομμουνισμού, εκδόσεις Εστία, 2001.

Η πολιτιστική επανάσταση στην Κίνα, Σοσιαλισμός από τα κάτω, τεύχος 63, Μάης-Ιούνης 2007.

Κύβελος, Γ 1986, «Φασισμός και εξουσία», Ελεύθερη σκέψη.

Λέον Τρότσκι, 2005, «Τα φιλοσοφικά τετράδια του Λέον Τρότσκι 1933-1935», εκδόσεις Παρασκήνιο.

Λιβάνης, Α 2000, «Η ιστορία και ο πολιτισμός της Κίνας», εκδόσεις Νέα Σύνορα.

Λοβέρδος, Α 1986, «Για την τρομοκρατία και το πολιτικό έγκλημα», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νομικό Τμήμα, Θεσσαλονίκη.

Μάο Τσε Τουνγκ, 1990, «Για τις αντιθέσεις», εκδόσεις Α/συνέχεια

Μαραγκός, Κ 2000, «Η Κινέζικη Επανάσταση», Εργατική Εξουσία, Τεύχος Ιανουάριος.

Με τη μάχη στο αίμα τους: Λαϊκή βία στη προεπαναστατική Ρωσία 1905-1917, εκδόσεις Δαίμων του Τυπογραφείου, 2008, σ. 38-39 και σ. 57-60

Μπενζαμέν Κοριά, «Τα εργοστασιακά πανεπιστήμια στην Κίνα στην Πολιτιστική Επανάσταση», εκδόσεις Α/συνέχεια

Μπόση, Μ 2000, «Περί του ορισμού της Τρομοκρατίας», Π. Τραυλός, Αθήνα.

Ντούτσερ, 1971, «Μαοϊσμός-Οι ρίζες του και η προοπτική του», Νέοι Στόχοι

Ο Στάλιν και η Τρίτη Διεθνής, εκδόσεις Γλάρος 1990

Οι φάκελλοι Mondatori: Λένιν, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Οι φάκελλοι Mondatori: Μάο Τσε-Τουνγκ, εκδόσεις Φυτράκη, 1971

Οι φάκελλοι Mondatori: Μουσολίνι, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Οι φάκελλοι Mondatori: Στάλιν, εκδόσεις Φυτράκη, 1972

Πολ Μαράτσιν, 2005, «Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών- Οι 48 ώρες που άλλαξαν τον κόσμο», εκδόσεις Κοχλίας

Σαρλ Μπετελέμ 1978, «Το Μεγάλο Άλμα προς τα πίσω», εκδόσεις Μηνιαία Επιθεώρηση.

Σαρλ Μπετελέμ, Ζακ Σαριέρ, Ελέν Μαρσιζιό 1976, «Η οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην Κίνα», εκδόσεις Στοχαστής.

Σνόου, Εντγκαρ 1976, «Το κόκκινο άστρο πάνω από την Κίνα», Αθήνα.

Στάνλεϊ, Πέιν 2000, «Η ιστορία του φασισμού 1914-1945», εκδόσεις Φιλίστωρ.

Τα φοβερὰ ντοκουμέντα: Η Νύχτα των Μεγάλων Μαχαιριών, εκδόσεις Mondatori-Φυτράκης, 1974.

Το έγκλημα Ματεότι, εκδόσεις Mondatori-Φυτράκη, 1972

Τσάρλι Χορ, 1997, «Κίνα 1927-1997», εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία.

Ξενόγλωσση (Βιβλίο – Άρθρο)

Boycho Asenov, 1994, «Sixth-to sixth and then», p. 122.

Bulgarian gulag:witnesses, Democracy 1991.

China's Bloody Century: Genocide and Mass Murder Since 1900, Transaction Publishers, 1991.

Igal Halfin, 2009, «Stalinist Confessions: Messianism and Terror at the Leningrad Communist University (Pitt Russian East European)».

Paul Johnson, «Modern times», Harper Perennial.

Polya Meshkova, Dinyu Sharlanov, 1994 «Bulgarian guillotine secrets of mechanisms», Agency, Democracy.

Sheila Fitzpatrick, 2008, «The Russian Revolution, New Edition», Oxford University Press, New York, p. 19

Stéphane Courtois, 1999, «The Black Book of Communism. Crimes, Terror, Repression».

Todorov, T 2012, «Les ennemis intimes de la democratie», Robert Laffont.

Walter Laqueur, 1977, «TERRORISMUS», Re-gensburg.

We wrote to know, Pro & Anti, 2007, p. 627.

Ηλεκτρονικές Πηγές

http://www.grreporter.info/gr/Ta_stratopeda_thanatu_e_pio_skoteine_selida_tes_istorias_tes_sosialistikes_Boulgarias_/4522#sthash.diSAQoma.dpuf

<http://www.trud.cc/files/attach/att10508.pdf?lng=bq>

<http://zenithmag.wordpress.com/2012/03/06/a%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%83-%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%B3%CE%BA-%CF%84%CE%B1-%CF%83%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CE%B5%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B1-%CF%83%CF%84%CF%81/>

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=355168>

<http://erodotos.wordpress.com/2011/07/18/komma-neoy-typoy/>

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου